

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Факультет іноземних мов
Кафедра англійської філології

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Зоренко І. С.

«___» _____ 2020 р.

Реєстраційний № _____

«___» _____ 2020 р.

Гендер у перекладі
(на матеріалі роману Дж. Остін «Pride and Prejudice» та його перекладів українською мовою)

Магістерська робота студентки
групи АНФм-15
другого (магістерського) рівня
за спеціальністю 014. Середня освіта
мова та література (англійська)
галузі знань 01 Освіта

Кириченко Олександрі Юріївни
Керівник: к.філол.н., доц. **Бережна М.В.**
Оцінка:

Національна шкала _____

Шкала ECTS _____ Кількість балів _____

Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

_____ (підпис) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГЕНДЕРНОГО АСПЕКТУ У ПЕРЕКЛАДІ.....	6
1.1. Гендер та його роль у формуванні мовленнєвих особливостей перекладача.....	6
1.2. Культурологічні передумови формування світобачення перекладача через призму гендерного бачення.....	14
1.3. Мовлення перекладачів, як представників різних гендерних груп.....	20
Висновки до першого розділу.....	31
РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ МАРКЕРІВ МОВЛЕННЯ У ПЕРЕКЛАДАХ ДЖ. ОСТІН «ГОРДІСТЬ І УПЕРЕДЖЕНІСТЬ».....	34
2.1. Експресивність мовлення.....	35
2.2. Генералізація і конкретизація.....	41
2.3. Вірність оригіналу.....	49
2.4. Експлікація та імплікація.....	62
2.5. Доместикація.....	69
2.6. Сарказм, іронія, гумор.....	73
Висновки до другого розділу.....	79
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	83
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	88
Додатки.....	98

ВСТУП

Культурна спадщина будь-якої нації складається з багатьох компонентів. Вона формується століттями й набуває чітко окреслених рис під впливом чисельних факторів. Сукупність цих факторів становить собою середовище, у якому різні аспекти культурного життя мають можливість розвиватися та впливати один на одного. Найважливішим засобом поширення культури та її ідеології є мова. Саме вона об'єднує усі аспекти соціального життя в єдиний складний механізм. Мова слугує відображенням національної свідомості та ядром культурної спадщини оскільки поєднується з мисленням. Мислення перетворюється у мову. За її допомогою здійснюється передача вже набутого культурного досвіду майбутнім поколінням; цей пласт знань слугує базовим фундаментом для подальшого розвитку.

Площина, у межах якої відбувається реалізація мовного потенціалу нації, охоплює фрагменти психологічного, соціального, гендерного, культурного, лінгвістичного, географічного, політичного, історичного та інших аспектів життєдіяльності держави. Оновлення та обмін культурними цінностями з іншими культурами також важливі для всебічного розвитку культури. Саме відповідність сучасним реаліям визначає самобутність та конкурентоспроможність мови. Спроможність задовольнити мовні потреби на міжнародному рівні визначають актуальність мови, реалізація якої відбувається через переклад літературних творів, що відбивають культурне надбання окремого народу.

Гендерний аспект – це саме той ключовий фактор, який поділяє світосприйняття на два окремих полюси. Очевидно, що жіноче та чоловіче бачення світу значно відрізняється. Для передачі певної емоції, зазначеної в оригінальному тексті, в українських варіантах можуть бути використані різні засоби з різним лексичним наповненням та емоційним забарвленням. Чому

саме це відбувається, наскільки впливовим є гендерний аспект, у чому полягає специфіка його впливу, – буде встановлено у цьому дослідженні.

Актуальність дослідження обумовлена, насамперед, важливістю гендерного аспекту для формування особистості, а також його глибоким впливом на свідомість перекладача під час виконання перекладу.

Метою даного дослідження є встановлення факту впливу гендерного аспекту на переклад, визначення особливостей його впливу на вибір перекладацьких відповідників на матеріалі роману Джейн Остін «Гордість і упередженість» та двох його перекладів українською мовою, виконаних В. К. Горбатько (2005 р.) і Т. Є. Некряч (2014 р.)

Завдання:

- ознайомитися з теоретичним підґрунтям специфіки перекладу;
- розкрити важливість гендерного феномену під час перекладу;
- розглянути актуальність супутніх аспектів перекладу та їх зв'язок з гендерним феноменом;
- виявити відмінності у двох варіантах перекладу роману та охарактеризувати їх;
- визначити специфіку гендерного впливу на свідомість перекладачів.

Об'єктом дослідження виступає гендерний аспект перекладу.

Предмет дослідження – перекладацькі відповідники, сформовані під впливом гендеру перекладача у двох українських варіантах роману Джейн Остін «Гордість і упередженість».

Матеріалом роботи є роман Джейн Остін «Гордість і упередженість» та два його українські переклади, виконаних В. К. Горбатько (Харків: «Фоліо», 2005 рік) та Т. Є. Некряч (Київ: «ВЕЛМАЙТ», 2014 рік).

Методи дослідження: описовий, порівняльний, метод наскрізної вибірки, метод контекстуального та перекладацького аналізу, статистичний метод.

Наукова новизна полягає у тому, що гендерний аспект розглядається як ключовий фактор у процесі перекладу, а також відбувається порівняння двох варіацій перекладу.

Практичне значення: матеріали роботи можуть бути використані під час вивчення таких курсів як теорія і практика художнього перекладу, порівняльна стилістика, психолінгвістика англійської та української мови.

Структура роботи – робота складається із змісту, вступу, першого розділу, другого розділу, висновків, списку використаної літератури, додатку. Налічує 87 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ГЕНДЕРНОГО АСПЕКТУ У ПЕРЕКЛАДІ

1.1. Гендер та його роль у формуванні мовленнєвих особливостей перекладача

1.1.1. Самовизначення гендерної приналежності

Протягом багатьох десятиліть поняття гендер вивчалось різними науковцями, що представляли різні сфери науки. Саме тому існує величезна кількість термінів, які можуть пояснити концепцію цього поняття, залучаючи його до досліджень різних сфер науки й життя в цілому. Зважаючи на той факт, що особистість набуває індивідуального досвіду взаємодії з оточуючим світом, починаючи з глибокого дитинства, стає очевидним, що формування психологічного портрету та діапазон емоційного спектру людини починається раніше, ніж настає усвідомлене життя дитини.

Гендером називають спектр характеристик, що належать до маскулінності й фемінності. В залежності від контексту, під такими характеристиками можуть мати на увазі соціальні структури (зокрема, гендерні та інші соціальні ролі) або гендерну ідентичність. Не варто плутати «гендер» з поняттями «статі» або «роду», оскільки два останніх позначають біологічну приналежність до тієї чи іншої статі. «Гендер» поняття більш глибоке, воно визначає внутрішній стан і самоідентифікацію до маскулінності або фемінності та визначає приналежність особи до тієї соціальної ролі, з якою ідентифікує себе вона сама. Це визначає модель поведінки, особистісні якості, функції, які суспільство проєктує на представників різних гендерних категорій [29].

Варто зауважити, що гендер не накладає сталих моделей поведінки, а також може видозмінюватися під впливом часових, політичних,

національних та соціальних змін. Наразі у сучасному світі все ще зустрічаються інформаційно ізольовані суспільства, що призводить до появи гендерних стереотипів, які викривляють бачення та оцінку сучасних реалій. Саме тому важливо дослідити, як саме гендер впливає на свідомість та сприйняття оточуючого світу.

Як вже було зазначено, психологічний портрет людини формується ще у ранньому віці. Наприклад, Н.І. Ловцова зазначала, що гендерна ідентичність в онтогенезі формується першою, коли дитина отримує знання про гендерні маркери (у 2-3 роки). Наступною актуалізується статева ідентичність (у 6 років), коли у дитини виникає впевненість, що біологічна стать є постійною. Останньою формується сексуальна ідентичність – у підлітковому віці. На цей процес меншою мірою впливають батьки, а більшою – інші агенти соціалізації (однолітки, ЗМІ) [41, с. 154]. Е. Еріксон звернув увагу на те, що підсумком підліткового віку стає більш-менш оформлене уявлення людини про себе як про цілісну особистість, у чомусь схожу на інших, у чомусь відмінну [71, с. 187]. Між термінами «гендерна ідентичність» та «статева ідентичність» існує значна різниця. «Гендерна ідентичність – базова структура соціальної ідентичності, що характеризує людину з точки зору її належності до чоловічої або жіночої групи, при цьому найбільш значуще, як сама людина себе категоризує. Термін «статева ідентичність» використовується дослідниками, які «жіноче» або «чоловіче» в особистості вважають багато в чому біологічно детермінованим» [70, с. 42].

Є.П. Ільїн наголошував на соціальній природі гендеру. Він певний, що навчання дитини статевій ролі відбувається відповідно до культурних традицій суспільства, до якого вона належить. Сюди входить система стереотипів «маскулінності» і «фемінінності», тобто уявлення про те, якими є або повинні бути чоловіки та жінки [21, с. 51]. С. Томпсон, приєднуючись до досліджень гендеру, виділяє в ранньому розвитку статевої ролі три етапи:

– дитина дізнається, що існує дві статі;

- вона включає себе в одну з цих категорій;
- на основі самовизначення вона керує своєю поведінкою, обираючи нові форми поведінки [61, с. 71].

Цим питанням також цікавиться американський науковець Віктор Гекас, який пише, що «Я-концепція» є продуктом цієї рефлексивної діяльності. Це поняття, яке індивід має про себе як про фізичну, соціальну та духовну чи моральну істоту [86, с. 3]. Наразі саме поведінкові прояви особистості набувають певної значущості. Їх можна категоризувати на дві великі групи. Маскулінний тип пов'язаний з високими показниками маскулінних ознак (наприклад, агресивність, наполегливість, схильність до ризику, незалежність, мужність) і низьким ступенем вираженості фемінних якостей. Фемінний тип пов'язаний з високими показниками фемінних властивостей (жіночність, доброта, уважність до інших людей, емпатія і т.д.) і низьким рівнем проявів маскулінності [70, с. 190]. Риси, які шаблонно вважаються суто чоловічими або жіночими, можуть комбінуватися між собою незалежно від біологічної статі.

На думку німецького філософа Отто Вайнінгера «чистого» типу не існує, особистість завжди буде поєднувати у собі чоловічі і жіночі риси. Визначним фактором буде лише перевага одних рис над іншими. Розмірковуючи у своїй видатній роботі «Стать і характер. Принципове дослідження» він зазначає, що зрозуміти свою найглибшу, справжню природу людина не в змозі. Це безперечний факт: ми можемо бути зрозумілі тільки іншим, але ніколи себе досягнути не можемо. Цей «інший» безсумнівно повинен мати деякі риси, подібні до наших, хоча в усіх інших спектрах може сильно відрізнитися від нас. Ці риси подібності є предметом його дослідження, і в результаті він в змозі буде пізнати, відобразити, зрозуміти себе в нас або нас в собі. Зрозуміти людину, значить бути цією людиною і разом з тим бути самим собою [7].

Над схожими питаннями замислювалися і багато інших науковців, серед яких Р. Хоф. Традиційні дослідження про жінок перестали

розглядатися як науково обґрунтовані висловлювання, здатні пояснити нерівні суспільні позиції жінок і чоловіків. Філософські чи то суто наукові теорії, які приписували жінкам особливу ірраціональність, лагідність і домовитість, стали вважатися тепер ідеологічними стратегіями [65, с. 35]. Л.Г. Чорна зазначає: «Завдяки розвиткові процесів мислення, усвідомлення, рефлексії, комунікативних здібностей, а також застосуванню в індивідуальних випадках психотерапевтичних практик, насамперед трансактного аналізу та психодрами, первинні рольові ідентифікації узагальнюються, переструктуровуються, оцінюються людиною – формується індивідуальна рольова ідентифікація)» [67, с. 125]. Якщо ж такі процеси не відбуваються, то, за Е. Еріксоном, виникає «плутанина ролей» [71, с. 7]

Так, І. Халеева розглядає поняття «гендер» як «міждисциплінарну інтригу», сукупність обставин, подій і дій, в центрі яких знаходиться людина, особистість [64, с. 9]. Виходячи з цього, очевидним стає, що найвпливовішими факторами формування психологічного портрету є соціум та родина. Ці дві складові слугують середою, в якій зростає та виховується цілісна особистість, оскільки саме вони подають моделі поведінки різних гендерних груп, формують поняття про соціальні ролі та властиві їм якості. Внутрішні процеси мислення та рефлексії збільшують емоційний досвід за допомогою зовнішніх психологічних подразників. З цього будується ціннісна система, поведінкові особливості, здатність тверезо оцінювати та відображати сучасні реалії світу. Тісно пов'язані між собою, ці фактори складають унікальний комплекс якостей перекладача, що реалізуються у перекладі.

1.1.2. Соціальні фактори формування гендерної ідентичності

З'ясовано, що соціум також має вагомий вплив на формування світосприйняття, оскільки надає поняття про соціальні ролі та їх особистісні

характеристики. У сучасному світі рівні права для чоловіків та жінок вже не є соціальною новиною. Але такі суспільні норми призвели до певних змін у відносинах між різними гендерними категоріями. Таким чином, з'являється тенденція до зменшення кількості відмінностей між жіночою та чоловічою соціальними ролями. Це доводить Г. Крайг, який свідчить, що протягом останніх десятиліть фіксовані відмінності стають менш виразними, що відбувається на фоні зменшення гендерної сегрегації процесів соціалізації [49, с. 120].

Т. Мельник пропонує наступне визначення поняття гендеру: «...це змодельована суспільством та підтримувана соціальними інститутами система цінностей, норм і характеристик чоловічої й жіночої поведінки, стилю життя та способу мислення, ролей та відносин жінок і чоловіків, набутих ними як особистостями в процесі соціалізації, що, насамперед, визначається соціальним, політичним, економічним і культурним контекстами буття й фіксує уявлення про жінку та чоловіка залежно від їх статі» [49, с. 11].

Також це питання досліджувала І. Клецина, яка стверджує, що освоєння статевої ролі передбачає наявність не тільки певного типу поведінки, але і конкретних особистісних особливостей, способу життя, а також можливості суб'єкта інтеріоризувати пропоновані культурні стандарти [49, с. 121]. Це означає, що жінка може набувати та розвивати певні моделі поведінки, особистісні якості, притаманні чоловіку та навпаки, відповідно до нових соціальних ролей, які опановуються в рамках культурних стандартів. О. Вороніна виділяє три напрямки розуміння гендеру, одним з яких є соціальний, в якому гендер виступає як соціальна конструкція через механізми соціалізації, розподілу праці, гендерних ролей, мас-медіа, стереотипізування [49, с. 122]. У разі розглядання гендеру як соціальної конструкції, окрема особистість може самостійно корегувати зміни та компонувати необхідний набір якостей та вмінь для повноцінного функціонування у обраній соціальній ролі.

Як соціальна істота, людина характеризується не лише індивідуальною, а й груповою ідентичністю, яка, на думку Е. Еріксона, пов'язана з груповими, насамперед географічними й історичними уявленнями, а також з економічними завданнями [71, с. 57]. Групова ідентичність пов'язана з ототожненням себе з певною групою чи спільнотою. В соціології та соціальній психології використовують поняття «соціальна ідентичність» та «рольова ідентичність». Згідно з теорією соціальної ідентичності Г. Таджфела і Дж. Тернера, поняття «соціальна ідентичність» засновується на процесах соціальної категоризації, тобто розділення соціальних об'єктів на такі, з якими особистість себе ототожнює (in-group), і такі, що складають групи інших (out-group), а також процеси самокатегоризації, тобто віднесення особистістю самої себе до певної соціальної категорії чи групи [49, с. 132].

До них приєднується С.М. Оксамитна: «Гендерні стереотипи, як узагальнені уявлення про чоловіків та жінок, реалізуються насамперед як гендерно-рольові стереотипи, що стосуються прийнятності різноманітних ролей і видів діяльності для чоловіків та жінок, а також як стереотипи гендерних рис, тобто психологічних та поведінкових характеристик, притаманних чоловікам та жінкам. Ці два компоненти гендерних стереотипів тісно пов'язані між собою. Гендерні ролі зумовлені диференціацією всіх членів суспільства на дві категорії – чоловіків та жінок – та передбачають очікувану від них ціннісну й нормативну поведінку» [49, с. 156].

З метою з'ясувати, чим саме обумовлена категоризація якостей та певних соціальних ролей, Джоном Вільямсом та Деборі Бест було проведено монографічне дослідження «Вимірювання пов'язаних зі статтю стереотипів. Міжнаціональне дослідження» [88, с. 514]. Головною метою дослідників було визначити поширеність психологічних та поведінкових шаблонів для чоловіків та жінок у різних країнах. Результати підтвердили, що схожі гендерні шаблони є наслідком однакового розподілу праці серед чоловіків та жінок ще з давніх часів, які з перебігом часу ставали все більш

різноманітними. Виходячи з цього існують теорії, що мовленнєві характеристики чоловіка і жінки відрізняються. Працюючи з художнім твором, перекладач повинен звертати особливу увагу на контексти, в яких присутні стереотипні судження про чоловіка та жінку як соціальних індивідів [46, с. 151]. З цього можна зробити висновок, що аналіз мовних стереотипів, з одного боку, дає уявлення про психологічні чи ментальні стереотипи суспільства, а з іншого боку, розкриває зміст концепту, який стоїть за цими стереотипами [46, с. 147].

На думку Т.Г. Попової, термін «Гендер» підкреслює не так природну, скільки соціокультурну причину міжстатевих відмінностей. Гендерна система як така відображає асиметричні оцінки та очікування, адресовані членам соціуму в залежності від їх статі. Очікування соціуму та вимоги, відповідно яким особистість зможе почувати себе впевнено, постійно змінюються [54, с. 236]. Підтвердження актуальності гендерного аспекту у перекладі можна знайти у праці Н.А. Салтівської, яка стверджує, що проблема існування психолінгвістичних відмінностей між чоловіками і жінками вважається однією з найактуальніших в сучасній лінгвістиці та психології. Сьогодні, в умовах серйозного впливу фемінізму на різні сфери життя і науки, інтерес до неї особливо великий. Багато дослідників, намагаються виявити дійсно характерні риси і відмінності в мові чоловіків і жінок, які могли б бути пояснені з позиції залежності мовлення індивіда від його гендерної приналежності [56, с. 94].

Необхідно відзначити, що гендерні відмінності природним чином виявляються у мовленнєвій поведінці людини. Відмінності у мовленнєвих уподобаннях чоловіків та жінок існують в різних сферах мовлення. Такі одиниці можна назвати гендерно маркованими, оскільки з їх допомогою жінка-перекладач та чоловік-перекладач можуть висловлювати власне ставлення, надавати певне забарвлення висловам та передавати емоції, що передбачені змістом. Цьому питанню придала особливої уваги Дебора Таннен, авторка праць «Це не те, що я хотіла сказати!» (1986) та «Ти просто

не розумієш: жінки та чоловіки у спілкуванні» (1990), яка зазначає, що чоловіки й жінки належать до різних мовленнєвих спільнот. На її думку, в них не лише різні стилі спілкування, а й різні комунікативні цілі: жінки спілкуються, з метою зблизитися, поліпшити особистісні стосунки, а чоловіки – заради самоствердження та закріплення свого авторитету [49, с. 457].

Встановлено, що жінки мають більш яскраво виражену здатність до емпатії, ніж чоловіки [51]. Жінки в силу розвиненості власного мовлення не визнають елементарних мовних рішень і вважають за краще шукати прихований підтекст сказаного, навіть якщо він відсутній. При кожному новому акті діалогічної взаємодії ініціатор-жінка наполегливо переслідує подвійну мету: створити передумови для досягнення конкретного практичного результату і налагодити механізм емоційного обміну [5, с. 99]. Чоловіки ж в свою чергу розглядають спілкування не як мету, а як засіб вирішення виникаючих проблем.

Розглядаючи вплив гендеру саме на результат перекладу, необхідно зазначити, що мовленнєвий арсенал перекладача також може корегуватися освітою, соціальними інститутами, професійним досвідом та місцем проживання. Освіта та соціальні інститути – це основні інструменти взаємодії особистості перекладача та соціуму. Вони не тільки виконують освітню функцію, але також значно збагачують лексикон перекладача спеціалізованою лексикою, вдосконалюють навички критичного та логічного мислення і підвищують рівень загальної ерудиції. Суспільне життя у будь-якому його прояві надає унікальний досвід взаємодії з іншими індивідами, що поширює діапазон ситуативного спілкування. Також варто враховувати, якою мовою впроваджується навчання та контингент осіб, з яких складається коло комунікації. Останнє також може бути пов'язано з місцем проживання перекладача.

Географічне положення має значущий вплив, оскільки мовне середовище, в якому знаходиться перекладач, формує тип мислення,

базуючись на граматичних одиницях та конструкціях, якими оперує носій. З цього вибудовуються підходи до перекладу, як і до будь-якого виду обробки іноземного тексту. Наприклад, у центральних та східних регіонах України переважає російська мова. Вона використовується для повсякденного спілкування та безумовно впливає на рівень володіння українською мовою. Це призводить до збіднення словникового запасу рідної мови у жителів цих територій. Окрім того, цей факт може викликати труднощі навіть під час повсякденного спілкування рідною мовою. В західних регіонах перевага надається українській мові, в наслідок чого, жителі цих територій більш досконало володіють рідною мовою, та у разі перекладу іноземного тексту мають змогу більш доцільно дібрати необхідний еквівалент.

Професійний досвід перекладача формується протягом багатьох років, та є набутим ресурсом. Він включає в себе накопичені практичні наробки та навички, а також підходи до обробки тексту іноземною мовою. Безумовно на перекладацьку діяльність та кінцевий продукт будуть впливати і особистісні якості перекладача, серед яких важливу роль відіграє саме гендерна приналежність.

1.2. Культурологічні передумови формування світобачення перекладача через призму гендерного бачення

Переклад забезпечує не тільки спілкування на інтернаціональному рівні, а також обмін культурними цінностями та збагачення сучасними ресурсами різних культурних представників. Засновники культурного напрямку в перекладознавстві С. Баснет та А. Лефевр виокремили нову одиницю перекладу. Дослідники зазначають, що не слово і не текст, а культура стає оперативною одиницею перекладу [73, с. 65]. Переклад слугує головним інструментом глибинного дослідження іншомовної культури. Кожен іноземний текст містить концепт власної культури та мови. Система

понять, що закладена в оригінальний текст, вимагає певних підходів та алгоритмів дій для того, щоб цей самий текст міг не тільки функціонувати в іншій культурі як текстова одиниця, а також зберіг свій вплив на читача та познайомив його з ідеологією іншої країни. Немає сумніву в тому, що художній переклад істотно відрізняється від інших видів перекладу. Б. Криса засвідчує: «Не передаючи всього, він має можливість передати більше, ніж найдокладніший філологічний «двійник». Він будується на специфіці художнього слова, яке, називаючи тільки окремі риси, викликає в нашій уяві повнозначність і багатство даного явища, відкриваючи ще невідомий раніше зміст» [35, с. 26].

Переклад завжди формується під впливом часового простору та національного (культурологічного) факторів; саме вони корегують позицію перекладача. Кожна культура може мати свою власну фемінну або маскулінну спрямованість. Залежність перекладу від гендерної маркованості реципієнта підтверджується тим, що засоби та підходи до перекладу будуть визначатися з урахуванням національно-ціннісної системи культурної спільноти. Переклад не може уникнути впливу гендерної особистості перекладача, оскільки зміст тексту вимагає адаптації до нового культурного простору. Перекладач є представником певної гендерної категорії та має комплекс гендерних характеристик, властивих визначеній групі, що є суспільно зумовленими.

О.В. Комов зазначає, що «Гендерна ідентичність перекладача неминуче виявляється в її/його індивідуальній стилістиці, – виборі граматичних форм, лексичних уподобаннях, емоційній забарвленості мовлення і т.д. Тому важливим критерієм адекватності перекладу є гендерна неупередженість створюваного перекладачем дискурсу. Адже окрім «власного гендеру» перекладач, що пропускає текст через себе, «переживає» і гендер автора оригінального тексту, що призводить до синтезу гендерних ідентичностей. А оскільки жоден переклад не може бути гендерно нейтральним, то «гендер оригіналу», проходячи через гендерно зумовлену

призму свідомості перекладача, або затьмарюється «гендером перекладача» або, навпаки, заступає останній». Також він зазначає, що урахування гендерного виміру є необхідною складовою перекладознавчого аналізу, який має на меті вивчення:

- гендерних стереотипів у мові оригіналу та їх відображення в перекладі;
- мовних засобів конструювання гендерної ідентичності в оригіналі та перекладі;
- способів відтворення гендерних конотацій оригіналу засобами цільової мови з урахуванням історико-культурної специфіки;
- шляхів передачі образно-символічної системи, що описує чоловіка/жінку в культурі;
- проблеми перекладу одного менталітету в інший;
- концептів «фемінності» й «маскулінності» та їх відповідні прояви в мові оригіналу та перекладу тощо [32, с. 412].

Усі ці компоненти в сукупності формують зв'язок між багатьма факторами, що впливають на становлення ідентичності між автором, перекладачем та читачем. До них можна віднести національно-культурну ціннісну систему, історичні та соціальні особливості. Урахування усіх цих компонентів значно ускладнює процес перекладу.

Ю.С. Куликова також приєднується до цієї думки та зазначає, що питання про відмінності в чоловічій і жіночій поведінці (як частині культурно-національного менталітету) ставиться досить довгий час. Під час аналізу мови чоловіків і жінок на різних рівнях мови (фонетичний, морфологічний, лексичний і т. д.) [37, с. 19], дослідники приходять до висновку про наявність відмінностей в мовленні представників різних гендерних груп.

Г. Турі, один з ідеологів нової парадигми, в статті «Обґрунтування дескриптивного перекладознавства» (1985) зауважив, що переклад ініціює цільова культура або ж якась її частина. Переклад, фактично, зумовлюється метою, якій він призначений служити, і ця мета визначається у потенційній

цільовій системі. Відтак, перекладачі діють передусім в інтересах культури, для якої перекладають [82, с. 219]. Міжмовна перекладацька діяльність реалізується з допомогою підбору відповідних еквівалентів для передачі певної емоції, її забарвлення та характеристики героїв чи ситуацій. Таким чином відбувається взаємодія двох різнокультурних спільнот з певними розбіжностями. Іншими словами, у перекладі слід враховувати культурний контекст як оригіналу, так і перекладу [78, с. 93]. Втім, культурний аспект також можна трактувати як відображення понять про соціальне життя та норми, так і як відображення реалій сучасного світу очима представників різних соціальних груп чи гендерних категорій.

Перекладацька діяльність сама по собі становить комбіновану систему, яка складається з чітко сформованих літературних та лінгвістичних вимог і індивідуального світосприйняття перекладача. Гнучкість останнього компоненту обумовлена тим, що саме перекладач визначає найефективніші способи вирішення проблем, які виникають під час перекладу. Для того, щоб переклад було виконано професійно, перекладач має бути добре знайомий з особливостями менталітету іншомовної країни, способом мислення та цінностями. Особливо це стосується художніх текстів, оскільки саме вони можуть містити чисельні національні та історичні терміни та поняття.

Для того щоб переклад забезпечував міжкультурну взаємодію, необхідно виокремити два основних аспекти перекладу. Першим і поверхневим можна назвати мовний аспект, який передбачає суто словникову роботу, опрацювання лексичних одиниць та граматичних конструкцій. Культурологічний аспект є другим і більш глибинним, оскільки пов'язаний з національним феноменом, який виражає особливості етносу. Саме тому переклад має включати в себе етап культурної адаптації тексту. Інакше вчинки героїв та їх мотивація можуть бути незрозумілими для носіїв іншої культури.

Стереотипізація або інші соціально-культурні явища можуть виражатися у тексті за допомогою гендерно маркованої лексики. Гендерно

маркована лексика розуміється як комплекс ознак, що дають змогу ідентифікувати мовну одиницю, що належить до певної гендерної категорії [26, с. 226]. Проблема гендерного маркування полягає у «визначенні в мові маркерів, які експліцитно або імпліцитно вказують на присутність гендерної семантики» [25, с. 35]. А ось виходячи з теорії Л. Ельмслева, будь-яка знакова система включає в себе план вираження і план змісту [цит. за 4, с. 129]. Гендерна маркованість персоніфікованих номінацій може бути формальною, що належить до плану вираження (*mother, father, waiter,*) і семантичною, що відноситься до плану змісту (*partner, friend*). На переклад впливають сформовані в суспільстві гендерні стереотипи про норми чоловічої та жіночої поведінки в певних ситуаціях спілкування, а також вибір відповідних стратегій щодо вирішення певних лінгвістичних проблем під час перекладу [43, с. 98].

Гендерні категорії також виявляються у тексті стилевими особливостями, оскільки як вже було зазначено, різні мови і культури мають різні уявлення про мужність та жіночність. Гендерний розподіл ролей є механізмом, прописаним суспільством, який передається із покоління у покоління для збереження традиційної культури. Виховання цих понять у кожного покоління відбувається за допомогою соціальних інститутів, таких як родина, школа, однолітки, мас-медіа, суспільна думка. Рушійною силою появи нових можливостей для жінки у соціумі стало прагнення до самореалізації. Самореалізація це абсолютно природне прагнення кожної особистості, без якої неможливий психологічний та моральний розвиток. Психологічно повноцінна людина запрограмована на пошук можливостей для самореалізації. Цей пошук починається з дитинства та може інколи керуватися дорослими до тих пір, поки особистість не зможе свідомо збагнути, які шляхи до цього дають почуття задоволення.

Важливо зауважити, що прагнення до самореалізації можливе тільки тоді, коли усі базові потреби людини забезпечені. До них можна віднести базові фізичні потреби (голод, спрага, забезпечення сексуальних потреб та

ін.), та базові потреби життєдіяльності (потреба безпеки, спілкування та ін.). У разі коли певний елемент відсутній, або не забезпечується належним чином, потреби вищого рівня (психологічні, моральні та ін.) будуть набувати вторинної пріоритетності.

Дослідження цього феномену проводилося науковцем К. Роджерсом. На його думку, прагнення до самореалізації – це суб'єктна характеристика особистості, що передбачає поступову і безперервну реалізацію своїх внутрішніх потенційних можливостей, їх розгортання у процесі життя, прагнення людини до нових вражень заради них самих (а не задля задоволення потреб) [39, с. 23]. К. Роджерс розглядає прагнення до самореалізації як центр, основу формування всіх інших прагнень. Слід відмітити, що ця потреба розглядається в межах його теорії як продукт 11 фізіологічних процесів організму. Вона спрямована як на зниження напруги індивіда, пошук комфорту та збереження життя, так і на підвищення напруги, адже цього потребує його мотивація до розвитку та покращення [66]. А. Маслоу, в свою чергу, розглядає поняття «самоактуалізація» як «повноцінний розвиток людини», яке є нормальним для усього людського виду, а також незалежним від часових та просторових характеристик, тобто є у меншій мірі культурно обумовленим [44]. Б. Братиніч та І. Ільченко у своєму дослідженні самоактуалізації особистості в якості основи цілепокладання освітньої діяльності прийшли до висновку, що процес самоактуалізації є включеним в соціокультурно-освітню систему [6, с. 17].

А. Визгіна та С. Пантилеев отримали наступні відмінності самоопишу чоловіків та жінок:

- Чоловік прагне стримувати свої емоційні прояви, не схильний до спонтанного саморозкриття, має «захисний панцир» з норм і правил (емоційність, відкритість, індивідуалізованість мови можуть бути показниками якогось психологічного неблагополуччя, дезадаптації, або емоційної нестабільності, або невідповідності стереотипам мужності); відчуває себе «в порядку», будучи інтегрованим у групу; діяльнісно

орієнтований, для нього важливе відчуття суб'єктності, власної ролі в досягненні успіху; схильний до об'єктивізму, спирається на факти; поважає себе, якщо відповідає соціально-бажаним характеристикам.

- Жінка орієнтована на міжособистісне спілкування; їй органічно притаманна здатність до емоційності, що привертає увагу оточуючих, виразної позиції; вираженість цієї здатності говорить про її психічне благополуччя і про високий рівень соціальної адаптації (її відсутність говорить або про некомунікабельність, або про тривожність і невпевненість у собі, або про надмірну мужність); вона дещо імпульсивна, схильна до суб'єктивізму, суворе слідування соціальним бажанням сприймається нею як насильство над власним «Я» і веде до самовідчуження; її самоствавлення більш цілісне, менше залежить від соціальної бажаності і носить самопрезентаційний характер [8, с. 98].

Перешкодою до перекладу текстів, де зачіпаються будь-які гендерні аспекти або, ширше, питання з гендерної проблематики, стають культурні та мовні контексти (cultural and / or language contexts), конотації та культурні значення (cultural meanings), культурні фрейми (cultural frameworks), прийняті в суспільстві соціокультурні індикатори [79, с. 243].

1.3. Мовлення перекладачів, як представників різних гендерних груп

Існують джерела, що свідчать про, те що у часи, коли жінки тільки починали відстоювати свої права як повноправних членів суспільства і визначали свій шлях у літературі та науці, вони не почувалися так впевнено як сучасні жінки. Це обумовлено тим, що процес адаптації суспільства до появи нових соціальних ролей для жінки відбувалося поступово, що інколи навіть викликало зневажливе ставлення. Спричинено це тим, що гендер у соціумі, перш за все формує уявлення про властиві жінці або чоловіку професії та ролі у суспільстві. Зміст та спрямованість їх праці були

стандартно розподілені. Жінкам відводилася робота у сфері обслуговування, а чоловіки зазвичай виконували інструментальну функцію (фізична праця), творчу або керівну. І навіть після цього знадобився певний час аби позиція жінок набула сталого положення та здобула повагу з боку чоловіків. У процесі становлення жіночого авторитету у сфері літератури та культуралізму визначили певні відмінності між чоловіками-перекладачами та жінками-перекладачами.

«Чоловіки та жінки зазвичай обирають різні лексичні та граматичні одиниці. Наприклад, жінки у розмовах часто використовують емоційно забарвлені слова, оцінні прикметники, невпевнену інтонацію, та надто ввічливі вирази, такі як евфемізми, менше лайки та більше непрямих висловлювань. Іншими словами, існують деякі конкретні фрази та слова, яким зазвичай віддають перевагу жінки, а деяким – чоловіки» [77, с. 278]. Ще в 1992 році британська перекладачка Сюзан Баснетт нарікає на те, що незважаючи на приблизно паралельне виникнення і розвиток феміністичних мовних ідей і перекладознавства як науки, ці дві течії рідко перетиналися, хоча могли підсилювати одна одну [72, с. 70]. «Однак при цьому може спостерігатися не тільки неусвідомлене, але і цілком навмисне спотворення тексту, написаного автором протилежної (по відношенню до перекладача) статі, з різного роду ідеологічних причин, що нерідко призводить до модифікації або навіть елімінації гендерно маркованих смислів. Такі стратегії отримали назву woman- / manhandling» [63, с. 235].

А.С. Сорокіна в своїй роботі говорить про особливу важливість вивчення психологічних механізмів утворення гендерних стереотипів, які проявляються в мовленнєвій поведінці чоловіків і жінок, що в свою чергу найбільш помітно на лексичному рівні, особливо в особистих займенниках і словах, які асоціювалися з концептами «жінка» і «чоловік». Автор звертає увагу на те, що «для досягнення еквівалентності та адекватності перекладу художнього твору необхідно створити мовою перекладу текст, який має ті ж характеристики, що й оригінал. Виконати поставлене завдання неможливо

без використання різних перекладацьких трансформацій для більш точної передачі сенсу, закладеного в тексті оригіналу» [59, с. 132].

Якщо розглядати оригінальний текст та його переклад, стає очевидним, що гендерно марковані елементи функціонують по-різному. Ті слова англійської мови, що є неоднозначними, можуть виступати як багатофункціональні слова, і у перекладі набути певної гендерної характеристики. Цей феномен не є однорідним або закономірним, але його вплив на переклад складно ігнорувати. При конструюванні маскулінності і фемінності певного концепту, використовується певний набір мовних засобів: гендерно марковані найменування особи, гендерно релевантні займенники, ад'єктивна лексика, що характеризує чоловіків і жінок, дієслова та дієслівні форми, що відображають чоловічу і жіночу поведінку, різні синтаксичні структури [19].

За словами А.В. Кириліної, номінативна система різних мов неоднаковим чином маніфестує концепти «мужність» і «жіночність» і надає їм неоднакове значення [26, с. 80]. Як зазначає Я.Ю. Денисенко: «В англійській мові сформовані свої гендерні маркери, притаманні мовленню чоловіків та жінок. Виявляється, що жінки дуже активно використовують велику кількість вставних слів, означень, обставин, евфемізмів, в той час як мовлення чоловіків відзначається термінологічністю, прагненням до точності номінації, частим вживанням ненормативної, вульгаризованої та стилістично зниженої лексики. Жінки набагато частіше, ніж чоловіки вживають у мовленні питальні речення, перепитування, так звані «визначники неточності», форми кон'юнктива, формули вибачення, виправдання своєї поведінки, запитання дозволу, самопринижуючі вислови. Психологічно у вербальній поведінці жінок прослідковується прагнення створити доброзичливу атмосферу спілкування. У мові жінок більше формул ввічливості, мовних кліше, майже відсутня вульгаризована та стилістично знижена лексика. Все це складає гендерну асиметрію англомовного дискурсу» [12, с. 28].

На основі виділення гендерних пріоритетів С. Тремело-Плетц описує ідеальні моделі чоловічого та жіночого стилів мовної поведінки. Так, для жіночого стилю характерні установка на рівність, кооперативність, великодушність та ін. Цікава думка автора про те, що ідеальні моделі чоловічого та жіночого мовлення не слід пов'язувати з використанням їх виключно чоловіками або жінками [83, с. 369].

Існуюче положення про «видимість» перекладача розвивається в роботах американського дослідника та перекладача Л. Венуті, яке також заслуговує уваги [85, с. 16]. Часто «видимість» перекладача пов'язують з його креативністю, пояснюючи це тим, що переклад визнається формою активного читання, через що перекладацька діяльність, що виявляється під впливом соціокультурних, ідеологічних та етичних чинників, не може бути зведена до простої передачі значень [84, с. 113]. Також Н.Л. Галеєва засвідчує, що переклад не зводиться до маніпуляції різними мовними засобами, а сам є мовною діяльністю по заданій в оригіналі програмі [11, с. 18].

До неї приєднується Ю.А. Сорокін, який дотримується думки, що задана в оригіналі програма виявляється в міру руху перекладача від одного фрагмента (сміслового вузла) до іншого, або в процесі аналітичної роботи, що передбачає реконструкцію топології авторського шляху. Але в обох випадках виявляється лише варіант програми оригіналу (ідіоваріант), якого дотримується перекладач і який свідчить про міру його психотипової схожості з автором [58, с. 110]. Трансформація образів свідомості в процесі перекладу, вибір відповідних стратегій для вирішення вербальних завдань, в тому числі по імплікації та вирішенню неоднозначності, залежать від особливостей особистості перекладача, яка стає одним з текстоформуєчих чинників, впливаючи на профілювання концептуальних ознак [43, с. 95].

З цього витікає концепт «ідеального перекладу». Ця теорія передбачає, що гендер перекладача може бути нестійким під час перекладу та підпорядковуватися вимогам оригінального тексту. Але все ж на даному

етапі питання про можливість створення гендерно нейтрального перекладу, коли перекладач переходить на метагендерний рівень («загальнолюдський» рівень в розумінні А.В. Кириліної), залишається відкритим, зважаючи на те, що проведені експериментальні дослідження не дозволяють чітко розмежувати та детально описати ознаки мовної поведінки, зумовлені біологічною статтю, і ознаками мовної поведінки, обумовлених гендерною приналежністю індивіда [10, с. 95]. Як підкреслює А.В. Кириліна: «Гендер акцентує соціально-культурну, а не природну доміную статі» [28, с. 14]. Саме тому гендерна та соціальна ролі перекладача, з урахуванням норм і правил приймаючого вторинний текст соціуму, впливають на переклад як вторинну читацьку проєкцію [43, с. 94].

У разі «чоловічого» перекладу «жіночого» тексту часто реалізується стратегія «manhandling» через ідеологічну чистку у вигляді фільтрації, модифікації, елімінування гендерно маркованих смислів, частина з яких із самого початку не може бути визначена, через гендер перекладача і наявності гендерно обумовлених цінностей, стереотипів та ідеології в цілому, що призводить до зміни авторської концепції [40, с. 134].

У «жіночих» перекладах жіночих романів присутня більше висока частотність прикметників зі зменшено пестливими суфіксами, а також використовується експресивна лексика для створення додаткової експресивності та емоційності. Перекладачі-чоловіки уникають вигуків і прикметників в найвищому ступені, вважаючи за краще не передавати лайливу лексику, яку вкладають в мову персонажів письменниці для вираження ставлення до предметів і явищ. Ю.С. Куликова робить висновок, що «чоловічі» переклади жіночих романів відрізняються стислістю і діловитістю викладу, а в «жіночих» перекладах вихідні жіночі образи виявилися малопривабливими [37, с. 16]. Відмінними рисами «жіночих» перекладів визначаються лінгвокреативність [17, с. 165], додавання інформації [16, с. 34] і прикраса тексту шляхом введення підсилюючих

прикметників і гіпербол [62, с. 19]. Іноді перекладач надає перевагу певним прийомам, виходячи з власної оцінки ситуації, що поставлена у творі.

Розглядаючи переклад як реконструкцію оригіналу, дослідники вважають, що необхідно говорити про автономність перекладача (*translator autonomy*), креативну відповідальність (*creative responsibility*) за текст, покладеної на нього автором, видавцями та вторинними читачами, а також про авторитетність тексту (*textual authority*) і етичні обмеження, що стосуються викладеної етичної позиції (*ethical positioning*). На жаль, межі креативності часто виявляються дуже невизначеними як для «чоловічих», так і для «жіночих» перекладів [84, с. 125]. Під час перекладу певного художнього образу гендерний аспект впливає на механізми, завдяки яким його буде вербалізовано. Утворені конотації відбивають певні асоціативні зв'язки у свідомості перекладача. Специфіка художнього перекладу полягає у тому, що мовні одиниці оригінального тексту можуть реалізовувати одразу декілька значень. Отже, важливо дотримуватися інтуїтивно утворених асоціацій для збереження стилістичної наповненості перекладу.

Встановлено, що відмінними рисами чоловічої мови є термінологічність, точність номінацій, використання зниженої та лайливої лексики, а для жіночої мови характерні гіперболізована експресивність, інтенсифікація позитивної оцінки [18, с. 112]. Насправді гендерлекти не завжди чітко проявляються, що уможливорює імітацію «чоловічого» і «жіночого» стилю [50]. Вважається, що жіночий літературний стиль виявляє репрезентацію інтуїтивної раціональності та прояв твердого розуму і моралі, поєднання досвіду та інтуїтивного знання [68, с. 79].

Такі характерні відмінності у підходах до конструювання тексту спостерігаються навіть в авторів текстів. Англomовні жінки-автори частіше вдаються до різних лексичних виразних засобів, а чоловіки-автори — до синтаксичної експресивності, через синтаксичні повтори та замовчування, неповні речення та еліпсиси [57, с. 97]. При цьому сучасні тексти, чиїми авторами є жінки, відрізняються не тільки образністю, наявністю великого

числа епітетів, метафор, порівнянь, вигуків, прикметників в найвищому ступені, питальних і окличних речень, а також перевершують «чоловічі» тексти за кількістю лайливої лексики [37, с. 7].

Автор іншого дослідження, проведеного на матеріалі повісті Р. Баха «Jonathan Livingston Seagull» (1970) і її перекладів на російську мову (А. Сідерський, 1994; М.П. Шишкін, 1989 - інтернет-переклад; Олена Горобець - інтернет-переклад) і на німецьку мову (Jeanne Ebner, 1970), О.Б. Мойсова вважає, що жінка-перекладач менш впевнена в собі, а збільшена кількість займенників і часток свідчить про її намагання несвідомо самоствердитися в перекладі [47, с. 11]. При аналізі мовлення чоловіків і жінок на різних рівнях мови (фонетичний, морфологічний, лексичний і т.д.) дослідники також приходять до висновку про наявність відмінностей в жіночій і чоловічій мові. «На морфологічному рівні виділяють наступні відмінності:

- жінки використовують більшу кількість суфіксів зі значенням пестливості в порівнянні з чоловіками;
- зменшувально-пестливі форми в чоловічій мові вживаються в ситуаціях, коли описуються маленькі діти і близькі люди, або коли вказуються маленькі розміри і обсяги;
- в чоловічій мові, в порівнянні з жіночою, виявляється більш сильний вплив фактору «професія». Це проявляється, зокрема, в тенденції широкого вживання професійної термінології;
- чоловічій мові, в порівнянні з жіночою, властива тенденція до використання експресивних, зазвичай стилістично знижених засобів. Для чоловічої мови також характерно жартівливе огрубіння мови;
- жіночу мову, в порівнянні з чоловічою, відрізняє більш висока концентрація емоційно-оцінних слів і конструкцій в текстах. У чоловічій мові частіше присутня стилістично нейтральна, оцінна лексика [28, с. 47].

Невелику групу особливостей складають переклади, в яких спостерігається зміна вихідних конструкцій, наприклад, використання в перекладі умовних речень, при відсутності таких в оригіналі. Ю.С. Кулікова стверджує, що гендерний фактор в перекладі являє собою приклад складної обробки референтного простору художнього твору, а також техніки вербалізації героїв і сюжетних ліній, актуалізованих в тексті оригіналу. Звичайно, специфіка жанру диктує свої правила, однак потрібно пам'ятати, що, хоча свідомість кожної мовної особистості невіддільна, процес і продукт письмового перекладу можна і потрібно контролювати, враховуючи особливості мови, культури та гендерний аспект [37, с. 6].

Дослідження, проведене О.Б. Мойсовою в результаті вивчення найбільш типових ознак чоловічого та жіночого писемного мовлення, представило інтеграційну концепцію вербальної діяльності перекладача, що відображає гендерні особливості різностатевих учасників письмової комунікації:

Лексичні особливості чоловічого та жіночого писемного мовлення.

Чоловіча письмова мова: відображення світу і дійсності в більшій різноманітності якісних характеристик і ознак; одноманітність прийомів при передачі емоцій; емоційно маркована лексика при зверненні до рідних і близьких людей; використання газетно-публіцистичних кліше; точність номінації, термінологічне слововживання; вживання професійної термінології при невимушеному спілкуванні; стилістично нейтральна лексика; вживання слів з найменшою емоційною індексацією при передачі емоційного стану або оцінки предмета або явища; вживання okazіonalіzmів, архаїчних форм слів і розмовно-забарвленої лексики.

Жіноча письмова мова: схильність до вживання престижних, стилістично маркованих форм, кліше, книжкової лексики, використання евфемізмів; вживання оцінних висловлювань (слів і словосполучень) замість називання особи на ім'я; велика образність мови при описі почуттів, тенденція до частного використання приблизних позначень замість точної

номінації; тенденція до гіперболізованої експресії, що проявляється в широкому функціонуванні слів-інтенсивів; більш висока концентрація емоційно-оцінних слів і конструкцій; менший словник, оскільки жінка користується усталеним шаром лексики, ідіомами, фразеологічними одиницями, що частіше зустрічаються в мові.

Грамматичні особливості чоловічого та жіночого писемного мовлення

Чоловіча письмова мова: велика кількість абстрактних іменників; систематичне вживання вступних слів, констатація фактів: переважання дієслів активного способу дії та перехідних дієслів, невідповідність знаків пунктуації емоційному навантаженню мови, речення по своїй довжині в середньому коротше жіночих, більш висока частота використання іменників і прикметників, в свою чергу, значно менше дієслів і часток; частіше використовується складнопідрядний, а не складносурядний зв'язок; не так часто зустрічаються знаки оклику та питальні речення; рідше використовуються неповні речення та еліптичні конструкції; зворотний порядок слів менш властивий; вживання зменшувально-пестливих форм, що спрямовані на дітей, рідних, або для опису маленьких розмірів.

Жіноча письмова мова: переважання дієслів в пасивному стані, більш часте вживання дієслів, що передають емоційно-психологічний стан людини, використання більшої кількості займенників, часток, іменників, високочастотне використання прислівникових конструкцій, прислівників, синтаксичних зворотів з подвійним запереченням, речення в середньому довші чоловічих, частіше використовується складносурядний зв'язок; частіше зустрічаються знаки оклику та питальні речення; більш властивий зворотний порядок слів у реченні, часте використання знаків пунктуації, високе емоційне забарвлення мови в цілому; наявність значної кількості прикладів умовного способу, часте вживання паралельних конструкцій, використання більшої кількості зменшувально-пестливих форм (для емоційної передачі своїх багатогранних відносин з навколишнім світом,

інтенсивний прояв емоційно-оцінних ознак, підкреслення характерних особливостей, а також висловлення свого ставлення до нього) [47, с. 9].

Звертаючись до роботи О.В. Комова «Гендерний аспект перекладу», ми бачимо, що він підтримує думку про те, що під час перекладу слід враховувати розподілення соціуму на два простори: чоловіче і жіноче. Варто зазначити постійну тенденцію відносно меншої соціальної діяльності жінок в порівнянні з чоловіками, тобто мова, що використовує гендерну ознаку, пов'язана з певними стереотипами ролі чоловіків і жінок у суспільстві. Жіночому розуму притаманні аналітичні операції індуктивного характеру: від конкретного до загального, від деталей і окремих ознак до їх цілісного образу, а інтелектуальні операції чоловічого розуму відбуваються навпаки – від загального до конкретного [32, с. 413]. Для жінок більш властивим є предметне, конкретне мислення, яке базується на мовних здібностях, вербальне мислення, у той час, коли у чоловіків переважає абстрактне, «позамовне», можна сказати, «відірване» певним чином від мовних реалій мислення [58, с. 153]. У жінок більше розвинутий емоціональний і вербальний інтелект, здібності до сприйняття постійно зростають, а у чоловіків переважає зорово-просторовий інтелект і технічні здібності. Жінки краще виконують тести на швидкість сприйняття знакової інформації та зображень, краще запам'ятовують розташування предметів у просторі, у них краще розвинута дрібна моторика та швидкість виконання математичних операцій [32, с. 415].

У своєму авторефераті до дисертації на тему «Особливості передачі гендерного аспекту у перекладі художнього твору» І.В. Денисова зазначає, що гендерні характеристики в мові виражаються через мовну поведінку чоловіків і жінок і гендерну маркованість мови. Узагальнення досліджень А.А. Вейлерт, О. Есперсена, Е.А. Земської, І.Н. Кавінкіной, М.А. Китайгородської, Т.Б. Крючкової, Р. Лакофф, В.А. Маслової, В.В. Потапова, Н.Л. Пушкарьової, Н.Н. Розанової показало, що існує гендерна дихотомія мовленнєвої поведінки (наприклад, жінки частіше вдаються до вираження

своїх емоцій інтонацією, в той час як чоловіки вважають за краще використовувати лексичні засоби), морфологічних (наприклад, жінки використовують більшу кількість суфіксів зі значенням зменшувальної-пестливості в порівнянні з чоловіками), лексичних (наприклад, жіночу мову, в порівнянні з чоловічою, відрізняє більш висока концентрація емоційно-оцінних слів і конструкцій; в чоловічій мові частіше присутня стилістично нейтральна оцінна лексика) і синтаксичних рис (наприклад, чоловіки дотримуються одноманітності синтаксичних конструкцій, вживають частіше складносурядні речення; жінкам більше властиве використання еліптичних конструкцій, окличних речень, що виражають більшу емоційність) [13, с. 7].

Відомо, що художня література є одним із найбільш складних для перекладу видів текстів, оскільки передає індивідуальну стилістичну манеру автора. Використовуючи стилістичні прийоми, автор таким чином передає не просто ознакові якості, але і формує концепт поняття як своєрідний шифр, цілком зрозумілий тільки носіям тієї ж культури. На те, як саме художній образ і сюжетні лінії будуть втілюватися у перекладі, впливає саме гендерний аспект, оскільки саме він формує світосприйняття, з чого і витікає певний підхід до перекладу.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Проаналізувавши теоретичний матеріал, можна прийти до висновку, що гендерний аспект є складовим компонентом багатьох функціональних структур особистості. В першу чергу, гендерний аспект впливає на психологічне формування перекладача та його цілісність. Його феномен полягає у тому, що розглядаючи гендер як явище психології, стає очевидним, що він є базовим компонентом майбутньої самовизначеності не тільки як психологічно повноцінної особистості, а також як функціонуючого члена суспільства.

Усвідомлюючи свій гендер, особистість набуває певних понять про різні гендерні ролі та притаманні їм якості. На основі цього формується світобачення, ціннісна система та емоційний досвід. Усі ці компоненти становлять той психологічний портрет перекладача, яким буде зумовлено його підхід до перекладу та опрацювання оригінального тексту. Керуючись досвідом отриманим під час взаємодії з зовнішнім середовищем, яке може виступати у ролі подразника і викликати певну емоціональну реакцію (соціум, однолітки, ЗМІ та ін.), особистість набуває певних навичок ситуативної поведінки. В залежності від отриманого досвіду, перекладач у подальшому буде обирати засоби перекладу, спираючись на особисту реакцію. Незважаючи на те, що під час перекладу варто, перш за все, мати на меті передачу авторського задуму, переклад не зможе уникнути впливу особистості перекладача, оскільки адаптація художнього тексту для нового соціального середовища вимагає втручання у переклад.

Проаналізувавши дослідження науковців, можна дійти висновку, що чоловіки більш впевнено почуваються, оперуючи нейтральними стилістичними засобами, що утворюють враження неупередженості, також вони тяжіють до загальних висловів і на відміну від жінок уникають конкретних висловлювань. Жінкам же, навпроти, притаманні емоційність, конкретність, увага до дрібниць. У перекладі це може виражатися у

використані певних стилістичних прийомів, велику кількість оцінно-описових прикметників та ін.

Як суспільне явище гендер виступає в ролі інструмента, що диктує певні поняття про гендерні ролі у соціумі. Таким чином у свідомості вибудовуються поняття про ролі чоловіка і жінки у соціумі, властиві саме цьому типу суспільства. Як відомо, комплекс якостей, що притаманні чоловікам або жінкам, можуть різнитися у різних національних просторах. Тож гендер дає уявлення про національні та історичні засади формування певних соціальних особливостей.

Соціальний фактор, обумовлений гендерною приналежністю, впливає на переклад, оскільки шляхи розв'язання різних мовних проблем під час перекладу також обираються перекладачем під впливом його власної гендерної приналежності та соціальної позиції, яку він посідає у соціумі. З цього витікає, що перекладач може надавати перевагу певним засобам перекладу з урахуванням його комунікативного досвіду, освіти, оточуючого середовища (місце проживання, коло комунікації), віку, політичних подій та власного статусу на момент перекладу.

На основі того що викладено вище, з'являється загальна картина культурологічної важливості впливу гендерної приналежності перекладача та того, як саме це може втілюватися у тексті. Під час перекладу іноземного тексту перед перекладачем стає на меті не тільки, безпосередньо, переклад мовних одиниць, а трактування національно-культурних понять іншомовної країни. Складність полягає у тому, щоб адаптувати текст до нового середовища, де він зможе виконувати таку ж функцію впливу на читача, як і оригінал. Для цього необхідно бути обізнаним не тільки у граматичних та лексичних аспектах іноземної мови, але й також мати чітке уявлення про історично-політичні передумови формування суспільства, культурні та мовні особливості нації.

Доведно, що те, як саме перекладач-жінка та перекладач-чоловік ставляться до передачі характерів героїв твору, напряду залежить від

гендерної належності перекладача, засновуючись на тому факті, що відображення дійсності у свідомості чоловіка та жінки відбувається по-різному, як результат, це безумовно відбивається у їх перекладах.

РОЗДІЛ 2. РЕАЛІЗАЦІЯ ГЕНДЕРНИХ МАРКЕРІВ МОВЛЕННЯ У ПЕРЕКЛАДАХ РОМАНУ ДЖ. ОСТІН «ГОРДІСТЬ І УПЕРЕДЖЕНІСТЬ»

«Гордість і упередженість» (англ. *Pride and Prejudice*) – роман Джейн Остін, який побачив світ в 1813 році. Дж. Остін почала роботу над романом, коли їй було трохи менше 21 року, але видавці відкинули рукопис більше ніж на п'ятнадцять років. Лише після успіху роману «Розум і почуття», що вийшов в 1811 році, Джейн Остін мала змогу видати свій перший твір. Бажаючи досягти успіху, авторка піддала його ретельної переробці і досягла надзвичайного поєднання: веселості, безпосередності, зрілості думки і майстерності.

У романах Джейн Остін багато звичайних чоловіків і звичайних жінок, які мають плани на подружнє життя, на спадщину, на майбутнє в цілому. Хоча це не типовий світ інтриг і загадковості, який описували сучасники Дж. Остін, він нічим не поступається їм. Тут панують емоції, трапляються помилки, породжені неправильним вихованням, поганим впливом середовища. Дж. Остін дивиться на цей світ і на своїх героїв іронічно. Вона не нав'язує читачам своїх оцінок, але її позиція завжди відчутна. Матеріальні статки відіграють в них чималу роль. Не тільки негативні персонажі, а й ті, кому автор симпатизує, постійно ведуть розмови про статок, вигідні партії, спадщину. Перша характеристика чи не кожної людини полягає в розмірі річного доходу.

Її роман поєднує простий сюжет, глибокий опис психологічних переживань героїв, англійський, неоднозначний гумор. В романі трактується, критикується та коментується британська еліта кінця 18 століття. Сюжети Дж. Остін часто досліджують залежність жінок від шлюбу в пошуках сприятливого соціального становища та матеріального забезпечення. Те, як вона використовує уїдливу іронію, а також реалізм, гумор та соціальні коментарі, вже давно подарувало їй визнання серед критиків, науковців та широкої аудиторії.

За романом знято кілька фільмів, в тому числі телесеріали «Гордість і упередженість» 1980 і 1995 року, повнометражний фільм «Гордість і упередженість» 2005 року. Також є більш рання чорно-біла екранізація роману 1940 року. Є кілька кіно адаптацій: фільм «Гордість і заобони» 2003 року і фільм «Наречена і заобони» 2004 року з перенесенням місця дії в Індію. Книга була вперше перекладена українською мовою в 2005 році В. Горбатько, пізніше з'явилися переклади Т. Некряч 2011 року та Г. Лелів 2015 року.

Враховуючи той факт, що роман описує стосунки між представниками різних верств суспільства, а також складні відносини чоловіків та жінок можна припустити, що ці аспекти дуже яскраво змалюють різницю чоловічого та жіночого світобачення.

Яскравий приклад різних підходів до перекладу можна побачити вже у перекладах назви роману. В оригіналі він має назву *Pride and Prejudice*, де присутня алітерація, але до перекладу назви українськи перекладачі підійшли по-різному. Т. Некряч визнала за необхідне зберегти цей прийом і у перекладі, тому її переклад отримав назву *Гідність і гонор*. В. Горбатько поставився менш творчо і зупинився на дослівному варіанті *Гордість і упередженість*. На початковому етапі дослідження, це вже підкріплює той факт, що чоловіки та жінки використовують різні підходи до перекладу художнього тексту [29].

2.1. Експресивність мовлення

Експресивність та емоційність мовлення – це ознаки, наявність яких в перекладі свідчить про те, що перекладач повністю заглибився у мовне середовище оригінального тексту у процесі перекладу. Можливість доречно використовувати певні мовленнєві засоби, з метою зробити текст емоційно насиченим, свідчить про те, що текст, надломлюючись через призму світобачення перекладача, набуває характеристик, які роблять переклад

більш ефективним з точки зору впливу на читача. Це є наслідком того, що перекладач є носієм тієї ж мови, що і читач. За словами В. Коптілова, «переклад посідає важливе місце у літературі, тому в ньому здійснюється не тільки подолання просторових відстаней, мовних та психологічних бар'єрів між співіснуючими в часі культурами, а й перемога над часом» [33, с. 30]. Адаптація художнього тексту у перекладі вимагає врахування темпераменту, культурної наповненості, та властивих певній нації особливостей експресивного мовлення.

Також наявність емоційно забарвлених слів свідчить про те, що перекладач відступає від принципу об'єктивності і впливає на переклад таким чином, що додає до перекладеного варіанту своє власне ставлення та емоційний досвід. Як наслідок цього явища, певні поняття або емоції можуть бути дещо гіперболізовані, змінені, конкретизовані. Таке забарвлення тексту може відбуватися з метою висловити обурення, засудження, критику чи зневагу. Як уже було зазначено, психологічні особливості можуть відігравати провідну роль під час перекладу. Психологічний портрет формує емоційний фон перекладача. Широко розповсюджена думка про те, що жінкам притаманний широкий емоціональний діапазон та сентиментальність. Ці властивості є базовою площиною сприйняття. Чоловіки прагнуть конкретики та меж, які будуть відокремлювати особисте від усупільненого, емоції від обов'язку.

Цілком очікувано, що такі різні шляхи сприйняття будуть впливати на вибір мовних засобів під час обробки тексту. Не варто очікувати, що переклад буде кардинально різний, але відмінності на морфологічному, лексичному, синтаксичному та стилістичному рівнях будуть характеризувати мовну поведінку чоловіка та жінки. Зазвичай дослідники зазначають, що жіноча мова, в порівнянні з чоловічою, є більш емоційною, креативною, гіперболізованою, яскравою; набуває суб'єктивної оцінки ситуації, що представлена у творі.

Підтвердження цьому факту можна знайти у наступних фрагментах твору та його українських варіаціях (оскільки переклад В. Горбатька хронологічно перший, наскрізно у роботі він подається першим, а переклад Т. Некряч – другим):

Англ.: *It is a truth universally acknowledged, that a single man in possession of a good fortune, must be in want of a wife* [80, с. 1].

Укр 1.: *Загальновизнаною істиною є те, що одинак — та ще й при grubеньких грошах — неодмінно мусить прагнути одружитися* [14, с. 1].

Укр 2.: *Існує незаперечна істина: молодий юнак при великих статках зобов'язаний шукати собі дружину* [15, с. 4].

Слід звернути увагу на те, як перекладачі підійшли до перекладу слова «*universally*». Як ми можемо побачити, чоловік-перекладач тут наслідує оригінальний текст, жінка-перекладач обирає більш емоційний варіант. Не зайвим буде зауважити, що навіть загальновизнані істини цілком можуть заперечуватися, тому жінка обираючи варіант перекладу «*незаперечна*», ніби прагне виключити усі можливі заперечення, та позиціонує факт, як абсолютний. У кінці речення бачимо, що Т. Некряч обирає відповідник із більш конкретним значенням до словосполучення «*single man*» - «*молодий юнак*». В оригіналі не зазначено, чи є неодружений чоловік молодим, чи старим. У жіночому перекладі холостяк набуває визначеної вікової категорії. З цього витікає, що жінка дійсно тяжіє до використання більш конкретно забарвлених слів. Втім, у чоловічому перекладі також бачимо використання експресивної лексики: «*при grubеньких грошах*», який словник позначає як розмовну ідіому.

Розглянемо ще один уривок:

Англ.: *It is more than I engage for, I assure you* [80, с. 2].

Укр 1.: *Та кажу ж вам — немає приводу* [14, с. 2].

Укр.2: *Цього я вам обіцяти не можу. Так і знайте* [15, с. 5].

Цей приклад доводить, що жіночий переклад є більш емоційним. Це обумовлено тим, що чоловічий варіант залишає враження терплячих

повторень та пояснень. Жінка-перекладач більш категорична в цьому випадку, вона просто ставить перед фактом, тим самим підкреслює важливість обіцянки і небажання її порушувати. Чоловічий переклад також є коротшим. У жіночому перекладі використання трансформації членування речення увиразнює емоційність репліки.

Далі бачимо:

Англ.: «*Oh!*» said Lydia stoutly, «*I am not afraid*» [80, с. 6].

Укр.1: *Та нічого, — рішуче мовила Лідія. — Я його зовсім не боюсь* [14, с. 4].

Укр.2: *Звісно – самовпевнено відповіла Лідія, – чого мені боятися?* [15, с. 10].

Порівнюючи переклад слова «*stoutly*» «досл. рішуче, енергійно», на фоні нейтральної лексики чоловіка-перекладача стає очевидним, що жіночий варіант є більш імпульсивним, тому що відверто демонструє засудження поведінки. Крім того, окличний вигук оригінального тексту «*Oh!*» шляхом граматичної заміни трансформується у розповідне речення у чоловічому перекладі, що зменшує його емоційне навантаження і компенсується у жіночому перекладі риторичним запитанням.

Перейдемо до іншого прикладу:

Англ.: *They attacked him in various ways — with barefaced questions, ingenious suppositions, and distant surmises; but he eluded the skill of them all* [80, с. 7].

Укр.1: *Вони наскакували на нього з різних боків: ставили відверті запитання, робили хитрі припущення та приховані натяки; але він уміло їх уникав* [14, с. 4].

Укр.2: *Вони атакували його зусібч, і відвертими запитаннями, і хитромудрими закидами, і завуальованими здогадками, але він уникав їхнього лукавства* [15, с. 11].

У цьому прикладі варто звернути увагу на переклад «*distant surmises*». Мається на увазі, що дівчата розпитуючи батька, починали з питань, які

зовсім не стосуються предмету їх зацікавленості, і поступово зводили розмови до головної теми. В цьому випадку жіночий варіант є не тільки ближчим до оригінального тексту, а також надає оцінку їх діям, підкреслюючи дівочу хитрість. З цих самих причин витікає застосування слова «лукавство», яке є відповідником до нейтрального поняття «*skill*». Бачимо, що в перекладі В. Горбатька використано генералізований відповідник «*їх уникав*».

Розглянемо далі:

Англ.: *Have a little compassion on my nerves. You tear them to piece* [80, с. 4].

Укр.1: *Пожалій хоч трохи мої нерви. Ти ж їх просто рвеш на шматки* [14, с. 3].

Укр.2: *Зглянься на моїй нерви, ти шматуєш їх на клоччя* [15, с. 8].

З точки зору передачі значення слова «*compassion*» «досл. співчуття», обидва варіанти є досить близькими до оригіналу, але вибір еквівалентів української мови, як ми можемо бачити, різниться. Чоловік-перекладач обрав більш нейтральний відповідник. Можна припустити, що він надав перевагу саме цьому слову, бо жалість спрямована на слабку жінку, яка вочевидь, перебільшує свої проблеми. Жінка-перекладач в свою чергу надає перевагу більш емоційному слову. Також жіноча експресивність вплинула на переклад фрази «*You tear them to piece*». Чоловік-перекладач обрав більше нейтральний та точний варіант перекладу, застосовуючи дослівний переклад і додаючи слово «*просто*» в той час, коли жінка-перекладач додала більше виразності та експресії метафоричним висловлюванням.

Перейдемо далі:

Англ.: *I must have you dance* [80, с. 9].

Укр.1: *Послухай-но мене, ходімо танцювати* [14, с. 6].

Укр.2: *Я хочу щоб ви танцювали* [15, с. 13].

Цей приклад добре змальовує прагнення жінки контролювати та мати право голосу у суспільстві. Як відомо, жінки в той час не виконували

повноцінну роль як члени суспільства. Жінка могла самостверджуватися тільки як дружина, або наречена, що спромоглася отримати вигідну пропозицію до шлюбу. Можливо саме тому жінка-перекладач воліє висловлюватися більше рішуче та конкретно, в той час коли чоловік-перекладач лише наполегливо намагається залучити співрозмовника до сумісної дії. Такий приклад не є типовим для чоловічого перекладу, адже зазвичай спрямованість до кооперації є маркером жіночого мовлення. Скоріше за все, В. Горбатько робить такий переклад свідомо, передаючи особливості саме жіночого мовлення. Різкість жіночого перекладу пояснюється, скоріше за все, використанням модального дієслова «*must*», яке вважається найбільш потужним виразником волі та спонукання до дії.

Перейдемо далі:

Англ.: *Darcy was continually giving offense* [80, с. 14].

Укр.1: *Дарсі ж — усюди — постійно викликав у оточуючих роздратування* [14, с. 9].

Укр.2: *На Дарсі безнастанно ображались* [15, с. 20].

Відповідник жінки-перекладача «*ображались*» ближче до оригінального тексту. Переклад виконано за допомогою граматичної заміни. За сюжетом містер Дарсі викликав засудження товариства своїм зневажливим та зверхнім ставленням до оточуючих. У жінки, яка не рівна чоловіку, таке ставлення викликає образу, оскільки вона усвідомлює своє залежне положення. На відміну від цього, між особами, що рівні за статусом або класовою приналежністю, така поведінка дійсно скоріше викликає роздратування. У перекладі В. Горбатька використано модуляцію і додавання «*усюди*», що створює емфазу в перекладі.

Проаналізувавши приклади і порівнявши перекладацькі відповідники, можна зробити висновки, що гендерний аспект дійсно може мати великий вплив на вибір перекладача, засновуючись на психологічних особливостях особистості, емоціональному досвіді, що є суто індивідуальним явищем, а також на особистому життєвому досвіді перекладачів. Як і було зазначено

дослідниками, роботи яких були представлені в теоретичній частині, жінки дійсно частіше надають перевагу більш емоційно забарвленим лексичним одиницям, та дещо інакше сприймають текст, роблячи акцент на прихованому сенсі багатозначних слів, які можуть мати декілька відповідників в українській мові. Враховуючи соціальний статус жінки у ті часи, не дивно, що жінка-перекладач аналізуючи текст, свідомо чи підсвідомо надає жіночим образам більше впевненості, рішучості. Також варто зазначити, що при цьому вона знаходить найкращі засоби, не відступати далеко від оригінального тексту і якомога влучніше передати зміст тексту українською мовою. Розглядаючи саме цей гендерний маркер на зазначених матеріалах, можна дійти висновку, що чоловік-перекладач перш за все має на меті чітко наслідувати оригінальний текст під час перекладу відносно однозначних значень та понять. Він обирає більш стриману, нейтральну лексику, з метою уникнути упередженості та емоційності.

2.2. Генералізація і конкретизація

Використання більш загальних / конкретних понять також є поширеним гендерним маркером. Варто зазначити, що детальне наслідування оригіналу інколи погіршує якість перекладу, оскільки призводить до буквалізмів, непритаманних мові перекладу. Під час передачі певного художнього образу гендерний аспект впливає на механізми, завдяки яким його буде вербалізовано. Утворені конотації відбивають певні асоціативні зв'язки у свідомості перекладача. Як правило, вважають, що чоловіче мовлення є більш конкретним, точним, номінативним, а жіноче – узагальненим, мітигованим, ухильним. Спираючись на теоретичні матеріали, викладені у першому розділі, також було проведено дослідження з метою встановити, чи віднайдуться підтвердження цим теоріям. Вважаємо використання таких перекладацьких трансформацій як генералізація та конкретизація сприятиме розкриттю теми. Розглянемо приклади:

Англ.: *Well, that is very decided indeed — that does seem as if — but, however, it may all come to noting, you know* [80, с. 17].

Укр.1: *Оце так! Він дійсно висловився цілком конкретно... і справді схоже, що... але ви ж прекрасно знаєте, що такі речі часто не закінчуються нічим* [14, с. 11].

Укр.2: *Уявити тільки! Що ж це доволі відверто – і правда, здається, ніби...проте, можливо, це нічого не означає* [15, с. 22].

Звертаючись до певних соціальних норм поведінки, які були встановлені у суспільстві, варто урахувати піднесеність і делікатність мовлення, що були притаманні світському суспільству того дня. За сюжетом молодик висловився досить рішуче про одну малознайому особу. Незважаючи на те, що відгук був позитивним, таке бурхливе, привселюдне схвалення було досить відвертим і могло викликати загальний осуд, тому що така публічна відвертість мала ризик бути трактованою як невихованість та вульгарність. Публічне вираження своїх почуттів не схвалювалося суспільством; особливо це стосувалося еліти. Прагнучи передати цей змістовний потенціал тексту, жінка-перекладач надала перевагу більш конкретному варіанту, а її колега обрав більш безпечний та поверхневий відповідник.

Далі звертаємо увагу на уривок:

Англ.: *«But it is» returned she; «for Mrs. Long has just been here, and she told me all about it»* [80, с. 1].

Укр 1.: *Він-таки здається в найми, — знову мовила вона, — бо місіс Лонг щойно там була і все мені про це розповіла* [14, с. 1].

Укр 2.: *Втім це сталося, – провадила жінка, – місіс Лонг щойно там побувала й усі мені переповіла* [15, с. 4].

Тут бачимо використання компресії в оригіналі, коли замість повноцінної пари «підмет і присудок» використовується займенник та допоміжне дієслово «*But it is*». Так автор оригіналу уникає тавтології, недоречної у діалогічному неформальному мовленні. У перекладі

В. Горбатька бачимо використання конкретизації, коли загальні лексеми оригіналу передано займенником і конкретним відповідниками «*здається в найми*». В перекладі Т. Некряч використано модуляцію і граматичну заміну із збереженням загального значення оригіналу «*це сталося*».

Розглянемо такий приклад:

Англ.: *An invitation to dinner was soon afterwards dispatched; and already had Mrs. Bennet planned the courses that were to do credit to her housekeeping, when an answer arrived which deferred it all* [80, с. 8].

Укр.1: *Невдовзі по тому його було запрошено на обід; і місіс Беннет уже обмірковувала, які ж страви зроблять честь її вмінню господарювати, як надійшла відповідь, що змусила відкласти обід на невизначений термін* [14, с. 5].

Укр.2: *Невдовзі йому вислали запрошення на обід, і місіс Беннет уже планувала які страви найкраще продемонструють її господарчі здібності, коли надійшла відповідь, котра усе скасувала* [15, с. 12].

Чоловік-перекладач використав більш загальне слово «*обмірковувала*», в той час як і авторка, і жінка-перекладач акцентують увагу на більш конкретному «*плануванні*». Також можна побачити, що чоловік-перекладач віддає перевагу словосполученню «*зробити честь*», що більш типово для чоловічого світосприйняття. Жінка-перекладач підкреслює важливість саме демонстрації своїх здібностей, навіть якщо положення речей не буде відповідати дійсності.

Знаходимо далі такий приклад:

Англ.: *I did not expect such a compliment* [80, с. 12].

Укр.1: *Я і не сподівалася на такий комплімент* [14, с. 8].

Укр.2: *Я не сподівалася на таку увагу* [15, с. 17].

Перекладацький варіант до лексеми оригіналу «*compliment*» у жінки-перекладача передано генералізацією «*увага*». Скоріше за все, таке рішення обумовлене тим, що жінка-перекладач трактує комплімент, як прояв уваги. Тут важлива саме мотивація, а не форма.

Перейдемо до такого уривку:

Англ.: *Beg you would not put it into Lizzy's head to be vexed by his ill-treatment, for he is such a disagreeable man, that it would be quite a misfortune to be liked by him* [80, с. 17].

Укр.1: *Благаю вас, не втовкмачайте Ліззі в голову, що їй слід дратуватися через його нечемне поводження, бо він чоловік настільки неприємний, що сподобатися йому було б великим нещастям* [14, с.11].

Укр.2: *Благаю, не забивай Ліззі в голову, щоб вона переймалася його зневагою, то такий осоружний чоловік, що сподобатися йому було б нещастям* [15, с. 22].

Розглядаючи цей приклад, слід звернути увагу на переклад висловлювання «*not put it into Lizzy's head*». «Втовкмачувати» у переносному значенні означає теж саме що і «втлумачувати». Мається на увазі донести щось до відома людини, наполегливо пояснювати, примушувати зрозуміти. Відповідник жінки-перекладача «*забивати в голову*» передбачає значення перенавантаження, надмірність негативних думок, та спогадів стосовно неприємної їй людини. Тут також бачимо використання узагальненої лексеми в оригіналі «*ill-treatment*» «досл. погане ставлення», яке у чоловічому перекладі має доволі близький, загальний відповідник «*нечемне поводження*», а у жіночому – конкретизований інваріант «*зневага*».

Перейдемо до іншого прикладу:

Англ.: *I could easily forgive his pride, if he had not mortified mine* [80, с. 18].

Укр.1: *Я легко б вибачила його надмірну самоповагу, якби він не поставився зневажливо до самоповаги моєї* [14, с. 11].

Укр. 2: *Я б легко вибачила йому той гонор, якби він не зачепив моєї гідності* [15, с. 23].

Варіант перекладу чоловіка-перекладача знову видається більш нейтральним та поверхневим у порівнянні з варіантом його колеги. До того ж, використання лексичного повтору у реченні, ускладнює сприйняття,

створює емфазу. Слово «*pride*» може перекладатися українською «гординя» і «гордість». Різниця між цими поняттями загальновідома. Гординя має негативно забарвлене значення, тому що передбачає саме надмірну повагу до власного «Я» часто за рахунок приниження оточуючих людей. Тобто, це відкрите нехтування іншими на користь своїх інтересів. Гордість – це поняття більш позитивне, воно передбачає почуття власної гідності, яке маючи адекватні межі, не принижує оточуючих, та убезпечує від негативного впливу інших (саме цей варіант фігурує останнім і вирішальним у перекладі жінки). Гонор є проміжною ланкою між цими двома поняттями. Гонор дійсно включає в себе надмірну самоповагу, але обов’язково визначає обґрунтованість такої поведінки. За сюжетом містер Дарсі, хоча і поводить себе інколи нетактовно, має усі підстави для такої поведінки, особливо урахувавши той факт, як сильно він відчуває свою перевагу, знаходячись у товаристві, яке не відповідає його статусу. У чоловічому перекладі відповідник підібрано таким чином, щоб облагородити чоловіка, показати його у вигідному світлі; жіночий переклад більш різкий, суб’єктивний, направлений на облагороджування жіночого персонажа.

Також слід звернути увагу на переклад слова «*mortified*». Якщо виокремити це із контексту воно буде перекладатися «*принижений*». Зіставляючи два перекладацьких варіанта, слід визнати, що чоловік-перекладач досить вдало добрав переклад. Жінка-перекладач надала перевагу більш імпульсивному варіанту «*зацепити*», що свідчить про інтуїтивну солідарність перекладача і автора, гендер яких співпадає.

Перейдемо на такого прикладу:

Англ.: «*Pride*», *observed Mary, who piqued herself upon the solidity of her reflections, «is a very common failing, I believe»* [80, с. 18].

Укр.1: *Гадаю, що гординя, — зазначила Мері, котра хизувалася своєю глибокодумністю і начитаністю, — є дуже розповсюдженою вадою* [14, с. 11].

Укр.2: Гонор, – виголосили Мері, яка пишалася ґрунтовністю своїх поглядів, – доволі розповсюджена вада на мою думку [15, с. 23].

Розглянемо переклад слова «*solidity*» «досл. надійність, твердість». Порівнюючи переклади, бачимо, що Тетяна Некряч добрала більш доречний відповідник. На відміну, Володимир Горбатько додав відсутні в оригінальному тексті слова, які мають мало спільного із авторським задумом, і більше того, є майже порожніми з боку змістовності у даному контексті. Жіночий переклад є більш конкретним і у цьому випадку близьким до оригіналу, чоловічий – узагальнений, переданий модуляцією, менш вдалий.

Бачимо далі у тексті:

Англ.: The mother was found to be intolerable [80, с. 19].

Укр.1: Мати видалася їм нестерпною [14, с. 12].

Укр.2: Мати оголосили нестерпною [15, с. 25].

Зіставляючи переклад даного прикладу, розбіжностей не багато, але можна звернути увагу на те, що чоловік-перекладач словом «*видалася*» змальовує враження молодих, гонористих дам про жінку з недосконалими манерами, яке було б доречніше, якби їх враження висловлювалося подумки і залишалося б приватнім. Але знаючи контекст, ми розуміємо що юні дами ділилися своїми враженнями одна з одною. Це був колективний вирок, тож вони саме *оголосили*. Тому варіант жінки-перекладачки більш конкретний і ближчий до оригіналу.

Перейдемо далі:

Англ.: «Your plan is a good one,» replied Elizabeth, «where nothing is in question but the desire of being well married» [80, с. 20].

Укр.1: Добрий план, — відповіла Елізабет. — Але він годиться для того випадку, коли йдеться просто про бажання вдало вийти заміж [14, с. 13].

Укр.2: Твій план досконалий, – відізвалася Елізабет, якби йшлося тільки про вдалий шлюб [15, с. 26].

В оригіналі автор доволі нейтрально зазначає «*Your plan is a good one*» «Твій план – гарний», що цілком збігається з перекладом В. Горбатька. На відміну від чоловіка, жінка-перекладач гіперболізує якість плану «*Твій план досконалий*» і одразу на противагу цьому знецінює свою ж власну оцінку здогадками стосовно шлюбу. До того ж жінка висловлюється сухо і коротко, що протирічить звичайним стереотипам про жіноче мовлення.

Розглянемо ще один приклад:

Англ.: *Mr. Bennet's property consisted almost entirely in an estate of two thousand a year, which unfortunately for his daughters, was entailed, in default of heirs male, on a distant relation* [80, с. 26].

Укр.1: *Багатство містера Беннета майже повністю складалося з маєтності, котра давала дві тисячі фунтів доходу на рік і котру, за відсутності спадкоємця по чоловічій лінії, — на превеликий жаль для його дочок — мав успадкувати як родове майно якийсь далекий родич* [14, с. 17].

Укр. 2: *Власність містера Беннета майже повністю складалася з його маєтку, який приносив дві тисячі фунтів на рік, але, на біду його дочок, мав перейти, через бік прямих спадкоємців чоловічої статі, тобто за законами майорату до одного далекого родича* [15, с. 33].

Варто звернути увагу на те, як було перекладено поняття «*property*». Бачимо, що перекладачі обрали різні варіанти з українських відповідників. Жінка-перекладач надає перевагу іменнику «власність», а чоловік-перекладач — «багатству»; і це яскраво відображає різне ставлення перекладачів до описуваного поняття. Звертаючись до словника, можна побачити, що слово «*property*» перекладається саме як «власність». За сюжетом цей варіант також є ближчим до оригіналу, оскільки сім'я містера Беннета була небагата, а після його смерті дочки залишаться без спадщини, оскільки родовий маєток, який і становить власність, повинен перейти до далекого родича по чоловічій лінії. З цього можна зробити висновок, що жінка-перекладач добирає семантично ближчі українські еквіваленти. Можливо, жінка сприймає власність, як можливість забезпечити себе, дітей,

сім'ю і досягти спокою. Жіночі інстинкти більш спрямовані на досягнення почуття безпеки, як фізично так і матеріально. Саме тому варіант «власність» підсвідомо є більш безпечним, а тому привабливим для жінки. Чоловік сприймає матеріальні блага, як можливості, що можуть бути використати для задоволення.

Також звернімо увагу на переклад слова «*unfortunately*» «досл. на жаль», яке у чоловічому варіанті передається майже дослівно «на превеликий жаль для його дочок...» (додано тільки слово «превеликий» для емпізи), а у жіночому – конкретизацією «на біду». Оскільки жінкою відсутність забезпечення та фінансових гарантій сприймається дуже гостро, тому інтерпретація «біда» виявляється більш доречною, в той час як чоловік ставиться до ситуації дуже відсторонено, нібито спостерігаючи збоку і використовує більш стриманий варіант.

Цікавим є також вибір відповідника при передачі терміна «*entailed*», яким позначають заповідальне майно, обмежене в порядку успадкування та відчуження. Часто у перекладі використовується відповідник «майорат», тобто цілковите наслідування володіння старшим сином, без права роздроблення власності між декількома нащадками. Зазвичай за правилами майорату власність переходила по чоловічій лінії. Як бачимо, В. Горбатько в цілому вірно передає смисл оригіналу, хоча у сучасного читача не можуть не виникнути питання щодо підстав такого несправедливого розподілу. Можна сказати, що в цьому реченні міститься розлоге пояснення сюжетних ліній поведінки родини Беннетів. Все життя місіс Беннет присвячене пошуку достойних чоловіків для її п'ятох дочок, оскільки після смерті батька вони фактично залишаються без даху над головою і засобів для існування. Т. Некряч вважає за потрібне вдатися до експлікації, вводячи поняття «майорат» і розлоге пояснення. Очевидно, тема є важливою для жінки-перекладача.

Подивимось останній приклад групи:

Англ.: *Here she was interrupted again. Mr. Bennet protested against any description of finery* [80, с. 11].

Укр.1: *Тут її знову перебили: містер Беннет запротестував проти будь-якого опису прикрас* [14, с. 7].

Укр.2: *Тут і знову обірвали. Містер Беннет і слухати не хотів про жодні оздобы* [15, с. 16].

Поняття «*finery*» «досл. *тишне вбрання, прикраса, оздоблення*» означає не тільки ювелірні прикраси, а також елементи одягу, стрічки, оздоблення взуття, та усі компоненти складного жіночого вбрання, призначеного для особливих подій. Чоловік-перекладач обирає більш конкретний відповідник із вузьким значенням, а жінка – генералізований варіант із широким смислом. Цей варіант перекладу є скоріше виключенням із правила, і можливо, пояснюється семантичним полем, яке традиційно пов'язують із сферою жіночих інтересів. Вважається, що опис одягу, взуття та ювелірних виробів є маркером жіночого мовлення, тому чоловік-перекладач підсвідомо уникає детальної уваги до цих подробиць сюжету.

Розглянувши цей гендерний маркер на поданих прикладах, можна знайти підтвердження теоріям дослідників, що були зазначені у першому розділі роботи. Жінка тяжіє до більш конкретних понять, що може бути обумовлено психологічною схильністю жінки прагнути конкретики з метою уникнути можливих непорозумінь. В результаті перекладацькі відповідники у жіночому перекладі регулюються її власним баченням ситуації та оцінкою контексту. Чоловічий переклад, навпаки, переважно є узагальненим, нейтральним, позбавленим суб'єктивного сприйняття ситуації. У ньому переважає використання генералізацій.

2.3. Вірність оригіналу

Художній переклад дозволяє розкрити творчий потенціал перекладачів, майстерність використання засобів рідної мови для змалювання певних явищ, об'єм словникового запасу, та доречність еквівалентів, обраних з приймаючої мови. Сміливість відступити від

оригіналу притаманна особам, які впевнені у власному професіоналізмі. Чітке наслідування оригінального тексту і повне збереження змістовного навантаження або не можливо, або спричиняє надмірний буквалізм. Дослідники по-різному трактують поняття вірності оригіналу, і по-різному тлумачать вплив гендерного фактору на близькість перекладеного тексту до оригіналу. Розуміємо, що цей феномен не є однорідним або закономірним, але його вплив на переклад складно ігнорувати. Спробуємо зрозуміти тенденцію в матеріалі, що досліджується, на прикладах:

Англ.: *Exertion should always be in proportion to what is required* [80, с. 30].

Укр.1: *Старанність завжди має бути пропорційною тому, до чого ти прагнеш* [14, с. 19].

Укр.2: *Зусилля має бути пропорційне до необхідності* [15, с. 38].

Зважаючи на оригінальний текст, зрозуміло, що чоловік перекладач дещо розширює зміст перекладу. Якщо в оригіналі «*what is required*» «досл. що вимагається / що потрібно» логічний наголос припадає на зовнішнє спонукання персонажа до дії, оскільки мова йде про очікування середовища від людини, то у чоловічому перекладі «*до чого ти прагнеш*» наголос зміщується на внутрішній стимул. Можна припустити, що це є виявом впливу гендерних стереотипів: від чоловіка у суспільстві завжди очікують активних дій, лідерства, рішучості; жінка ж може займати пасивну позицію, підлаштовуючись під очікування суспільства. Як можна побачити, жіночий варіант перекладу більш стислий і конкретний. Вона максимально наближується до оригіналу; гендерні характеристики мовлення в оригіналі і перекладі співпадають.

Перейдемо далі:

Англ.: *She has nothing, in short, to recommend her, but being an excellent walker. I shall never forget her appearance this morning. She really looked almost wild* [80, с. 33].

Укр.1: *Коротше кажучи, вона може похвалитися тільки тим, що вона — прекрасний ходок, і більше нічим. Ніколи не забуду, як вона виглядала сьогодні вранці. А виглядала просто якоюсь несамовитою* [14, с. 21].

Укр.2: *Коротко кажучи, їй немає чим похвалитися, хіба що здатністю швидко ходити пішки. Ніколи не забуду, як вона тут з'явилася уранці, справжня дикунка* [15, с. 41].

Чоловічий відповідник до «*excellent walker*» «прекрасний ходок» є лексико-граматичною калькою з англійської конструкції, виглядає неприродно в українському перекладі, оскільки іменник чоловічого роду «ходок» використовується по відношенню до жінки, що також робить загальний вигляд фрази занадто нагромадженим. Таке буквальне наслідування тексту заважає його адаптації до літературної української мови. Чоловік-перекладач двічі використовує дієслово «виглядала», якісно і кількісно збіднюючи текст, адже в оригіналі використовувалися різні лексеми «*appearance*» та «*looked*».

Стосовно жіночого перекладу можна відміти лаконічність викладу без будь-яких лексико-семантичних втрат. Більше того, розглядаючи переклад слова «*wild*», зазначаємо, що варіант жінки-перекладача є більш емоційним та точним. Це обумовлено тим, що варіант чоловіка-перекладача «несамовита» в українській мові слугує для позначення ненормативної поведінки, спричиненої психічними розладами, або нестабільним психічним станом загалом. Якби Елізабет Беннет, переживаючи за сестру, з'явилася з візитом у кареті чи приїхала верхи, її прибуття не викликало б осуду міс Бінглі. Зважаючи на те, що в оригіналі логічний наголос скоріше падає на неохайний зовнішній вигляд після довгої мандрівки пішки, а не на порушення соціальних норм, переклад Т. Некряч у цьому випадку є ближчим до оригіналу.

Далі наведемо такий приклад:

Англ.: «*Miss Eliza Bennet,*» said Miss Bingley, «*despises cards. She is a great reader, and has no pleasure in anything else*» [80, с. 34].

Укр.1: *Міс Еліза Беннет, — сказала міс Бінглі, — карти терпіти не може. Книги для неї — все, інше ж її просто не цікавить* [14, с. 22].

Укр.2: *Міс Елізабет Беннет, — заявила Керолайн Бінглі, — зневажає карти, вона віддана читанню і нічого більше не приносить їй задоволення* [15, с. 43].

В даному прикладі цікаво перекладено слово «*despises*». Чоловік трактує це як нетерпимість, а жінка як зневагу. Саме її варіант і є ближчим до оригіналу. Це можна пояснити тим, що навіть зневажаючи певні явища, зіштовхуючись з ними, члени суспільства мають з терпимістю до них ставитися, аби утримуватися від осуду і незважливого ставлення до уподобань оточуючих. Тобто, відповідник жінки-перекладача є ближчим до перекладу. Другий елемент, на який звертаємо увагу, лексема «*pleasure*» «досл. задоволення», яка передана ідентичним дослівним варіантом у перекладі Т. Некряч і лексико-граматичною трансформацією «цікавить» у перекладі В. Горбатька. Такий відповідник дещо розмиває зміст оригінального повідомлення і є менш вдалим.

Розглянемо далі:

Англ.: «*Elizabeth Bennet*», said Miss Bingley, when the door was closed on her, «*is one of those young ladies who seek to recommend themselves to the other sex by undervaluing their own; and with many men, I dare say, it succeeds. But, in my opinion, it is a paltry device, a very mean art*» [80, с. 37].

Укр.1: *Елізабет Беннет — це одна з тих дівчат, які пропонують себе представникам іншої статі шляхом приниження статі власної; мушу сказати, що з більшістю чоловіків такий номер проходить вдало. Але на мою думку, це — нікчемна хитрість, украй дешевий трюк* [14, с. 24].

Укр.2: *Елізабет Беннет, — заявила Керолайн Бінглі, — коли зачинилися двері, належить до тих молодих осіб, які прагнуть виставитися перед протилежною статтю шляхом приниження власної, і мушу визнати, у багатьох чоловіків це має успіх, але на мою думку, це жалюгідний спосіб, доволі нищий трюк* [15, с. 46].

В даному випадку слід звернути увагу на переклад декількох одиниць. По-перше, це дієслово «*recommend themselves*» «досл. рекомендувати / зарекомендувати з позитивної сторони / представляти себе», яке у перекладі В. Горбатька передано за допомогою модуляції «пропонують себе», внаслідок чого фраза набуває небажаної конотації, адже жінка, яка пропонує себе чоловікам, тим більше в описуваному суспільстві й в описуваній час, виглядає вкрай непристойно і заслуговує лише на загальний осуд. У перекладі Т. Некряч дієслово передано семантично близьким відповідником «виставлятися», тобто «робити помітними які-небудь свої якості». Вважаємо цей переклад ближчим до оригіналу.

Друга одиниця, на яку звертаємо увагу, дієслово «*succeeds*» «досл. має успіх», яке у перекладі В. Горбатька передано комплексною лексико-граматичною трансформацією «*такий номер проходить вдало*». Смісл оригінальної фрази зберігається, однак стилістичне забарвлення змінено. В оригіналі використано нейтральну лексику, у чоловічому перекладі – розмовну. У перекладі Т. Некряч знаходимо дослівний варіант «*має успіх*», який зберігає і оригінальний зміст, і стилістичне навантаження. Вважаємо такий варіант більш вдалим.

Третя одиниця в уривку «*paltry device*» «досл. жалюгідний засіб». Чоловік-перекладач називає це «нікчемною хитрістю», спираючись на переклад слова «*paltry*», в такому разі «хитрість» – це додаткова характеристика, яка відбиває його спосіб трактування поведінки жінки стосовно чоловіків. Можливо, перекладач вкладає у переклад не власне бачення ситуації, а бачення жіночого персонажа, мовлення якого він передає. Жінка-перекладач, що нетипово в даному випадку, обирає дослівний переклад, внаслідок чого отримуємо нейтральні та близькі до оригіналу відповідники.

Перейдемо до іншого прикладу:

Англ.: *The supposition did not pain her. She liked him too little to care for his approbation* [80, с. 48].

Укр.1: *Це припущення аж ніяк не збентежило її. Надто мало вона симпатизувала йому, щоб її турбувала наявність у нього симпатії до неї* [14, с. 31].

Укр.2: *Це припущення не було для неї дошкульним. Він надто мало їй подобався, щоб піклуватися про його схвалення* [15, с. 59].

Спираючись на зміст оригіналу, стає очевидним, що переклад слова «rain», має кращий український еквівалент у жіночому перекладі, оскільки поняття «дошкульний» означає «той, який викликає, спричиняє фізичний, моральний біль». У той час як відповідник «збентежило» в чоловічому перекладі передбачає «тривожити; викликати замішання, ніяковість». Варіант Т. Некряч є ближчим до оригінального тексту. Звернімо також увагу на чергове використання лексичного повтору у чоловічому перекладі. Для оригінального тексту цей стилістичний засіб не є характерним, адже автор, навпаки, використовує різноманітну лексику. Вважаємо цей і подібні випадки відхиленням від авторського стилю.

Розглянемо ще один приклад групи:

Англ.: *«It certainly is a most iniquitous affair», said Mr. Bennet* [80, с. 59].

Укр.1: — *Така обставина дійсно є дуже несправедливою, — мовив містер Беннет* [14, с. 38].

Укр.2: — *Це воістину надзвичайно ганебний закон, — погодився містер Беннет* [15, с. 70].

Розглядаючи цей приклад в аспекті вірності оригіналу, варто звернути увагу на те що, чоловічий варіант перекладу в цьому випадку є більш влучним. Варіант перекладу В. Горбатька до слова «iniquitous» є дійсно більш доречним, оскільки це регулярний словниковий відповідник. Життя дійсно досить жорстоко обійшлося з дочками подружжя Беннет. З цього приводу містер Беннет і висловлював свою згоду. Жінка-перекладач надає перевагу більш емоційним та категоричним поняттям «ганебний закон».

Очевидно, що вона додає власну оцінку законів майорату, підсилюючи вплив на читача.

Спираючись на аналіз матеріалів, можна дійти висновку, що обидва перекладачі намагаються орієнтуватися на зміст оригіналу. Вони приділяють достатньо уваги опрацюванню контексту, з метою передати усі складові художнього твору. Переклад Т. Некряч виявляється в переважній кількості проаналізованих випадків ближчим до оригіналу в плані обрання лексичних, семантичних, стилістичних відповідників. Тут домінує дослівний переклад або обрання регулярних словникових відповідників. Переклад В. Горбатька часто містить еквіваленти, утворені модуляцією, що призводить до семантичних чи стилістичних зсувів у сенсі перекладеного тексту.

2.4. Використання розмовної лексики

За джерелами, що були проаналізовані у першому розділі, знижена лексика в цілому і розмовна лексика зокрема є гендерним маркером переважно чоловічого перекладу. Знижена лексика може включати в себе просторіччя, розмовні лексеми, діалектизми, жаргонізми та вульгаризми. Текст оригіналу сам по собі не містить жаргонізмів чи вульгаризмів, що повністю відповідає очікуванням читача від літератури тої епохи та автора-жінки. Вважається, що жінки від природи схильні до ідеалізації, удосконалення, та ніжності. Їм не властиво використання знижених лексичних одиниць, з огляду на той факт, що жіноче мовлення, зазвичай має достатньо різноманітний арсенал інших мовних засобів для емоційного забарвлення перекладу. На момент написання оригінального тексту мовленню надавалось неабияке значення. За цим критерієм людину одразу можна була віднести до певного класу суспільства. Відповідно, у проаналізованих перекладах ці категорії лексичних одиниць також не зустрічаються. Втім, бачимо використання розмовної лексики.

Розглянемо на прикладах:

Англ.: *At present, indeed, they were well supplied both with news* [80, с. 26].

Укр.1: *Однак наразі вони мали вдосталь і новин, і підстав для радісного збудження* [14, с. 17].

Укр.2: *Зараз вони замалим не лускали від щасливих відомостей* [15, с. 33].

Наразі ми бачимо, що чоловік-перекладач виконав переклад цього фрагменту досить нейтрально. Більше того, він вводить додатковий прикметник, щоб визначити позитивність дівочих емоцій. Жінка на відміну від нього, обрала саме варіант «*лускати*», що походить з розмовного стилю мовлення. Можна припустити, що жінка-перекладач використала саме цей відповідник, з метою змалювати переповнення емоціями молодих дівчат, за наївністю близькими до дітей. Вбачаємо в цьому варіанті певну негативну оцінку описуваній ситуації, адже дієсловом «*лускати*» зазвичай описується щось надмірне, занадто виражене. Саме використання розмовної одиниці підсилює це враження.

Перейдемо далі:

Англ.: *After listening one morning to their effusion on this subject, Mr. Bennet coolly observed* [80, с. 27].

Укр.1: *Вислухавши якось уранці чергові виливи захоплення на цю тему з боку своїх дочок, містер Беннет прохолодно зауважив* [14, с. 17].

Укр. 2: *Вислухавши якось уранці їхнє базікання на цю тему, містер Беннет холодно зауважив* [15, с. 34].

Ставлення до поняття «*effusion*» знову має різне емоційне забарвлення у перекладачів. Чоловік з терпимістю ставиться до порожніх розмов молодих дівчат, навіть з певною іронією називає це «*виливами захоплення*», сприймаючи це, як властиву молодим дівчатам легковажність. Жінка, навпроти, виказує незадоволення їх поведінкою більш рішуче, називаючи це «*базіканням*». *Cambridge Dictionary* визначає «*effusion*» як «*виливи*», в нашому випадку виливи емоцій, що під впливом контексту набуває

негативного сенсу, тому що передбачає марнотратство часу та сил слухача. В цьому випадку чоловік-перекладач визнав за необхідне перекласти цей вислів ближче до оригіналу для збереження легкого відтінку доброзичливої іронії. Жінка-перекладач надала перевагу більш емоційно навантаженому варіанту перекладу, обравши розмовний еквівалент в українській мові, щоб підкреслити марність порожніх розмов та легковажність молодих дівчат.

Розглянемо інший приклад:

Англ.: *Mr. Bennet coolly observed: «From all that I can collect by your manner of talking, you must be two of the silliest girls in the country»* [80, с. 27].

Укр.1: *Містер Беннет прохолодно зауважив: — Усе, що я можу збагнути з вашої манери розмовляти, це те, що ви — найдурніші дівчата в усій окрузі* [14, с. 17].

Укр.2: *Містер Беннет холодною зауважив: Наскільки я можу судити з вашої балаканини, ви, понад усякий сумнів, дві найдурніші дівчиці в усій окрузі* [15, с. 34].

Чоловік-перекладач наслідуючи оригінал майже дослівно, нейтрально передає думку містера Беннета про дівчат. Можна відмітити, що навіть за наявності лексеми з негативною оцінкою «*the silliest girls*» «*найдурніші дівчата*», в українському перекладі чоловічий персонаж зберігає свій нейтралітет. В даному випадку розмовна лексика зустрічається у жіночому перекладі. Використання цього маркера обумовлено засудженням з боку жінки-перекладача, що вплинуло на переклад. Концепт слова «*балаканина*» містить дещо зневажливе ставлення стосовно непотрібних розмов, що не мають сенсу, але так властиві молодим дівчатам. Завдяки розмовному забарвленню воно змінює мовленнєвий портрет містера Беннета та увиразнює його негативне ставлення до розмов доньок.

Далі бачимо:

Англ.: *I could hardly keep my countenance. Why must she be scampering about the country, because her sister had a cold? Her hair, so untidy, so blowsy!* [80, с. 33].

Укр.1: *Я ледь не розреготалась. Її прихід — така дурість! Це ж треба — мчати полем через те, що сестра застудилась! А її волосся — неохайне, розпатлане!* [14, с. 21].

Укр.2: *Я ледве втрималася від сміху. Чого було приходити до нас узагалі? Чого їй знадобилося гасати околицею навіть якщо її сестра і застудилася? А коси як розпатлалися, розкуйовдилися!* [15, с. 41].

Можна припустити, що чоловік-перекладач застосував слова «розреготалась», «дурість», «розпатлане» з метою викрити зухвалість дам, які між собою обговорювали Елізабет. Використання розмовних еквівалентів у спілкуванні дам шляхетного походження може засвідчувати прагнення перекладача розвінчати їх манерність та зобразити їх як звичайних пліткаррок. Звернімо також увагу на використання окличних речень у перекладі В. Горбатька. З одного питального і одного окличного речення в оригіналі маємо три окличних у перекладі, що значно підсилює емоційність реплік, підвищує рівень обурення поведінкою Елізабет.

Жінка-перекладач також вдається до використання лексичних одиниць «гасати», «розпатлалися, розкуйовдилися», що є розмовними варіантами в українській мові. Також можна звернути увагу на те, що там, де чоловік використовує окличне речення, жінка надає перевагу питальному реченню. Це ще раз підтверджує теорію Я. Ю. Денисенко, де зазначено, що жінка тяжіє до перепитувань та уточнень, з метою встановити контакт із співрозмовником. Тут дві дами, спілкуючись між собою, прагнуть знайти підтримку своєму обуренню в очах одна одної. Це нечастий приклад того, як розмовна лексика використовується однаково в обох перекладах.

Розглянемо такий випадок:

Англ.: *It seems to me to show an abominable sort of conceited independence, a most country-town indifference to decorum* [80, с. 33].

Укр.1: *Як на мене, то в такий задерикувато-хвалькуватий спосіб вона хотіла продемонструвати свою самотійність і свою селюцьку байдужість до правил пристойності* [14, с. 21].

Укр.2: *Здається вона хотіла продемонструвати свою огидну зарозумілу незалежність, провінційне нехтування благопристойністю* [15, с. 41].

Спосіб у який чоловік-перекладач перекладав висловлювання «*abominable sort of conceited independence*», не може не привернути увагу. Використання розмовних визначень «задерикувато-хвалькуватий» і «селоцька» є яскравим прикладом самобутньої української мови. При цьому такі варіанти передають зневагу, обурення, невдоволення жіночих персонажів у перекладі. Жінка-перекладач вірно передає оригінальний зміст, зберігаючи при цьому нейтральний літературний стиль. Такий відповідник є стилістично ближчим до оригіналу.

Перейдемо далі:

Англ.: *Suspecting them to be playing high she declined it* [80, с. 34].

Укр.1: *Вона, здогадуючись, що гра йде по-крупному, відмовилася* [14, с. 22].

Укр.2: *Підозрюючи, що вони роблять високі ставки, вона відхилила запрошення* [15, с. 42].

Як можна побачити, варіант перекладу обраний чоловіком-перекладачем знову носить розмовний характер. Словник української мови позначає фразу «грати по-крупному» як суржик, що очевидно демонструє походження перекладача. Цей приклад можна віднести до небагатьох перекладацьких помилок четвертого типу (помилка у мові перекладу), які зустрічаються у текстах професійних перекладачів. Жінка-перекладач в даному випадку зберігає вірність літературній і більш офіційній манері перекладу.

Перейдемо до такого уривку:

Англ.: «*Lizzy*», *cried her mother, «remember where you are, and do not run on in the wild manner that you are suffered to do at home»* [80, с. 39].

Укр.1: *Ліззі, — вигукнула її мати, — не забувайся і не удавайся тут до вибриків, котрі тобі дозволяють удома* [14, с. 26].

Укр.2: – Лізи, – вигукнула її мати, – не забувай де ти перебуваєш, і не поводяться у своїй нестримній манері, яку ми с'як-так терпимо вдома [15, с. 48].

Переклад цього фрагменту демонструє наявність простомовних елементів в обох варіантах перекладу. У чоловічій версії розмовним елементом виступає «вибрики». Концепт цього поняття передбачає примхливу поведінку, що суперечить загальноприйнятим нормам. У жіночому варіанті до розмовних елементів належить прислівник способу дії «с'як-так». Він використовується, щоб визначити терпимість родини до такої поведінки вдома, але не у суспільстві. Це той випадок, коли перекладачі обирають однаковий спосіб формування мовленнєвої характеристики персонажа.

Розглянемо далі:

Англ.: *Sometimes. One must speak a little, you know* [80, с. 87].

Укр.1: *Так, інколи. Треба ж хоч щось казати* [14, с. 57].

Укр.2: *Більш-менш. Треба трошки потуркотіти, знаєте* [15, с. 101].

За тлумаченням «Академічного словника української мови», «туркотіти» визначається як «ніжно гомоніти про щось між собою, лагідно розмовляти». Часто ця дія фактично змальовує поведінку голуба і горлиці, що туркочуть мов закохані. Зовсім не дивує, що саме жінка обрала такий нетрадиційний інваріант перекладу; враховуючи жіночу вразливість, це досить прийнятний варіант. За сюжетом стосунки між співрозмовниками цього діалогу є досить напруженими. Враховуючи той факт, що головна героїня має грайливий характер, можна припустити, що вибір саме такого відповідника в українській мові обумовлений прагненням жінки збентежити, або грайливо подратувати свого партнера.

Наведемо ще один приклад:

Англ.: *Do not consider me now as an elegant female, intending to plague you, but as a rational creature, speaking the truth from her heart* [80, с. 104].

Укр.1: *Не думайте, що я — якась розумна й хитра дівка, що хоче змусити вас страждати. Я — розважлива людина, котра говорить вам щиросерду правду* [14, с. 69].

Укр.2: *Не уважайте мене зараз світською жінкою, яка налаштована вас мучити. Подивіться на мене як на розумну істоту, що говорить правду від щирого серця* [15, с. 121].

«Хитра дівка» у чоловічому варіанті перекладу видається дуже зневажливим варіантом. З цієї причини і оцінні прикметники, що передують йому набувають негативного забарвлення. Керуючись оригінальним текстом, ми бачимо, що авторка навмисне використовує саме лексему «*female*» «жінка». Зважаючи на переклад цієї лексеми, доцільніше буде розглядати її значення саме у контексті. За сюжетом Елізабет вимагає, аби її не розцінювали як «*elegant female*» «досл. витончена жінка», тобто як істоту жіночої статі, яких за гендерним стереотипами помилково вважали обмеженими та слабкими. У трактуванні В. Горбатька характеристики жінки, що належить до аристократичного суспільства, змінено через використання модуляції та додавання. Лексема «дівка» значно огрублює стиль, передає зневажливе ставлення.

Натомість, жіночий варіант «*світська жінка*» значно більше характеризує саме суспільство, ніж саму Елізабет. Жінка-перекладач спрямовує вже зазначену гендерну упередженість стосовно жінок, на суспільство, з яким Елізабет не хоче мати нічого спільного. Втім, цей переклад є семантично і стилістично ближчим до оригіналу.

Проаналізувавши фрагменти тексту, можна дійти висновків, що теорії про використання розмовної лексики, представлені дослідниками особистого бачення перекладачів ситуації та контекстуального змісту, підтвердилася лише частково. Як можна бачити, у досліджених перекладах стилістично знижена лексика зустрічається як у чоловіка, так у жінки. Використання цих лексичних одиниць має різну мету. Можна припустити, що вибір саме таких

варіантів української мови відбувся під впливом формування власного ставлення перекладачів до подій, описаних у творі.

2.5. Експлікація та імплікація

Експлікація – це мовне явище, в результаті якого певна інформація набуває додаткових елементів, уточнень, для того щоб зробити поняття більш доступним та зрозумілим. Головна функція цього явища – максимально окреслити межі поняття, що обговорюється. Експлікація може виступати в якості перекладацької трансформації. Оскільки експлікація має на меті уточнення і розширення пояснення, під час перекладу текст набуває додаткових лексичних одиниць, які не є властивими, або передбаченими в оригінальному тексті. Це значно збільшує кількість мовних одиниць перекладеного фрагменту тексту. Цей феномен можна пояснити заміною певних лексем, які не мають еквівалентів у мові перекладу, на більш зрозумілі конструкції. Інколи це також зустрічається, коли перекладач прагне адаптувати певні поняття іншомовної культури до мови та культури перекладу, з метою посилити вплив на читача.

Також існує протилежне йому поняття – імплікація. Не важко здогадатися, що імплікація передбачає трансформації, протилежні експлікації. Імплікація – це процес вилучення надлишкових лексичних одиниць оригінального тексту, зважаючи на особливості мови перекладу. Це призводить до зміни якісних та кількісних показників тексту. Такі трансформації навіть можна вважати необхідними, якщо у мові перекладу не існує необхідного аналогу. Варто зазначити, що як такі, ці явища не є гендерними маркерами, але зважаючи на те, що чоловік-перекладач тяжіє до узагальнень, а жінка-перекладач до конкретизації, необхідно з'ясувати, чи можна вважати це явище ознакою гендерної маркованості мови. Також можна припустити, що використання експлікації доречно у випадку, коли перекладач має обмежений мовний арсенал художніх засобів та

словникового запасу в цілому. В такому разі перекладач змушений вдаватися до експлікації, щоб найбільш повно перекласти певний фрагмент тексту і зберегти його контекстуальне навантаження.

Розглянемо приклад:

Англ.: «*My dear Mr. Bennet*», *replied his wife, «how can you be so tiresome! You must know that I am thinking of his marrying one of them»* [80, с. 2].

Укр.1: *Вельмишановний містере Беннет, — відказала його дружина. — Ви мене просто вражаєте вашою нетямущістю! Невже незрозуміло, що я думаю про його одруження з однією з них?* [14, с. 2].

Укр.2: *Любий мій містере Беннет, - відрекла дружина, - де ваша кмітливість? Я переконана, що він одружиться з однією з них* [15, с. 5].

Як можна побачити, чоловічий варіант перекладу, у порівнянні з оригіналом, більший за обсягом, а жіночий має ознаки імплікації. Переклад Т. Некряч є не тільки більш компактним, але й за змістом і відповідністю оригіналу, безумовно є більш конкретним. Аналізуючи зміст оригінального тексту, легко дійти висновку, що цілком можна було передати закладений в оригіналі зміст і без вдавання до таких загальних висловлювань, які представлені у чоловічому варіанті перекладу.

Перейдемо до іншого прикладу:

Англ.: *You mistake me, my dear* [80, с. 3].

Укр.1: *Серденько, ви неправильно мене зрозуміли* [14, с. 2].

Укр.2: *Помиляєтесь, люба* [15, с. 6].

На даному прикладі знову можна побачити, що жінка-перекладач вдається до імплікації, з огляду на значну зміну у кількісних характеристиках двох українських перекладів. Більше того, очевидно, що чоловік налаштований на доброзичливе продовження спілкування. З боку жінки таких намірів не відчувається. Тут вона надала перевагу більш стриманому та неоднозначному перекладу. Неоднозначність пояснюється тим, що саме цей переклад може бути трактований читачем як насмішка, або непряма погроза.

Далі за текстом:

Англ.: *Amongst the most violent against him was Mrs. Bennet, whose dislike of his general behaviour was sharpened into particular resentment by his having slighted one of her daughters* [80, с. 9].

Укр.1: *Одним із найбільших його супротивників стала місіс Беннет, чие незадоволення його загальною поведінкою посилилось і перетворилося на цілком конкретне обурення через те, що він відверто проігнорував одну з її дочок* [14, с. 6].

Укр.2: *Найсурвіше гнила його місіс Беннет, у якої загальний осуд загострився особистою образою, бо він знехтував однією з її дочок* [15, с. 13].

Зіставляючи варіанти перекладу, знову підтверджується наше припущення, стосовно того, що розширення чи вилучення певних лексичних одиниць у перекладі можна віднести до гендерних маркерів мовлення. Обґрунтовується це тим, що чоловік, прагнучі дотримуватися оригіналу, обрав майже дослівний спосіб перекладу. Жінка, в свою чергу, будує свій переклад більш стисло, але тим не менш уникає змістовних втрат. Також буде доречним звернути увагу на переклад лексеми *slighted*. Очевидно, що відповідник, обраний чоловіком-перекладачем не передає саме той сенс, що закладено в оригіналі. «Ігнорувати» і «знехтувати» – різні поняття. Спираючись на контекст, стає зрозумілим що саме переклад Т. Некряч тут виявився ближчим до оригіналу. Із цього можна зробити висновок, що вдала імплікація може не порушувати цільність змісту.

Розглянемо такий уривок:

Англ.: *Catherine and Lydia had been fortunate enough never to be without partners, which was all that they had yet learnt to care for at a ball* [80, с. 10].

Укр.1: *Кетрін та Лідії теж поталанило: їх постійно запрошували танцювати, тому необхідність постійної наявності кавалерів поки що була тим основним враженням, яке склалося в них про цей бал* [14, с. 7].

Укр.2: *А Кітті та Лідії пощастило не сидіти без кавалерів, а нічого більшого вони від балів і не чекали* [15, с. 14].

Аналізуючи цей приклад, можна дійти висновку, що чоловік-перекладач додав декілька пояснюючих фраз, щоб змалювати пріоритети молодих дівчат та їх очікування. Також варто звернути увагу на інформацію про те, що їх постійно запрошували танцювати. Втім, це дещо суперечить наступному висловлюванню про те, що необхідність у кавалерах була головним враженням після балу. В оригінальному контексті чітко зазначається саме те, що дівчата мали досить уваги з боку молодих офіцерів і з цього складалося їх загальне враження. Зважаючи на це, стає очевидним, що жінка-перекладач вірно трактує контекст. Також помітно, що жінка не тільки доволі стисло переклала цей фрагмент, а й із засудженням підкреслює те, що дівчата нічого більшого не чекали від балу, тим самим натякаючи на їх легковажність та обмеженість.

Перейдемо далі:

Англ.: *Mr. Darcy, with grave propriety, requested to be allowed the honour of her hand, but in vain. Elizabeth was determined; nor did Sir William at all shake her purpose by his attempt at persuasion* [80, с. 24].

Укр.1: *Містер Дарсі, як і належить, із серйозним виглядом попросив дозволу мати честь повести її до танцю, але марно. Елізабет була невблаганною, і цю невблаганність не зміг похитнути навіть сер Вільям, коли спробував умовити її* [14, с. 16].

Укр.2: *Містер Дарсі зі статичною властивістю попросив честі повести у танці проте марно. Елізабет рішуче відмовилася і серу Вільяму так і не вдалося її переконати* [15, с. 31].

Наразі можна відзначити, що чоловік-перекладач передає зміст ближче до оригіналу. Тут також бачимо характерний для В. Горбатька лексичний повтор «...була невблаганною, і цю невблаганність...». Жінка-перекладач віддає перевагу більш компактним конструкціям, не залишаючи місця для додаткових пояснень. Варто також розглянути переклад *determined*.

Чоловічий варіант перекладу «невблаганна» є виявом творчого підходу. Зважаючи на це, можна зробити висновок, що чоловік дотримується структури речення та послідовності викладу, але ближчі за змістом відповідники добирає саме жінка.

Ще один приклад групи:

Англ.: *It seems to me to show an abominable sort of conceited independence, a most country-town indifference to decorum* [80, с. 33].

Укр.1: *Як на мене, то в такий задержувато-хвалькуватий спосіб вона хотіла продемонструвати свою самостійність і свою селюцьку байдужість до правил пристойності* [14, с. 21].

Укр.2: *Здається вона хотіла продемонструвати свою огидну зарозумілу незалежність, провінційне нехтування благопристойністю* [15, с. 41].

Цей приклад вже наводився у підрозділі, де розглядалося як чоловік-перекладач і жінка-перекладач використовують розмовну лексику, та наскільки творчо вони підходять до перекладу взагалі. Зараз же цей фрагмент досліджується на предмет застосування жінкою або чоловіком експлікації, або імплікації. Порівнюючи переклад чоловіка і жінки, можна побачити, що жінка-перекладач тут дотримується конкретної та стислої манери перекладу. Варіант чоловіка-перекладача можна вважати експлікацією. Він не тільки використовує розмовні елементи, але надає перевагу об'ємнішим конструкціям рідної мови. Як було зазначено на початку цього підрозділу, це може бути пояснено тим, що чоловікові важко віднайти потрібний відповідник в українській мові, а це в свою чергу, свідчить про бідність словникового запасу.

Далі знаходимо такий приклад:

Англ.: *Lydia was a stout, well-grown girl of fifteen, with a fine complexion and good humoured countenance; a favourite with her mother, whose affection had brought her into public at an early age. She had high animal spirits, and a sort natural self-confidence* [80, с. 42].

Укр.1: Лідія була високою і впевненою в собі дівчиною міцної статури з добродушним виразом обличчя, що мало прекрасний колір. У своєї матері вона була улюбленицею і завдяки цьому ще у ранньому віці почала з'являтися у товаристві. Вона відзначалася надзвичайною життєрадісністю і природженим почуттям власної значущості, котре переросло в самовпевненість [14, с. 28].

Укр.2: Лідія була ставна, рослява дівця п'ятнадцятих років із гарними рум'янцем і добродушний виразом обличчя вона була улюбленицею матері завдяки потуранням якої почала з'являтися на світських зібраннях ще у зовсім юному віці. Лідія мала якусь тваринну енергію і вроджену самовпевненість [15, с. 52].

Різниця між сприйманням дійсності та її відображенням також різниться під час перекладу. Чоловік-перекладач з більшою терплячістю ставиться до героїні. Можливо саме з цієї причини її вік було не вказано, згадки про те, що Лідія почала виходити в світ ще у ранньому віці, на його думку цілком достатньо. Він описує її м'якше, більш загально та більше уваги приділяє її зовнішності. Ознайомившись з жіночим варіантом перекладу, читач бачить осуд діям матері. Замість лексеми «*affection*» «любов, прихильність» маємо «потурання», яким зазвичай зазначають надмірно поблажливе, невимогливе ставлення. Передаючи опис дівчини, жінка-перекладач надає перевагу більш конкретним епітетам та висловлюванням, близьким до оригінального тексту. Така оцінна лексика як «потурання», «самовпевненість», «тваринна енергія» висловлюють засудження з боку жінки-перекладача.

У цьому ж уривку звертаємо увагу на ставлення до соціуму. Жінка-перекладач пафосно називає його «світське зібрання», на противагу, у перекладі В. К. Горбатько з'являється варіант «товариство». Це знову підкреслює різницю між сприйняттям жінки-перекладача та її колегою протилежної статі. Цей приклад свідчить, що чоловік сприймає соціальне середовище як простір, де він може знайти однодумців, реалізувати себе як

особистість, функціонувати як член суспільства, бо чоловіки мали більше прав у соціумі. Для жінки в той час, суспільство було лише засобом досягнення певного статусу, за який боролися більшість жінок та молодих дівчат. Перш за все, це була можливість отримати вигідну пропозицію і тим самим виділися серед своїх суперниць. Для них це був моральний поєдинок, саме тому варіант «світське зібрання» виявляється більш доречним.

Слід звернути увагу, що чоловік-перекладач неодноразово вдається до експлікації у перекладі, що в результаті призводить до збільшення обсягу тексту. Розглянутий приклад є яскравим підтвердженням, адже у порівнянні з жіночим перекладом цей уривок є довшим на десять слів. При цьому частину інформації про вік персонажа було взагалі вилучено. В останній частині чоловічий переклад більш розгорнутий: замість простої характеристики «*natural self-confidence*» «вроджена самовпевненість», бачимо надлишкову експлікацію «природжене почуття власної значущості, котре переросло в самовпевненість», яке акцентує увагу на цій рисі характеру, відображаючи негативне ставлення перекладача.

Підсумовуючи цей підрозділ, можна зазначити, що на прикладах, які були розглянуті, чоловік-перекладач у порівнянні з жінкою-перекладачем дійсно тяжіє до узагальнення, додаткових елементів, та збільшення кількісних характеристик тексту. Структурно дотримуючись оригінального тексту, В. Горбатько тим не менше використовує пояснення, не передбачені оригіналом. Жінка-перекладач надає перевагу більш стислому викладу інформації, що підтверджує її схильність до конкретизації. Також можна зазначити, що відповідність оригінальному тексту, а саме вірність трактування та підбору еквівалентів до певних понять оригінального тексту переважає саме у перекладі Т. Некряч.

2.6. Доместикація

Розглядаючи культурологічні та лінгвістичні передумови формування світобачення перекладача, було зазначено, що іноземний текст завжди містить у собі культурний та національний потенціал країни, представником якої він виступає. Для того щоб реалізувати закладений в текст потенціал, потрібно максимально якісно адаптувати текст до культурного середовища, в якому його будуть сприймати. Це підвищить рівень засвоювання тексту читачем, зробить його більш доступним для розуміння, а також підвищить рівень впливу сприймаючого. Головна роль перекладача полягає в тому, щоб наблизити текст до читача. В цьому дуже ефективно допомагає доместикація. Це явище полягає у заміні певних іншомовних понять та лексем на їх культурні еквіваленти в мові перекладача. З одного боку таке «одомашнення» тексту може наблизити українського читача до описаних у творі подій, спростити процес сприйняття, але є вірогідність, що в такому випадку іноземний текст втратить свою унікальність та культурну цінність. Доместикація, як і схильність до конкретизації або узагальнень, також може розглядатися в якості гендерного маркеру. Також вдала доместикація може слугувати ознакою більш глибокого знання української мови, що також може бути корисним у встановленні особливостей впливу гендерного фактору на переклад.

Розглянемо декілька прикладів:

Англ.: *Netherfield is taken by a young man of large fortune from the north of England; that he came down on Monday in a chaise and four to see the place, and was so much delighted with it, that he agreed with Mr. Morris immediately; that he is to take possession before Michaelmas* [80, с. 1].

Укр.1: *Недерфілд винайняв якийсь багатий молодий чоловік з північної Англії. Він приїхав у понеділок у фаєтоні, запряженому четвериком, щоб обдивитись; і це місце настільки йому сподобалося, що він тут же про все домовився з містером Морісом: вселитися до Михайлового дня* [14, с. 1].

Укр.2: *Незерфілд-парк орендував дуже багатий юнак із півночі Англії, він приїхав у понеділок у кареті четвериком, аби оглянути маєток, і так його вподобав, що одразу ж уклав угоду з містером Морисом і вступить у володіння ще до Михайлова дня* [15, с. 4].

В даному випадку слід звернути увагу на переклад лексеми *chaise*. Чоловік-перекладач обирає російськомовний варіант «*фаєтон*», а жінка-перекладач на противагу йому наближає це поняття до українського читача обираючи слово «*карета*». Свідомо чи ні, жінка-перекладач усунула термін, який міг би виявитися незнайомим чи незрозумілим україномовному читачу. Зважаючи на оригінал, обидва варіанти мають місце бути, але жіночий варіант в українськомовному суспільстві використовується значно ширше ніж чоловічий.

Перейдемо далі:

Англ.: *His brother-in-law, Mr. Hurst, merely looked the gentleman* [80, с. 8].

Укр.1: *Його зять, містер Герст, виглядав як джентльмен, але не більше того* [14, с. 5].

Укр.2: *Його зять, містер Герст, був звичайний собі пан* [15, с. 12].

Дуже яскравий приклад доместикації можна побачити на перекладі слова *gentleman*. Чоловік-перекладач, як і раніше, виявляє свою відданість оригіналу і використовує фонетично близький до оригіналу відповідник. А жінка обрала україномовний варіант, застосувавши слово «*пан*». Можна припустити, що це було зроблено з метою висвітлити героїв твору як звичайних людей, наблизити їх до українського уявлення про панство і т.д. Також доместикація в даному випадку може бути використана для більш контрастного зіставлення шляхетного містера Дарсі і його нічим не примітного зятя. З точки зору сприйняття цього явища у цільному тексті варто зауважити, що така українізація тексту може видаватися дещо неприродною, та викликати невідповідність асоціативних зв'язків у читача.

Аналізуючи цей приклад, залишається лише визнати, що жінка-перекладач надає перевагу українським аналогіям.

Розглянемо інший приклад:

Англ.: *She is tolerable, but not handsome enough to tempt me; I am in no humour at present to give consequence to young ladies who are slighted by other men* [80, с. 10].

Укр.1: *Вона нічогенька, але недостатньо гарна, щоби привабити мене; наразі ж я не в тому настрої, щоби виручати молодих дівчат, погорджених іншими чоловіками* [14, с. 6].

Укр.2: *Вона нічого собі, проте недостатньо красива щоби сподобатися мені, а я зараз не в тому гуморі щоби приділяти увагу панночкам, якими знехтували інші кавалери* [15, с. 13].

В даному прикладі цікавим є переклад лексем «*ladies*» і «*men*». Чоловічий переклад є досить нейтральним, жінка-перекладач знову застосовує доместикацію, як засіб адаптації понять і реалій англомовного суспільства до української культури. Також можна припустити, що доместикація в цьому випадку використовується з метою надати оригіналу українських елементів, що імовірно активізує утворення асоціативних зв'язків в українського читача, а це в свою чергу робить образи більш реальними.

Далі по тексту знаходимо:

Англ.: *For a whole day's tete-atete between two women can never end without a quarrel* [80, с. 28].

Укр.1: *Цілоденний тет-а-тет двох жінок не може не завершитися сваркою* [14, с. 18].

Укр.2: *Цілий день проведений віч-на-віч двома жінками, закінчується сваркою* [15, с. 35].

Чоловічий варіант «*тет-а-тет*» видається більш російськомовним у зіставленні з жіночим українським варіантом «віч-на-віч». Використання національно маркованих слів, також насичує твір українським колоритом,

дозволяючи читачу почувати себе вільно на сторінках книги, відтворює той психологічний клімат, що властивий саме українському менталітету. Згадуючи про різницю у менталітеті, варто також зазначити, що використання українських елементів у перекладі може пришвидшити формування симпатії або відрази читача до певних образів.

Розглянемо останній приклад групи:

Англ.: *Elizabeth silently attended her* [80, с. 31].

Укр.1: *Еліза просто мовчки доглядала за нею* [14, с. 20].

Укр.2: *Елізабет мовчки поралася біля неї* [15, с. 39].

Дуже яскравий приклад одомашнення лексеми «*attended*». Доречно використано жінкою-перекладачем саме термін «*поратися*», що належить до розмовної української мови і утворює єдине ціле, пов'язуючи собою англійську піднесеність та український побут. Але слід відмітити, що це може призвести до порушення цільності образу, враховуючи вагомі розбіжності між культурами та менталітетом. Чоловічий варіант «*доглядала*», на противагу виступає більш літературним відповідником, таким чином переклад послідовно та лаконічно побудований, і що важливо убезпечений від втрати, розколу образності.

Підсумовуючи, можна дійти висновку, що Т. Некряч надає перевагу доместикації в якості перекладацької стратегії, а В. Горбатько очужує текст. Це може бути спричинено прагненням застосовувати колоритні українські лексеми, наситити переклад поняттями, що полегшують сприйняття україномовного читача. Слід зазначити, що процес занурення в інокультурне середовище є суто індивідуальним явищем. Варто пам'ятати, що певній категорії читачів цей прийом може допомогти подолати міжкультурний бар'єр, а інші читачі можуть відчути певну фрагментарність у сприйнятті образів чи їх незавершеність.

2.7. Сарказм, іронія, гумор

Різні засоби створення гумористичного ефекту широко використовуються в літературі з метою надати тексту експресивності та певного емоційного забарвлення. Як вже було зазначено в теоретичній частині роботи, згідно з дослідженнями, чоловіки уникають гострої критики, але добре оперують саркастичними прийомами. Також після опрацювання теоретичних матеріалів відомо, що чоловіки-перекладачі мають доброзичливе, іноді навіть поблажливе почуття гумору. Перш ніж перейти до аналізу прикладів, не зайвим буде нагадати, що таке сарказм, іронія, та в чому їх відмінність.

Сарказм – це різновид сатиричного гумору, спрямований на викривання, висміювання певних вад або явищ шляхом непрямих висловлювань з неоднозначним, дошкульним підтекстом. Цей інструмент зазвичай має негативне забарвлення і використовується для привернення уваги читача до негативних моментів образу. Іронія також належить до різновиду сатиричного гумору. Але передбачує прихований гумор, який маскується вдовою серйозністю стосовно намірів, суджень і т.д. Особливість іронічних зауважень полягає в тому, що те що висловлюється, і те, що мається на увазі, протирічать одне одному.

Застосування гумору вважається типовим для чоловіків, які прагнуть уникати стислості та конкретики. Цей факт також може бути обумовлений тим, що чоловіки більш поблажливо ставляться до неосвіченості та інших вад. Особливо це прослідковується стосовно дітей і жінок. Можливо в такий спосіб вони прагнуть уникнути загострення суперечних питань, і для того щоб не спровокувати конфліктну ситуацію, використовують гумор та його допоміжні засоби, з метою розрядити атмосферу і встановити контакт із співрозмовником. Також сарказм та іронія можуть використовуватися з метою грайливо, доброзичливо пожартувати. Зважаючи на схильність жінки-перекладача до конкретики, а чоловіка-перекладача до узагальнень, можна

передбачити, що розглянуті вище засоби частіше будуть зустрічатися у перекладі чоловіка.

Подивимося на прикладах:

Англ.: *You are over-scrupulous, surely. I dare say Mr. Bingley will be very glad to see you; and I will send a few lines by you to assure him of my hearty consent to his marrying whichever he chooses of the girls; though I must throw in a good word for my little Lizzy* [80, с. 2].

Укр.1: *Не перебільшуйте. Не сумніваюся, що містер Бінглі й так буде радий вас бачити; а я ж надішлю йому з вами записку, в якій висловлю мою радісну згоду з його бажанням одружитися з тією з наших дівчат, яка сподобається йому найбільше, хоча я просто не зможу не замовити декілька добрих слів за мою маленьку Ліззі* [14, с. 2].

Укр.2: *Ви занадто делікатна, повірте. Гадаю, містер Бінглі буде радий вас бачити, а я передам йому через вас записочку – кілька рядків із запевненням, що даю своє благословення на його одруження з тією з моїх доньок, котру він уподобає, – хіба що вставлю добре слово про мою милу Ліззі* [15, с. 6].

Розглядаючи даний фрагмент, бачимо, що використання іронії спрямовано на жінку. Варто зазначити, що обидва переклади досить точно відповідають оригінальному тексту. Чоловік-перекладач лише додає описовий епітет «радісна», що натякає на доброзичливі мотиви жарту. Цей іронічний вислів цілком відповідає контексту оригінального тексту. Тому і фігурує в обох варіантах перекладу. Гумор полягає в тому, що місіс Беннет після довгих вмовлянь, обурилася на чоловіка після його відмови нанести візит новоприбулим сусідам. Врешті-решт він відвідав їх, але зробив це тоді і так, як волів сам. З метою збільшити її подив, він прийняв рішення повідомити її про це в момент, коли вона буде очікувати цього найменш за все. А до тих пір, він старанно підтримував її ілюзорну впевненість в своєму рішенні.

Застосовуючи іронію, він жартівливо намагається зачепити жінку зауваженнями стосовно безглуздих припущень про те, як він уявляє собі їх знайомство. Цей прийом було використано лише з метою збільшити подив дружини та доньок, що йому в решті-решт вдалося. У виконанні чоловіка-перекладача, як вже було зазначено, використовується лише додатковий епітет, що підкреслює добрий намір. Жінка-перекладач, з метою загострити ефект, використовує наполегливі запевнення для того, щоб удати, ніби він не вбачає ніякої незручності від такого дивного способу знайомства – *«Ви занадто делікатна, повірте»*. Також жінкою використано лексема *«записочка»* у зменшувально-пестливій формі, що надає цьому іронічному вислову більше грайливості.

Перейдемо далі:

Англ.: *As his composure convinced her that all was safe, her wit flowed long* [80, с. 25].

Укр.1: *Оскільки його спокійність переконала її у відсутності підстав для занепокоєння, то вона ще довго демонструвала свою дотепність* [14, с. 16].

Укр.2: *Оскільки його душевна рівновага переконала її, що ніякої загрози не існує, дотепність її не знала угаву* [15, с. 32].

На цьому прикладі яскраво продемонстровано використання сарказму у чоловічому варіанті перекладу. Те, що виявляла співрозмовниця містера Дарсі за сюжетом скоріше можна було б назвати докучливими припущеннями щодо його симпатії до Елізабет. В такий спосіб вона намагається висміяти свою суперницю, та виставити себе у кращому світлі. Такі дії дають зворотній результат. По-перше, вона висміює людину, нижчу за статусом. По-друге, її уїдливі вислови роблять з неї пліткарку, що навіть гірше за деякі недоліки Елізабет. По-третє, вона знає натуру містера Дарсі та його критичне ставлення подібної поведінки. З її боку було досить нерозумно критикувати Елізабет і докучати йому своїми поглядами на її вихованість. Саме тому чоловік-перекладач використовує слово *«дотепність»*,

підкреслюючи легковажність молодого особи. Зважаючи на те, що жінка-перекладач також зупинила свій вибір на цьому понятті, важливо відміти, що у її перекладі цей вислів не так очевидно виражає саркастичні мотиви.

Також розглядаючи цей приклад, можна звернути увагу на те, яким чином було перекладено лексему «*safe*». В. Горбатько обрав складний варіант «*підстави для занепокоєння*». Пригадуючи той факт, що чоловіки більш схильні до узагальнень ніж до конкретизації, з його точки зору реакція містера Дарсі, у найгіршому випадку, могла дати лише підстави для хвилювання, але не більше. Жінка-перекладач сприймає все більш конкретно. У разі, коли б реакція містера Дарсі підтвердила її підозри, наслідки з її точки зору представляли б загрозу її особистим інтересам, оскільки вона покладає певні надії на спілкування з ним, і вірогідність, що хтось може завадити цьому, виявляється для неї катастрофою.

Перейдемо до такого прикладу:

Англ.: *Mr. Bennet's expectations were fully answered. His cousin was as absurd as he had hoped, and he listened to him with the keenest enjoyment, maintaining at the same time the most resolute composure of countenance* [80, с. 65].

Укр.1: *Очікування містера Беннета справдилися цілком. Його двоюрідний брат виявився бовдуром — як він і сподівався. З величезним задоволенням він прислухався до його слів, але водночас зберігав якомога більш незворушний вираз обличчя* [14, с. 42].

Укр.2: *Очікування містера Беннета справдилися повною мірою. Його родич виявився саме таким дурноверхим як він і сподівався, тож слухаючи його він неймовірно розважався, хоча і зберігав при цьому дуже серйозний і стриманий вираз обличчя* [15, с. 77].

Наразі іронічного відтінку набуває ставлення містера Беннета до свого родича. З'ясувавши, що він людина обмежена, сповнена помпезності, схильна до удаваного приниження власної особистості з метою викликати задоволення про свою важливість та впливовість, містер Беннет, напевно, не

без задоволення уявляв як кумедно ця людина виглядає у елітних колах суспільства. Його тішило, що ніякі гроші не виправлять чванливості та зухвальства цієї людини. Спостерігаючи за його виливами мудрості, містер Беннет розважався, але мотив його задоволення носить саме характер іронії.

Зіставляючи два варіанти перекладу, можна побачити, що обидва перекладача зрозуміли цей нюанс. Варто відзначити, що жінка-перекладач обирає варіант «розважатися», що акцентує увагу не на мотивах такого ставлення, а на поточному сприйнятті подій, описуючи їх поверхнево. Чоловік-перекладач, несподівано, виявляється більш конкретним.

Далі знаходимо такий приклад:

Англ.: *To Elizabeth it appeared that, had her family made an agreement to expose themselves as much as they could during the evening, it would have been impossible for them to play their parts with more spirit or finer success* [80, с. 97].

Укр.1: *Елізабет подумалося, що коли б навіть члени її родини заздалегідь домовилися продемонструвати всі свої здібності протягом одного вечора, то все одно б їм не вдалося зробити це з більшим завзяттям та успіхом, ніж зараз* [14, с. 64].

Укр.2: *У Елізабет було враження, що якщо її родини навмисно змовилась виставити себе у найгіршому світлі, й тоді б їм не вдалося зіграти свою роль з більшим блиском і кращим успіхом* [15, с. 113].

Чоловік-перекладач саркастично називає погані манери «здібностями», що свідчить про його намір викрити невихованість молодших сестер Беннет, та погані манери їх легковажної матері. Сенс цього вибору полягає у тому, що поняття «здібності» зазвичай використовуються з позитивною оцінкою. В даному випадку саркастичність вислову полягає в тому, що це як раз не ті здібності, які мають демонструватися суспільству. Необачність жіночої половини родини викликає осуд та критичні зауваження навіть з боку інших людей. Жінка-перекладач, обрала більш прямий варіант перекладу і зазначає, що члени родини виставляють себе в поганому світлі. Така прямолінійність властива в цілому манері перекладу Т. Некряч.

Підсумовуючи підрозділ, можна зазначити, що чоловік-перекладач дійсно чіткіше передає сарказм та іронію, які фігурують в оригінальному тексті. Зберігається прихований підтекст, акценти зроблені саме там, де вони матимуть найсильніший вплив на загальний переклад фрагменту. Чоловік-перекладач досить детально проаналізував контекстуальний зміст та ситуації, для того щоб передати певне забарвлення якнайкраще. Мотивом використання цих засобів може мати як доброзичливий мотив, так і прагнення викрити чийсь недоліки, або показати себе в кращому світлі. Жінка-перекладач також помічає ці нюанси в оригінальному тексті, але у її варіанті перекладу вони не набувають таких яскравих акцентів. Розглядаючи саме шляхи перекладу саркастичних та іронічних висловів, варто зазначити, що жінка воліє дотримуватися оригінального тексту, та висловлюватися прямолінійно, не створюючи неоднозначних ситуацій. Для надання тексту експресії, жінка-перекладач вірогідніше віддасть перевагу оцінним прикметникам, порівнянням та завуальованим питанням. Практичне дослідження підтверджує, що жінки мають схильність до уточнень та конкретизації. Це може пояснюватися тим фактом, що психологічно жінки прагнуть безпеки та комфорту, для цього необхідно передбачувати усі можливі труднощі. Тому увага до дрібниць і уникання двозначності саме цим і обумовлюється.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

Підсумовуючи другий розділ, можна зробити висновки, що усі перелічені гендерні маркери дійсно присутні у дослідженому тексті. Це свідчить, що розбіжності у варіаціях перекладу викликані саме впливом гендера перекладача. В результаті можна прослідити, що кожен розглянутий аспект переважає у певному варіанті перекладу. Це є наслідком певних гендерних факторів та особливостей, що обумовлюють різне сприйняття реальності. Професійний досвід перекладача, як і особистий, є явищем індивідуальним, що формує унікальний комплекс понять, якими керується перекладач у процесі обробки художнього тексту.

Чоловіки-перекладачі під час перекладу надають перевагу загальному та лаконічному викладу, використовуючи слова із широким значенням задля найшвидшого вирішення поставлених задач. Вони уникають упередженості та гострої критики характерів. Також чоловіки більш вправно оперують іронією, та мають доброзичливе почуття гумору. На відміну від них жінки-перекладачі схильні використовувати найбільш точні еквіваленти під час перекладу. Вони прагнуть конкретики та без остраху оперують провокуючими висловлюваннями. В залежності від віку, який безпосередньо пов'язаний з особистим досвідом перекладача, надається перевага певним прийомам та висловлюванням для передачі емоцій чи змалювання нестандартної ситуації. Жінка-перекладач, на відміну від перекладача чоловічої статі, може більш емоційно поставитися до певних подій та явищ, що спричинить появу упередженості, підґрунтям якої буде жіноча емоційність. Емоції жінки-перекладача будуть впливати на те, як саме вона висвітлить ситуацію та характер у перекладі, чи буде вона дотримуватися оригінального забарвлення та які саме еквіваленти обере.

Розглядаючи схильність до експресії на матеріалі перекладів роману Джейн Остін «Гордість та упередження» з'ясовано, що жінка-перекладач систематично використовує емоційно забарвлені лексеми, насичує текст, та робить акценти саме за допомогою експресії, навіть якщо це іноді потребує

використання понять, які не передбачені оригіналом. Пояснюється це тим, що жінка є більш емоційною та вразливою. Почуття та емоції можуть бути суб'єктивними та впливати на вибір відповідників в українській мові. Експресивність у жіночому перекладі, частіше за все, спрямована на критику, осуд чи оцінку подій та явищ. Чоловіку-перекладачу, як і зазначалося у теоретичних матеріалах, властивий більш однорідний, витриманий темперамент. Перекладаючи текст, він надає перевагу саме лексичному значенню мовних одиниць, тому емоційна забарвленість слабкіше ніж у жінки-перекладача.

Окремим аспектом розглядалися генералізація та конкретизація. Дослідження підтвердили, що чоловік-перекладач тяжіє до узагальнень, уникає конкретики, та намагається займати нейтралітет під час перекладу. Особистість перекладача не впливає на зміст, закладений в оригінальному тексті. Поняття трактуються в залежності від їх лексичного навантаження. Переклад чоловіка-перекладача є більш загальним, тому що навіть у випадках, коли фрагмент тексту перекладається відповідно до оригіналу, зіставлення з жіночим варіантом показує, що переклад виконується відносно поверхнево, без урахування контекстуального змісту та прихованих концепцій. Жінка-перекладач, навпаки конкретизує поняття. Також характерним для жіночого перекладу є детальне опрацювання оригінального тексту, урахування контекстуального змісту, ситуативних аспектів, та характеристики героїв. Усе це у сукупності допомогло дібрати українські відповідники, які найефективніше реалізують потенціал художнього тексту.

Вірність оригіналу розглядалася як окремий гендерний маркер, тому що здатність перекласти певні конструкції та передати передбачені оригіналом концепції без втрат для змісту та його стилістичного забарвлення, свідчить про професійний рівень перекладача. З'ясовано, що В. Горбатько наслідує оригінальний текст, надаючи перевагу буквальному перекладу понять та висловлювань, що призводить до раніше зазначеної узагальненості думки. Варто зазначити, що такий підхід дещо збіднює насиченість тексту.

Зіставляючи його з жіночим варіантом перекладу, цей контраст підсилюється. Причина полягає у тому, що Т. Некряч надає перевагу саме змістовності і концепціям, які містяться в оригінальному тексті. Саме тому у випадках, коли жінка-перекладач відступає від структури оригінального тексту, їй вдається вірно трактувати зміст певних лексичних одиниць у конкретному контексті, і зробити акцент саме на те, чому читач має приділити увагу.

Використання розмовної лексики у перекладах свідчить про спроби перекладачів охарактеризувати героїв чи події через типову лексику. Розмовні висловлювання виступають в ролі додаткової характеристики і можуть натякати читачу на приховані недоліки, ницість чи лицемірство. Після аналізу фрагментів на наявність розмовної лексики можна відзначити, що такі елементи зустрічаються в обох перекладах. Ситуативність використання таких лексичних одиниць залежить від особистого бачення перекладача. У варіантах обох перекладачів елементи розмовної лексики були використані з метою охарактеризувати персонажів, викрити їх вади і недоліки, надати додаткового стилістичного забарвлення мовленню.

Такі явища як експлікація та імплікація також свідчать про вагомість гендерного впливу на переклад, оскільки слугують проявами сприйняття та відображення смислу тексту. Встановлено, що чоловік-перекладач структурно дотримується оригінального тексту, але часто використовує пояснення, з метою надати певну характеристику, уточнити якесь поняття чи ситуацію, дати розгорнуте трактування, а це в свою чергу, змінює кількісні показники перекладу. Жінка-перекладач надає перевагу більш стислому перекладу, що підтверджує її схильність до конкретизації.

Одним із проявів гендерного маркування мовлення перекладачів є доместикація. Спроба наблизити інокультурний текст до україномовного середовища має на меті полегшити процес сприймання тексту українським читачем. Це явище може як допомогти подолати міжкультурний бар'єр, так і викликати когнітивний дисонанс, спричинений невідповідністю концепцій.

Чоловік-перекладач на відміну від жінки, обирає більш виважену лексику. В його перекладі переважає літературний стиль викладу змісту, відсутність акцентів свідчить про неупередженість перекладача, який позиціонує себе як об'єктивного спостерігача. Жінка-перекладач частіше використовує доместикацію, з метою адаптувати текст до менталітету українського читача. Також це може бути обумовлено достатньою обізнаністю в українській мові, що надає змогу віднайти більш вдалі україномовні відповідники.

Передача саркастичних та іронічних висловлювань у перекладі значно краще виглядає у перекладі В. Горбатька. Він значно яскравіше відтворює гумористичні засоби, розставляє акценти та логічні наголоси, посилюючи враження читача і спрямовуючі його увагу. Враховуючи той факт, що елементи сарказму та іронії передбачають приховані мотиви та підтекст, жінка-перекладач не так майстерно перекладає елементи такого типу. У її варіантах перекладу ці явища не набувають такої виразності, як у чоловіка-перекладача, та можуть бути не завжди ефективними з точки зору сприймання перекладу.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Гендер – це поняття, яке позначає приналежність особистості до категорії фемінності або маскулінності. Гендер передбачає певні уявлення та характеристики, що притаманні певному типу, але не надає сталих моделей поведінки. Це обумовлено тим, що гендер та його характерні ознаки можуть змінюватися під впливом соціальних, політичних та часових чинників. Гендерна ідентичність формує уявлення про певні гендерні маркери, моделі поведінки та притаманні певній гендерній групі риси. Таким чином формується психологічний портрет особистості. Цей процес відбувається під впливом двох вагомих факторів: родини та соціуму. З'являються уявлення про різні соціальні ролі, їх функції та визначення власної функції, як члена суспільства.

Маскулінний та фемінний типи мають певні ознаки, за якими можна категоризувати певну модель поведінки, але варто зауважити, що виключного фемінного чи маскулінного типу бути не може. Це пояснюється тим, що не існує особистостей, які мали б виключно жіночі або чоловічі риси. В кожній особистості можуть зустрічатися властиві обом гендерним типам ознаки, і вирішальним фактором будуть саме ті, які переважають.

Дослідження, проведене на матеріалі роману підтверджує, що перекладачі в обох перекладах використовують однакові засоби та способу перекладу, але саме гендерна належність перекладача визначає різницю в їх використанні. Рефлексивні характеристики особистості формують схильності та певні підходи до відображення дійсності. Цей факт підтверджується тим, що чоловік-перекладач і жінка-перекладач по-різному відображають концепції оригінального тексту, в результаті чого, керуючись інтуїтивною раціональністю, використовують різні відповідники з української мови. Жінка схильна до аналізу вчинків і характерів, оскільки це обумовлює можливість передбачити реакцію та поведінку співрозмовника, і тим самим унеможливити себе та уникнути непорозумінь. Також на формування цих

аспектів можуть впливати особистісний досвід перекладача, який на пряму залежить від віку та гендерної приналежності. Враховуючи той факт, що гендер жінки-перекладача співпадає з гендером авторки, можна пояснити в багатьох випадках більш вдалі відповідники саме у жіночому перекладі.

Соціум безпосередньо слугує яскравим прикладом розподілення соціальних ролей, та властивих їм ознак. Зважаючи на історію розвитку соціального розподілення функцій, можна зауважити, що сучасні погляди на цей аспект значно змінюються. Стереотипні погляди на соціальний розподіл ролей є явищем динамічним. Виходячи з цього розуміло, що особистість формує власну модель поведінки, зважаючи на нормативні цінності її соціального середовища. З цього приводу можна зазначити, що зважаючи на сучасний розподіл ролей, залежне становище жінки у романі виступає подразником, реакція на який втілюється у систематичному використанні емоційно забарвлених слів у перекладі Т. Некряч. В. Горбатько відчувається більш впевнено та спокійно, оскільки його світосприйняття позбавлене необхідності доводити свою незалежність.

Безумовно гендерний аспект впливає на формування мовлення. Підтверджено, що чоловіки спілкуються з метою самовираження та самоствердження, уникають деталізації. У чоловіка-перекладача вірність оригінальному тексту і збереження лексичних одиниць отримують першу пріоритетність. В результаті наслідування оригінальному тексту складається враження буквального перекладу, що не завжди розкриває потенціал першотвору.

Жінки за своєю природою схильні до емпатії, і спрямовують спілкування та встановлення контакту із співрозмовником. Як можна бачити, мета спілкування у чоловіка і жінки різні, що не може не впливати на вибір засобів перекладу. Цим пояснюється особлива увага до змалювання почуттів, емоцій, співчуття та використання уточнень, перепитувань у жіночому варіанті перекладу і загальність чоловічого перекладу. На мовлення перекладача соціум також впливає як інструмент освіти. Зважаючи на місце

проживання, контингент спілкування та багато інших факторів, формуються мовленнєві уподобання перекладача. Розглядаючи вплив гендерного фактору на переклад, варто зазначити, що переклад не може уникнути впливу особистості самого перекладача, оскільки потребує адаптації інокультурного тексту до нового мовного середовища, що в даному випадку досягається шляхом використання доместикації. Це явище переважає у жіночому перекладі і пояснюється достатньою обізнаністю в українській мові, а також прагненням наблизити текст до українського читача. Переклад також передбачає обробку тексту таким чином, щоб полегшити його сприйняття представниками іншої спільноти, передати культурні цінності без шкоди змісту оригіналу. З цим завданням краще впоралася жінка-перекладач, ретельно аналізуючи ситуативність контексту та задум автора.

Професійний переклад має два основних аспекти перекладу. Перший включає передачу номінативних значень і лексичного навантаження. Другий передбачає обізнаність щодо явищ етносу іншомовної країни. Гнучкість останнього компонента обумовлена тим, що саме перекладач визначає найефективніші способи вирішення проблем, які виникають під час перекладу. Крім того, будь-які відхилення від оригіналу мають бути компенсовані за рахунок виразності, що вимагає творчого підходу перекладача. Очевидно, що у чоловічому варіанті перекладу переважає перший аспект, а у жіночому – другий. Це підтверджує, що чоловічий підхід до перекладу є більш раціональним, а жіночий базується на особистому сприйнятті та емоціях.

Головною метою перекладу є передача саме концепцій, які має на меті донести до читача сам автор. Безумовно, для реалізації цих складних завдань необхідно зважати на лінгвістичні розбіжності двох мов і враховувати культурні особливості. У процесі перекладу з метою передати певні концепції саме так, як визначено в оригінальному тексті, текст може переломлюватися через свідомість перекладача. Вплив гендерного фактору

полягає саме у тому, якими засобами буде здійснюватися передача певних концепцій, понять, та контекстуального змісту.

Зважаючи на розглянуті дослідження з цього приводу, загальні характеристики чоловічого та жіночого перекладу виглядають так:

Чоловік-перекладач схильний до виваженості, нейтральності; не висловлює власного ставлення до ситуації, прагне уникати конкретизації. У разі, якщо надається якась додаткова конотативна інформація, її виклад також має генералізований характер. Дотримується соціально-прийнятних характеристик. Під час перекладу надає перевагу більш нейтральним лексичним одиницям, які мають однорідне емоційне забарвлення. Досить ретельно дотримується оригінальну з огляду на передачу змісту лексичних одиниць. Також використовує розмовну. Майстерно передає саркастичні та іронічні елементи. Такі гумористичні елементи чоловік-перекладач використовує для викриття певних вад, вираження доброзичливого гумору. Можна також зазначити, що ці елементи надають чоловіку можливість висловити критику, уникаючи прямолінійності і не втрачаючи об'єктивності позиції перекладача.

Жінка орієнтована на міжособистісне спілкування; їй від природи притаманна експресивність, виразність, до яких вона прагне звернути увагу читача. Це підтверджується інтенсифікацією оцінних елементів. Соціальне положення жінок та їх позиція у суспільстві безумовно мають свій вплив на формування ставлення не тільки автора, а й перекладача. Оскільки в досліджуваному матеріалі гендер перекладача і автора співпадають, переклад Т. Некряч переважно є ближчим до оригіналу. Вагомість соціального статусу жінок неодноразово підкреслюється у жіночому варіанті перекладу. Жінка-перекладач ретельно опрацювала зміст тексту з врахуванням контексту, ситуативного аспекту та характерів героїв, з метою додати акценти та дібрати відповідники української мови, максимально наближені до оригіналу. Зазначимо також жіночу схильність до імплікації та конкретизації, що призводить до зменшення кількісних показників тексту.

В якості підсумків і діагностики виконання завдань, поставлених перед дослідженням, необхідно відзначити, що було проаналізовано теоретичну базу щодо гендерних аспектів, розглянутих в даній роботі і специфіку їх перекладу. Розкрито і підтверджено важливість і вплив гендерного аспекту на переклад, проаналізовано його специфіку. Зв'язок гендерного аспекту з усіма супутніми чинниками підтверджений. Соціальний фактор виконує освітню роль і формує культурні, ціннісні уявлення про соціум. Вони в свою чергу активізують психологічний аспект сприйняття реальності і засобів, які використовуються для її відображення залежно від гендерної належності перекладачів і їх особистісних характеристик. Переклад так само формується під впливом унікального особистого досвіду перекладача, професійної обізнаності, які можуть бути обумовлені віком, місцем проживання (мовним середовищем), контингентом кола спілкування. Зафіксувавши ці результати, можна зробити висновок, що гендер має величезний вплив на сприйняття перекладачів, які належать до різних гендерних категорій, що в результаті і відображається в перекладі. Відмінності в перекладі чоловіка-перекладача та жінки-перекладача були виявлені і проаналізовані, що дозволило визначити специфіку впливу гендерного аспекту на свідомість перекладачів.

Дослідження може бути корисним в сфері викладання теорії і практики художнього перекладу, порівняльної стилістики, психолінгвістики англійської та української мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Алексеева Л. М. Методика обучения письменному переводу специального текста / Л. М, Алексеева // Вестник пермского университета. Российская и зарубежная филология. – 2010. – Вып. 2. – С. 77–84.
2. Апресян Ю. Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания / Ю. Д. Апресян // Вопросы языкознания. — 1995. — № 1. — С. 37–67.
3. Большунова Н. Я., Дьячков А. В. Индивидуально-психологические особенности как составляющие языковых способностей/ Наталья Яковлевна Большунова, Алексей Васильевич Дьячков // Вестник РУДН. Серия: Психология и педагогика. – 2017. – Т. 14. – № 2. – С. 155–166.
4. Барт Р. Избранные работы: Семиотика: Поэтика: Пер. с фр. / Сост., общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова. — М.: Прогресс, 1989 — 616 с.
5. Белая Н.В. О проявлении гендерных различий в языке // Вестник Филологических науки, 2009. № 3. – С. 97–102.
6. Братаніч Б. В., Ільченко І. Г. Самоактуалізація особистості та освіта / Б. В. Братаніч, І. Г. Ільченко // ФПО, 2011. – №2. – С. 13–20.
7. Вейнингер О. Пол и характер. Мужчина и женщина в мире страстей и эротики. [Электронный ресурс] М.: Форум XIX-XX-XXI, 1991. – 190 с. – Режим доступа: <http://www.lib.ru/DPEOPLE/wajninger.txt>.
8. Визгина А. В., Пантилеев С. Р. Проявление личностных особенностей в самоописаниях мужчин и женщин / А. В. Визгина, С. Р. Пантилеев // Вопросы психологии, 2001. – № 3. – С. 90–101.
9. Воронина О. Женщина и социализм опыт феминистского анализа/ О. Воронина // Феминизм: Восток. Запад. Россия. – М.: Наука, 1993. – С. 205–225.
10. Вязигина Н. В. Гендерный фактор восприятия и создания письменного текста (экспериментальное психолингвистическое

исследование) / Н. В. Вязигина // Вестник Ишимского гос. пед. ин-та им. П.П. Ершова. – 2012. – № 1. – С. 91–102.

11. Галеева Н. Л. Основы деятельностной теории перевода / Н. Л. Галеева. – Тверь: Изд-во Твер. гос. ун-та, 1997. – 80 с.

12. Денисенко, Я. Ю. Гендерно маркована лексика як засіб вираження концептів «чоловік» та «жінка» в англійській мові [Текст] / Я. Ю. Денисенко // Соціально-гуманітарні аспекти розвитку сучасного суспільства: матеріали Всеукраїнської наукової конференції викладачів, аспірантів, співробітників та студентів фак-ту іноземної філології та соціальних комунікацій (Суми, 19-20 квітня 2012 р.) / відп. за вип. В. В. Опанасюк. — Суми : СумДУ, 2012. — Ч.1. — С. 28–30.

13. Денисова И. В. Особенности передачи гендерного аспекта в переводе художественного произведения: автореф. дисс. ... канд. филол. наук/ Ирина Владимировна Денисова. – Челябинск, 2011. – 20 с.

14. Джейн Остин [Электронный ресурс] // пер. з англ. Горбатько В. К. Гордість і упередженість // Харків: «Фоліо». — 2005. — 239 с. – Режим Доступу: <file:///C:/Users/Asus/Downloads/ostin-dzheyn-hordist-i-uperedzhenist8568.pdf>.

15. Джейн Остин // пер. з англ. Некряч Т. К. Гідність і гонор // Київ: ТОВ «Компанія «ВЕЛМАЙТ»», 2014. – 416 с.

16. Дробышева Т. В. Художественный текст в гендерном аспекте / Т. В. Дробышева // Вестник Воронежского гос. ун-та. Сер. Филология. Журналистика. – 2008. – № 1. – С. 34–37.

17. Ерёмина А. А. Гендерные особенности перевода романа Джоан Роулинг «Harry Potter and the Philosopher's stone» на русский язык / А. А. Ерёмина // Вестник Кемеровского гос. ун-та. – 2014. – № 4-2. – С. 161–166.

18. Земская Е.А., Китайгородская М.А., Розанова Н.Н. Особенности мужской и женской речи // Русский язык в его функционировании. – М.: Наука, 1993. С. 90–136.

19. Зиновьева Е. С. Роль гендерно маркированных лексических единиц в конструировании маскулинности и феминности в дискурсе гендерно ориентированных глянцевого журналов (на материале английского и русского языков) / Е. С. Зиновьева // *Universum: Филология и искусствоведение: электрон. научн. журн.* [Электронный ресурс]. – 2017. – № 12. Режим доступа: <http://7universum.com/ru/philology/archive/item/5313>.

20. Злобин А. Н., Уточкина А.К. Влияние лингвокультурного диссонанса на качество перевода / А. Н. Злобин, А. К. Уточкина // *Гермес: науч.-худож. сб., Саранск: Мордов. ун-та, 2010. – Вып. II. – С. 32–35.*

21. Ильин Е. П. Дифференциальная психофизиология мужчины и женщины / Евгений Павлович Ильин. – СПб.: Питер, 2008. – 544 с.

22. Кабардов М. К., Арцишевская Е. В. Типы языковых и коммуникативных способностей и компетенции / М. К. Кабардов, Е. В. Арцишевская // *Вопросы психологии.* – 1996. – № 1. – С. 34–49.

23. Кабардов М. К. Языковые способности: психология, психофизиология, педагогика / М. К. Кабардов. М.: Смысл, 2013. – 400 с.

24. Кирилина А. В. Возможности гендерного подхода в антропоориентированном изучении языка и коммуникации/ А. В. Кирилина // *Кавказоведение. Caucasiology.* – М., 2002. – №2. – С. 134–141.

25. Кирилина А. В. Гендерные исследования в отечественной лингвистике: проблемы, связанные с бурным развитием / А. В. Кирилина // Доклады Второй международной конференции «Гендер: язык, культура, коммуникация». – М.: МГЛУ, 2002. – С. 5–13.

26. Кирилина А.В. Гендерные аспекты языка и коммуникации: дис. д-ра филол. наук/ Алла Викторовна Кириллина. – М., 2000. – 369 с.

27. Кирилина А. В. Гендер: лингвистические аспекты / А. В. Кирилина. – М.: Ин-т социологии РАН, 2003. – 180 с.

28. Кирилина А. В. Гендер: Лингвистические аспекты / А. В. Кирилина. – М.: Изд-во «Институт социологии РАН», 1999. – 189 с.

29. Кириченко О.Ю. Актуальні питання філології і методики викладання мов : Збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції, присвяченої 90-річчю створення Криворізького державного педагогічного університету та 25-річчю факультету іноземних мов, (29-30 вересня 2020 р., м. Кривий Ріг). – Вип. 3 (15). Частина 1. Кривий Ріг : Криворізький державний педагогічний університет, 2020. – (у друці).

30. Клецина И.С. Развитие гендерных исследований в психологии на Западе / Л. Г. Клецина // Иной взгляд. – 2001. – Март. – С. 18–21. (Основи теорії гендеру 121)

31. Клецина И. С. Практикум по гендерной психологии / Ирина Сергеевна Клецина. СПб: Питер Принт, 2003. – 577 с.

32. Комов О. В. Гендерний аспект перекладу / О. В. Комов // Актуальні проблеми слов'янської філології: лінгвістика і літературознавство. – Бердянськ: БДПУ, 2011. – Випуск XXIV. – Частина 1. – С. 409–417.

33. Коптілов В. Теорія і практика перекладу: навч. посібник. Київ: Юніверс, 2002. – 280 с.

34. Крайг Г. Психология развития / Крайг Г. – 9-е изд. – СПб: Питер, 2005. – 940 с.

35. Криса Б. С. Світоглядні аспекти художнього перекладу / Б. С. Криса. – К.: Наукова думка, 1985. – 128 с.

36. Кузенко Г. М. Культурологічний аспект перекладу у міжмовній комунікації / Галина Миколаївна Кузенко // Міжнародний науковий журнал «ІНТЕРНАУКА». – Київ, 2017. – № 2. – С. 20–22

37. Куликова Ю. С. Влияние личности переводчика на перевод художественных произведений: гендерный аспект (на материале русского, английского и немецкого языков): автореф. дисс. ... канд. филол. наук / Юлия Сергеевна Куликова. – Челябинск, 2011. – 20 с.

38. Леонтьев А.А. Язык, речь, речевая деятельность / А. А. Леонтьев. М.: Ком. Книга. – 2007. – 216 с.

39. Леонтьев Д. А. Самоактуализация как движущая сила личностного развития: Историко-критический анализ / Д.А. Леонтьев // Современная психология мотивации / под ред. Д. А.. – М.: Смысл, 2002. – С. 13–46.
40. Леонтьева К. И. Художественный перевод и гендер: адаптация в формате «woman-manhandling» / К. И. Леонтьева // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2012. – № 7-1. – С. 133–135 с.
41. Ловцова Н. И. Аспекты гендерной идентичности / Н. И. Ловцова // Культура, власть, идентичность: Новые подходы в социальных науках. – Саратов: Издательско-коммерческое предприятие «Волжский сад», 1999. – С. 152–156.
42. Майерс Д. Социальная психология / Дэвид Майерс. СПб.: Прайм-Еврознак, 2007. — 512 с.
43. Масленникова Е. М. Проекция текста как гендерно-культурологическая интерпретация / Е. М. Масленникова // Вопросы психолингвистики. – 2019. – № 2.– С. 92–106.
44. Маслоу А.Х. На путях к психологии бытия [Электронный ресурс] / Абрахам Харальд Маслоу; пер. с англ. О. О. Чистяков. – К.: Ваклер, 1997. – 304 с. – Режим доступа: <http://psylib.org.ua/books/masla02/index.htm>.
45. Мельник Т. М. Гендер як наука та навчальна дисципліна / Т. М. Мельник // Основи теорії гендеру. – К.: К.І.С., 2004. – С. 10–29.
46. Мистрюкова Е. В. Средства репрезентации концептов «мужественность» и «женственность» в современном английском языке: дисс. канд. филол. наук / Е. В. Мистрюкова. – Самара, 2005. – 229 с.
47. Мойсова О. Б. Гендерные особенности интерпретации художественного текста в сравнительно-сопоставительном аспекте: автореф. дисс. ... канд. филол. наук / О. Б. Мойсова. – Ростов-на-Дону, 2009. – 20 с.
48. Оксамитна С. М. Основи теорії гендеру: навч. посіб. / за ред. М. М. Скорик. Київ: К.І.С., 2004. – 536 с.

49. Основи теорії гендеру: навч. посіб. / ред. М. М. Скорик, В. П. Агеєва, Л. С. Кобелянська– Київ: К.І.С., 2004. – 536 с.
50. Ощепкова Е. С. Идентификация пола автора по письменному тексту (лексикограмматический аспект): [Электронный ресурс] автореф. ... дисс. канд. филол. Наук / Е. С. Ощепкова. – М., 2003. – 154 с. – Режим доступа: https://studexpo.ru/1106938/literatura/identifikatsiya_pola_avtora_pismennomu_tekstu_leksiko_grammaticheskiy_aspekt.
51. Пиз А., Пиз Б. Язык взаимоотношений мужчина-женщина [Электронный ресурс]. М.: Эксмо-пресс, 2007. – 400 с. – Режим доступа: http://loveread.ec/view_global.php?id=305.
52. Полюжин М. М. Функціональний і когнітивний аспекти англійського словотворення / Михайло Михайлович Полюжин. – Ужгород: Закарпаття, 1999. – 240 с.
53. Попёлышева Е. В., Пузаков А. В. Сущность понятия «доминанта перевода» / Е. В. Попёлышева, А. В. Пузаков // Гермес : науч.-худож. сб. – Саранск: Мордов. ун-та. –2010. – Вып. II. – С. 60–63.
54. Попова Т. Г. К вопросу о гендерных исследованиях // Человек говорящий и пишущий: Материалы междунар. конф. (14–16 февраля 2008 г.). – М. – Вып. 2. – 2008. - М.: МГЭУ. - С. 232-241.
55. Райс К. Классификация текстов и методы перевода / К. Райс// Вопросы теории перевода в зарубежной лингвистике. – М., 1978. – С. 202–208.
56. Салтівська Н. А. Гендерні аспекти перекладу художніх текстів // Сучасна філологія: матеріали V Міжнар. наук. конф. м. Самара: АСГАРД, 2017. С. 93–95.
57. Серова И. Г. Гендер как источник языкового варьирования / И. Г. Серова // Вестник Тамбовского ун-та. Сер. Гуманитарные науки. – 2003. – № 1. – С. 92–103.

58. Сорокин Ю. А. Переводоведение: статус переводчика и психогерменевтические процедуры / Юрий Александрович Сорокин. – М.: Гнозис, 2003. – 160 с.
59. Сорокина А. С. Особенности перевода художественного произведения с учетом гендерного аспекта / А. С. Сорокина // Вестник Международного института рынка. – 2016. – № 2. – С. 130–135.
60. Сорокова Ю. С. Гендерная специфика переводов (На материале женских романов) / Ю. С. Сорокова // Вестник Челябинского государственного университета. Филология. Искусствоведение, 2011. – № 8. – Вып. 51. С. 84–87.
61. Томпсон Д., Пристли Д. Биологический пол, социальный пол и сексуальность // Томпсон Д., Пристли Д. Социология. М., 1998. – 139 с.
62. Чугунова С. А., Трепышко Д. В. О возможном влиянии гендера на психотипическое сходство автора и переводчика // Вестник ПНИПУ. Проблемы языкознания и педагогики. 2016. № 2. Пермь: Изд-во Пермского национального исследовательского политехнического университета, 2016. С. 17–25.
63. Федюнин А. В. Гендерные стереотипы как фактор перевода художественной литературы / А. В. Федюнин // Вестник ТвГУ. Серия "Филология". – Тверь: Тверской государственный университет, 2017. – № 4. – С. 234–238.
64. Халеева И. И. Гендер как интрига познания/ И. И. Халеева // Гендер как интрига познания. – М. : Рудомино, 2000. – С. 9–18.
65. Хоф Р. Возникновение и развитие гендерных исследований / Р. Хоф // Пол, гендер, культура / под ред. Э. Шоре и К. Хайдер. – М.: РГГУ, 1999. – С. 23–55.
66. Хьелл Л. А., Зиглер Дж. Д. Теории личности: основные положения, исследования и применение: пер. с англ. [Электронный ресурс] / Л. А. Хьелл, Д. Дж. Зиглер. – СПб: Питер, 2001. – 2-е изд. – 606 с. – Режим доступа: <http://psylib.org.ua/books/hjelz01/index.htm>.

67. Чорна Л. Г. Рольова ідентичність: її локалізація серед інших видів ідентичності особистості / Л. Г. Чорна // Наукові студії із соціальної та політичної психології. – 2011. – Вип. 27. – С. 120–129.

68. Шаров К.С. Литературное творчество: существует ли женский стиль? / К. С. Шаров // Вестник Московского университета. Серия 7: Философия. – 2014. – № 5. – С. 64–80.

69. Швейцер А. Д. Теория перевода. Статус, проблемы, аспекты / Александр Давидович Швейцер. — М.: Наука, 1988. — 211с.

70. Щотка О. П. Гендерна психологія: навч. посіб. / Оксана Петрівна Щотка. – Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2019. – 358 с.

71. Эриксон Э. Идентичность: юность и кризис / Э. Эриксон; пер. с англ. // Общ. ред. А.В.Толстых. – М.: Изд. группа Прогресс, 1996. – 344 с.

72. Bassnett S. Where are we in Translation Studies? / S. Bassnet // Constructing Cultures. Essays on Literary Translation / eds. S. Bassnet and A. Lefevere. — Clevedon: Multilingual Matters, 1998. – P. 57–76.

73. Bassnett, S. Writing in No Man's Land: Questions of Gender and Translation / S. Basnett // Ilha Do Desterro. – 1992. – № 28. – P. 63–73.

74. Cinnirella M. Exploring temporal aspects of social identity: the concept of possible social identities / M. Cinnirella // European Journal of Social Psychology. – 1998. – V. 28. – P. 227–248.

75. Dynamics of Sex-Role Stereotypes / Sczesny S., Bosak J., Diekman A. B., Twenge J. M. // Stereotype dynamics: Language based approaches to the formation, maintenance and transformation of stereotypes / Eds. by Y. Kashima. – New York–London: Lawrence Erlbaum Associates, 2008.– P. 135–161.

76. Echabe A. E., Gonzalez Castro J. L. The impact of context on gender social identities / A. E. Echabe // European Journal of Social Psychology.– 1999. – V. 29. – P. 287–304. (основи гендеру)

77. Fairus R., Fauzi A. The Role of Gender in the Process Translation / Rani Fairus, Arizal Fauzi // *Journal of Applied Linguistics and Language Research*. – 2017. – Volume 4, Issue 4. – P. 273–282.

78. Gentzler E. Foreword / Edwin Gentzel // *Constructing Cultures. Essays on Literary Translation* / eds. S. Bassnett, A. Lefevere. – Clevedon: Multilingual Matters, 1998. – 168 p.

79. Guizzo G., Alldred P., Foradada-Villar M. Lost in Translation? Comparative and International Work on Gender-Related Violence / Gigi Guizzo, Pam Alldred, Mireia Foradada-Villar // *The Routledge Handbook of Gender and Violence* / eds. by N. Lombart. – London, New York: Routledge, 1977. – P. 237–249.

80. Jane Austen *Pride and Prejudice*: Harper Press Publishers, London, 2010. 402 p.

81. Social groups and identities: developing the legacy of Henri Tajfel (*International Series in Social Psychology*) / Ed. by W. Peter Robinson. – Oxford: Butterworth-Heinemann, 1996. – 386 p.

82. Toury G. The Nature and Role of Norms in Translation / G. Toury. // Venuti L. *The Translation Studies Reader*. — London: Routledge, 1978, revised 1995. — P. 192–223.

83. Trömel-Plötz S. Frauengesprache-Idealgprache / S. Trömel-Plötz // *Frauengesprache: Sprache der Verständigung*. – Frankfurt a. M.: Fischer Verlag, 1996. – S. 365–377.

84. Varney J. Deconstruction and Translation: Positions, Pertinence and the Empowerment of the Translator / J. Varney // *Journal of Language & Translation*, 2008. – No. 9-1. – P. 113–131.

85. Venuti L. *The Translator's Invisibility: A History of Translation* / Lawrence Venuti. – London; New York: Routledge, 1995. – 353 p.

86. Viktor Gecas. *Annual Review of Sociology. Annual Reviews* / Viktor Gecas. – 1982. – Vol. 8. – P. 1–33.

87. Volpato Ch., Contarello A. Towards a social psychology of extreme situations: Primo Levi's *If This is a Man* and social identity theory / Ch. Volpato, A. Contarello / *European Journal of Social Psychology*. – 1999. – V. 29. – P. 239–258.

88. Williams J., Best D. *Pancultural Gender Stereotypes Revisited: The Five Factor Model: A Multinational Study* / J. Williams, D. Best. – Calif.: Newbury Park: Sage, 1990. – P. 513–525.

ДОДАТОК А

№	Англійський варіант	Стр	В. Горбатько	Стр	Т. Некряч	Стр
1	It is a truth universally acknowledged, that a single man in possession of a good fortune, must be in want of a wife.	1	Загальновизнаною істиною є те, що одинак — та ще й при грубеньких грошах — неодмінно мусить прагнути одружитися.	1	Існує незаперечна істина: молодий юнак при великих статках зобов'язаний шукати собі дружину.	4
2	However little known the feelings or views of such a man may be on his first entering a neighbourhood, this truth is so well fixed in the minds of the surrounding families, that he is considered the rightful property of some one or other of their daughters.	1	Хоч як би мало було відомо про почуття та погляди такого чоловіка, коли він уперше з'являється на новому місці, ця істина настільки міцно сидить у головах навколишніх родин, що на новоприбулого дивляться як на законну власність тієї чи іншої дочки	1	Хочу нікому не відомо, що відчуває або думає собі сам той юнак, коли вперше прибуває у якісь краї, ця істина настільки укорінена головах сусідських родин, що на нього одразу дивляться, як на законну власність котроїсь із дочок	4
3	"My dear Mr. Bennet," said his lady to him one day, "have you heard that Netherfield Park is let at last?"	1	Мій дорогоцінний містере Беннет, — якось звернулася дружина до свого чоловіка, — ви чули, що Недерфілд-Парк нарешті здається в найми?	1	Любий мій містере Беннет, - одного дня звернулася місіс Беннет до чоловіка, - ви чули, що Незерфілд-Парк-нарешті орендували?	4
4	"But it is," returned she; "for Mrs. Long has just been here, and she told me all about it."	1	Він-таки здається в найми, — знову мовила вона, — бо місіс Лонг щойно там була і все мені про це розповіла.	1	-Втім це сталося, - провадила жінка, - місіс Лонг щойно та побувала й усі мені переповіла	4
5	Netherfield is taken by a young man of large fortune from the north of England; that he came down on Monday in a chaise and four to see the place, and was so much delighted with it, that he agreed with Mr. Morris immediately; that he is to take possession before Michaelmas	1	Недерфілд винайняв якийсь багатий молодий чоловік з північної Англії. Він приїхав у понеділок у фаєтоні, запряженому четвериком, щоб обдивитись; і це місце настільки йому сподобалося, що він тут же про все домовився з містером Морісом: вселитися до Михайлового дня	1	Незерфілд-парк орендував дуже багатий юнак із півночі Англії, він приїхав у понеділок у кареті четвериком, аби оглянути маєток, і так його вподобав, що одразу ж уклав угоду з містером Морисом і вступить у володіння ще до Михайлова дня.	4-5
6	A single man of large fortune; four or five thousand a year. What a fine thing for our girls!"	2	Одинак із великим статком: чотири чи п'ять тисяч на рік. Для наших дівчаток це просто знахідка!	2	Одинак із величезними статками, чотири чи п'ять тисяч на рік. Яке щастя для наших дівчаток!	5
7	"My dear Mr. Bennet," replied his wife, "how can you be so tiresome! You must know that I am thinking of his marrying one of them."	2	Вельмишановний містере Беннет, — відказала його дружина. — Ви мене просто вражаєте вашою нетямущістю! Невже незрозуміло, що я думаю про	2	Любий мій містере Беннет, - відреклася дружина, - де ваша кмітливність? Я переконана, що він одружиться з однією з них.	5

			його одруження з однією з них?			
8	"Design! Nonsense, how can you talk so. But it is very likely that he may fall in love with one of them, and therefore you must visit him as soon as he comes."	2	Намір? Дурниці! До чого тут це! Але цілком може статися, що він покохає когось із них, тож вам неодмінно треба зробити йому візит, як тільки він з'явиться.	2	Задум? Які ви верзете дурниці! Проте вельми вірогідно, що він закохається в котрусь із наших дочок, тож ви повинні завітати до нього з візитом, щойно він прийде.	5
9	I see no occasion for that.	2	Я не бачу для цього слушного приводу.	2	Не бачу потреби.	5
10	My dear, you flatter me. I certainly have had my share of beauty, but I do not pretend to be anything extraordinary now.		Любий мій, ви мені лестите. Колись я дійсно була гарною, але тепер ні на що екстраординарне я не претендую.	2	Любий мій, ви мені лестите. Справді, свого часу я пишалася неабиякою вродою, але нині не претендую на щось особливе.	5
11	In such cases, a woman has not often much beauty to think of.	2	Гай-гай, у таких випадках жінкам уже зазвичай нічим перейматися.	2	Зазвичай у таких випадках у жінки навряд чи залишається бодай якась краса, аби нею перейматися.	5
12	But, my dear, you must indeed go and see Mr. Bingley when he comes into the neighbourhood.	2	Але, голубе мій, чому б вам дійсно не сходити в гості до містера Бінглі, коли він тут з'явиться?	2	І все ж таки, любий мій, вам конче треба відвідати містера Бінглі, коли він оселиться тут	5
13	It is more than I engage for, I assure you.		Та кажу ж вам — немає приводу.	2	Цього я вам обіцяти не можу. Так і знайте.	5
14	Only think what an establishment it would be for one of them. Sir William and Lady Lucas are determined to go, merely on that account, for in general, you know, they visit no newcomers.	2	Лиш уявіть собі, як вдало можна було б прилаштувати одну з них! Сер Вільям і леді Лукас підуть неодмінно саме з цього приводу, бо інакше, ви ж знаєте, — вони не роблять візитів новоприбулим.	2	Тільки уявіть яка б то була чудова партія для однієї з них. Сер Вільям и леді Лукас твердо налаштовані вирушити до нього з візитом – саме з таких міркувань, бо ви ж знаєте, вони ніколи не знайомляться з новоприбулими.	6

15	You are over-scrupulous, surely. I dare say Mr. Bingley will be very glad to see you; and I will send a few lines by you to assure him of my hearty consent to his marrying whichever he chooses of the girls; though I must throw in a good word for my little Lizzy.	2	Не перебільшуйте. Не сумніваюся, що містер Бінглі й так буде радий вас бачити; а я ж надішлю йому з вами записку, в якій висловлю мою радісну згоду з його бажанням одружитися з тією з наших дівчат, яка сподобається йому найбільше, хоча я просто не зможу не замовити декілька добрих слів за мою маленьку Ліззі.	2	Ви занадто делікатна, повірте. Гадаю, містер Бінглі буде радий вас бачити, а я передам йому через вас записочку – кілька рядків із запевненням, що даю своє благословення на його одруження з тією з моїх доньок, котру він уподобає, – хіба що вставлю добре слово про мою милу Ліззі.	6
16	I desire you will do no such thing. — Lizzy is not a bit better than the others; and I am sure she is not half so handsome as Jane, nor half so goodhumoured as Lydia. But you are always giving her the preference.	2-3	Сподіваюся, що нічого такого ви не зробите. Чим вона краща за інших? Вродою їй далеко до Джейн, а веселою вдачею — далеко до Лідії. Та ви чомусь завжди віддаєте перевагу саме їй.	2	Я волюю щоб ви того не робили. Ліззі нічим не краще за своїх сестер: вона і наполовину не така вродлива як Джейн, і наполовину не така весела та жвава як Лідія. Проте ви завжди віддаєте перевагу саме їй	6
17	They have none of them much to recommend them," replied he; "they are all silly and ignorant like other girls; but Lizzy has something more of quickness than her sisters	3	<u>Вони не потребують рекомендацій, бо не мають нічого такого, що можна було б вихвалити,</u> — відповів чоловік. — Усі вони дурноверхі та неосвічені — як і інші дівчата. Ліззі ж дещо кмітливіша за своїх сестер.	2	<u>Жодний з них нічим похвалитися,</u> – відповів Містер Беннет. Усі вони нерозумні неосвічені як решта молодих дівчат от тільки Ліззі має трохи більше здорового глузду ніж її сестри	6
18	Mr. Bennet, how can you abuse your own children in such a way? You take delight in vexing me. You have no compassion for my poor nerves.	3	Містере Беннет, як ви можете так зневажливо відзиватися про власних дітей? Чи вам просто подобається навмисне дратувати мене? Ви зовсім не поважаєте мої слабкі нерви.	2	Містер Беннет, як ви можете так ображати рідних дітей? Вам просто подобається мене дратувати. Ви не маєте і крихти співчуття до моїх нещасних нервів	6
19	You mistake me, my dear	3	Серденько, ви неправильно мене зрозуміли.	2	Помиляєтесь, люба.	6
20	Ah, you do not know what I suffer	3	Ви просто не знаєте, як я страждаю!	2	Ви не уявляєте, як я страждаю.	6
21	It will be no use to us, if twenty such should come, since you will not visit them.	3	Та нехай їх буде хоч двадцять — усе одно з цього ніякого пуття не буде, доки ви не відвідаєте їх.	2	Яка нам від того користь навіть коли їх приїде двадцяттеро, коли ви відмовляйтеся з ними знайомитися?	6

22	Depend upon it, my dear, that when there are twenty, I will visit them all.	3	Даю вам слово, любя моя, що коли їх тут буде двадцять, то я неодмінно відвідаю їх усіх (Містер Беннет)	2	-	6-7
23	Mr. Bennet was so odd a mixture of quick parts, sarcastic humour, reserve, and caprice, that the experience of three-and-twenty years had been insufficient to make his wife understand his character. Her mind was less difficult to develop. She was a woman of mean understanding, little information, and uncertain temper. When she was discontented, she fancied herself nervous.	3	Містер Беннет являв собою настільки чудернацьке сполучення кмітливості, сарказму, стриманості й вередливості, що і двадцяти років подружнього життя не вистачило його дружині, аби сповна зрозуміти його характер. Її ж власний характер зрозуміти було не так важко. Вона являла собою жінку недалеко, малоосвічену і примхливу. Коли бувала чимось невдоволеною, то удавала, що в неї нервовий розлад.	2-3	Мистер Беннет являв собою таку дивовижну суміш гострого розуму,, саркастичного гумору стриманості та примхливості що 23 років життя з ним не вистачило його дружині осягнути його характер. А от її натуру зрозуміти було значно простіше. Вона була жінка посередніх здібностей обмежених знань і мінливого настрою коли вона ґрунтувалася то називала це нервами.	7
24	Mr. Bennet was among the earliest of those who waited on Mr. Bingley. He had always intended to visit him, though to the last always assuring his wife that he should not go; and till the evening after the visit was paid she had no knowledge of it.	4	Насправді ж містер Беннет із нетерпінням очікував приїзду містера Бінґлі. Мав давній намір відвідати його, хоча вперто запевняв свою дружину, що робити цього не збирається; тож вона довідалася про це лише тоді, коли візит уже було зроблено.	3	Мистер Беннет був одним із перших серед тих, хто з'явився з візитом до Містера Бінґлі. Він од початку мав намір представитися новому сусіді, хоча й заповнював весь час дружину, що не збирається того робити, й лише увечері після відвідин вона про це дізналася.	8
25	We are not in a way to know what Mr. Bingley likes," said her mother resentfully, "since we are not to visit.	4	Звідкіля нам знати, що саме сподобається містеру Бінґлі, — незадоволено відповіла його дружина. — Ми ж до нього не збираємося.	3	Ми ніколи не дізнаємося що саме може сподобатися Містеру Бінґлі, – обурено втрутилася мати, – оскільки нам не судилося представитися йому.	8
26	do not believe Mrs. Long will do any such thing. She has two nieces of her own. She is a selfish, hypocritical woman, and I have no opinion of her.	4	Я не вірю, що місіс Лонґ вчинить щось таке. Їй самій треба двох племінниць заміж видати. Вона — егоїстична і нещира жінка, я її невисоко ставлю.	3	Не дуже то мені віриться що місіс Лонґ на таке здатна вона сама має двох племінниць це все себелюбна і лицемірна жінка я її анітрохи не поважаю.	8

27	Mrs. Bennet deigned not to make any reply, but, unable to contain herself, began scolding one of her daughters.	4	Місіс Беннет не удостоїла його відповіддю, та не змогла стримати свого роздратування й почала шпетити одну з дочок.	3	Місіс Беннет не принизилася до відповіді; проте не в змозі стриматися, заходилася сварити одну з дочок.	8
28	Have a little compassion on my nerves. You tear them to pieces	4	Пожалій хоч трохи мої нерви. Ти ж їх просто рвеш на шматки.	3	Зглянься на моїй нерви ти шматуєш їх на клоччя.	8
29	I honour your circumspection. —A fortnight's acquaintance is certainly very little. One cannot know what a man really is by the end of a fortnight. But if we do not venture somebody else will; and after all, Mrs. Long and her daughters must stand their chance; and, therefore, as she will think it an act of kindness, if you decline the office, I will take it on myself.	5	Віддаю належне вашій обачливості. Двотижневе знайомство — то дійсно дуже мало. За два тижні не можна до пуття узнати людину. Але якщо цього не зробимо ми, то це зробить хтось інший; треба ж і місіс Лонг із її племінницями дати шанс, еге ж? Вона неодмінно сприйме це як вияв доброзичливості з нашого боку, тож якщо цей обов'язок не виконаєте ви, то його виконаю я.	3-4	Я схилиюся перед вашою тактовністю. Навряд чи можна пізнати когось як слід за півмісяця, втім якщо не наважимося ми, ризикне хтось інший, та й врешті-решт треба ж дати шанс місяць Лонг її племінницям, отже, оскільки вона вважатиме це за вияв шляхетності, а ви не хочете робити їй послугу, я візьму це на себе.	9
30	The girls stared at their father. Mrs. Bennet said only, "Nonsense, nonsense!"	5	Дівчата здивовано витріщилися на свого батька. А місіс Беннет тільки й спромоглася вичавити з себе: — Це просто дурниця якась!	4	Дівчата не зводили з батьками очей, а Місіс Беннет не тільки белькотіла "дурниці, дурниці".	9
31	What can be the meaning of that emphatic exclamation?" cried he	5	Що ви хочете сказати вашим емоційним вигуком?! — скрикнув містер Беннет.	4	Як мені трактувати ваші емоційні вигуки? – спитав він.	9
32	For you are a young lady of deep reflection, I know, and read great books and make extracts. Mary wished to say something sensible, but knew not how.	5	Ти ж бо, наскільки мені відомо, — глибокодумна молода панна, ти читаєш розумні книжки й робиш із них нотатки. Мері хотіла сказати щось дуже розумне, але не знала, як це зробити.	4	Ти ж у нас дівиця великого розуму, як відомо, читаєш мудрі книжки і всіх повчаєш. Мері силкувалася сказати щось дійсно мудре, та їй нічого не спадало на думку.	9
33	I am sick of Mr. Bingley," cried his wife.	5	Ваш містер Бінглі мені вже в печінках	4	Мене вже нудить від містера Бінглі,	9

			сидить, — скрикнула місіс Беннет.		– гримнула його дружина.	
34	If I had known as much this morning I certainly would not have called on him. It is very unlucky; but as I have actually paid the visit, we cannot escape the acquaintance now.	5	Якби я знав про це сьогодні вранці, то не заходив би до нього. Вийшло недоречно, але я все ж таки зробив йому візит, і тепер вам ніяк не вдасться уникнути знайомства з ним.	4	Якби я про те знав сьогодні вранці, то не вирядився б відвідувати його. Прикро, прикро, проте коли я вже побував у нього з візитом вам не уникнути знайомство з ним.	9
35	The astonishment of the ladies was just what he wished; that of Mrs. Bennet perhaps surpassing the rest; though, when the first tumult of joy was over, she began to declare that it was what she had expected all the while.	5	Дами спочатку спантеличились, а потім прийшли у захват; саме на такий ефект містер Беннет і розраховував. Найемоційніше відреагувала на цю новину місіс Беннет, хоча потім, коли вляглося перше радісне збурення, вона оголосила, що тільки цього і чекала.	4	Безмежний подив жіноцтва виправдав усі його сподівання – при цьому місіс Беннет дивувалася найбільше. Та коли перші зойки радості трохи вщухли, вона заявила що весь час саме цього й очікувала.	10
36	Now, Kitty, you may cough as much as you choose," said Mr. Bennet; and, as he spoke, he left the room, fatigued with the raptures of his wife.	6	Тепер, Кітті, — сказав містер Беннет, — можеш кашикати, скільки тобі забажається. — Сказавши це, він вийшов з кімнати, бо втомився від захоплених вигуків своєї дружини.	4	Ну, Кітті, зараз ти, можеш кашляти скільки тобі заманеться, – виголосив Містер Беннет і вийшов із кімнати бо його дуже втомився перебільшений захват дружини.	10
47	Lydia, my love, though you are the youngest, I dare say Mr. Bingley will dance with you at the next ball.	6	Лідіє, серденько, хоча ти і наймолодша, гадаю, що на балу, який має відбутися, містер Бінглі обов'язково з тобою потанцює.	4	Лідіє, ясочко моя, хоча ти і наймолодша, гадаю Містер Бінглі танцюватиме з тобою на наступному Балі.	10
48	"Oh!" said Lydia stoutly, "I am not afraid;	6	Та нічого, — рішуче мовила Лідія. — Я його зовсім не боюсь;	4	Звісно – самовпевнено відповіла Лідія, – чого мені боятися?	10
49	Not all that Mrs. Bennet, however, with the assistance of her five daughters, could ask on the subject, was sufficient to draw from her husband any satisfactory description of Mr. Bingley. They attacked him in various ways—with barefaced questions, ingenious suppositions, and distant surmises; but he eluded the skill of	7	Хоч як намагалася місіс Беннет, підтримувана своїми дочками, якомога більше розпитати свого чоловіка, вона так і не змогла витягнути з нього достатньо, щоб скласти якимсь більш-менш задовільне уявлення про містера Бінглі. Вони насакували на нього з різних боків:	4-5	Місіс Беннет її п'ятьом дочкам не вдалося, однак, як вони не розпитували, витягти з містера Беннета більш-менш задовільний опис містера Бінглі. Вони атакували його зусібіч, і відвертими запитаннями, і хитромудрими закидами, і завуальованими	11

	them all.		ставили відверті запитання, робили хитрі припущення та приховані натяки; але він уміло їх уникав;		здогадками, але він уникав їхнього лукавства.	
50	He was quite young, wonderfully handsome, extremely agreeable, and, to crown the whole, he meant to be at the next assembly with a large party.	7	Він був зовсім молодий, напрочуд вродливий, дуже приязний і — на додаток до всього цього — збирався прибути на запланований бал у товаристві своїх численних друзів.	5	Той був дуже молодий, неймовірно гарний, надзвичайно приємний у поведженні, а найголовніше мав намір провести на наступний бал чималий товариство.	11
51	To be fond of dancing was a certain step towards falling in love; and very lively hopes of Mr. Bingley's heart were entertained.	7	Від любові до танців не так уже й далеко до кохання, тож сподівання на кохання містера Бінглі висловлювалися щонайсильніші.	5	Він любить танцювати – це вже крок до закохання, і радужні сподівання завоювати серце містера Бінглі зародилися не в одній душі.	11
52	He had entertained hopes of being admitted to a sight of the young ladies, of whose beauty he had heard much; but he saw only the father. The ladies were somewhat more fortunate, for they had the advantage of ascertaining from an upper window that he wore a blue coat, and rode a black horse.	7	Він мав надії, що його ошчасливлять зустріччю з дівчатами, про чию вроду чув уже багато; та зустрівся лише з їхнім батьком. Самим же дівчатам поталанило дещо більше, бо вони мали змогу розгледіти з вікна другого поверху, що на ньому був синій піджак і що приїхав він на вороному коні.	5	Він плекав надію побачити юних дам, про чию вроду вже багато наслухався, проте побачив лише їхнього батька. Дамам пощастило більше, вони мали змогу переконатися з горішнього вікна, що він одягнений у синій сюртук і приїхав на вороному коні.	11-12
53	An invitation to dinner was soon afterwards dispatched; and already had Mrs. Bennet planned the courses that were to do credit to her housekeeping, when an answer arrived which deferred it all.	8	Невдовзі по тому його було запрошено на обід; і місіс Беннет уже обмірковувала, які ж страви, що зроблять честь її вмінню господарювати, як надійшла відповідь, що змусила відкласти обід на <u>невизначений термін</u> .	5	Невдовзі йому вислали запрошення на обід, і місіс Беннет уже планувала які страви найкраще продемонструють її господарчі здібності, коли надійшла відповідь, котра усе скасувала.	12

54	Mr. Bingley was good-looking and gentlemanlike; he had a pleasant countenance, and easy, unaffected manners. His sisters were fine women, with an air of decided fashion.	8	Містер Бінглі був гарний і виглядав шляхетно; він мав приємну зовнішність та невимушені, природні манери. Сестри його були жінками елегантними і модно вдягненими, у них відчувався певний шарм.	5	Містер Бінглі був гарний собою, мав приязний вираз обличчя, і легкі і невимушені манери. Сестри його були світські дами, убранні за останньою модою.	12
55	His brother-in-law, Mr. Hurst, merely looked the gentleman;	8	Його зять, містер Герст, виглядав як джентльмен, але не більше того;	5	Його зять, містер Герст, був звичайний собі пан;	12
56	but his friend Mr. Darcy soon drew the attention of the room by his fine, tall person, handsome features, noble mien, and the report which was in general circulation within five minutes after his entrance, of his having ten thousand a year.	8	однак приятель його, містер Дарсі, незабаром прикував увагу всіх присутніх у кімнаті своєю елегантною, високою статурою, гарними рисами обличчя, шляхетною зовнішністю, а ще — чуткою про свої десять тисяч фунтів на рік, що поширилася кімнатою відразу ж, як він до неї зайшов.	5	А от його друг Містер Дарсі одразу привернув до себе увагу всіх присутніх на балі, бо мав чудову статуру, високий зріст вродливе обличчя, і шляхетний вигляд, — а за 5 хвилин після його приходу, пролетіла звістка що він має статок у 10 тисяч фунтів на рік.	12
57	he was looked at with great admiration for about half the evening, till his manners gave a disgust which turned the tide of his popularity;	8	піввечора його споглядали із надзвичайним захватом, аж доки його манери не викликали загальний осуд; у результаті хвиля його популярності покотилась у зворотному напрямку.	5-6	На нього піввечора поглядали з великим захопленням, аж поки його поведінка не викликала відрази, яка суттєво знизила його популярність.	13
58	Mr. Bingley had soon made himself acquainted with all the principal people in the room; he was lively and unreserved, danced every dance, was angry that the ball closed so early, and talked of giving one himself at Netherfield.	8	Містер Бінглі незабаром перезнайомився з усіма головними особами, що були присутні на балу; був він жвавим і невимушеним, не пропустив жодного танцю, висловлював незадоволення, що бал закінчився рано, і казав, що сам влаштує бал в Недерфілді.	6	Містер Бінглі швидко роззнайомився з усіма помітними особами на балі, він був веселий і привітний, танцював усі танці, засмутився що бал закінчився так швидко, і пообіцяв влаштувати бал у себе в Незерфілді.	13
59	declined being introduced to any other	9	не дозволив рекомендувати себе	6	Відмовився від знайомства з іншими	13

	lady		іншим дамам... (про Дарсі)		дамами...	
60	His character was decided. He was the proudest, most disagreeable man in the world, and everybody hoped that he would never come there again.	9	З його характером усе було ясно. Це був найбундючніший, найнеприємніший чоловік на світі, і всі сподівалися, що він до них більше ніколи не приїде.	6	Характер його вималювався чітко. Він був найпихатіший, найпротівніший чоловік на землі, й усі сподівалися що він ніколи більше сюди не приїде.	13
61	Amongst the most violent against him was Mrs. Bennet, whose dislike of his general behaviour was sharpened into particular resentment by his having slighted one of her daughters.	9	Одним із найбільших його супротивників стала місіс Беннет, чие незадоволення його загальною поведінкою посилювалось і перетворилося на цілком конкретне обурення через те, що він відверто проігнорував одну з її дочок.	6	Найсудоріше гнила його місіс Беннет, у якої загальний осуд загострився особистою образою, бо він знехтував однією з її дочок	13
62	Elizabeth Bennet had been obliged, by the scarcity of gentlemen, to sit down for two dances;	9	Через брак чоловіків Елізабет Беннет довелося пропустити два танці;	6	Елізабет Беннет змушена була через нестачу кавалерів пропустити два танці	13
63	I must have you dance. I hate to see you standing about by yourself in this stupid manner. You had much better dance.	9	Послухай-но мене, ходімо танцювати. Не можу дивитись, як ти стовбичиш тут сам-один, виглядаючи цілковитим бовдуром. Краще б ти потанцював.	6	Я хочу щоб ви танцювали. Неприємно дивитися як ви тут застигли, у вас сміховинний вигляд. Ліпше танцювати.	13
64	certainly shall not. You know how I detest it, unless I am particularly acquainted with my partner. At such an assembly as this it would be insupportable.	9	Ні в якому разі. Ти ж знаєш, що я терпіти цього не можу, за винятком, коли я вже знайомий зі своєю партнеркою. Наразі ж не бачу для цього ніякої можливості.	6	<i>Облиште.</i> Ви ж знаєте що я терпіти не можу танців якщо я тільки не знайомий як слід із партнеркою, а в такому товаристві, як отут, вони просто нестерпні.	13
65	She is tolerable, but not handsome enough to tempt me; I am in no humour at present to give consequence to young ladies who are slighted by other men.	10	Вона нічогенька, але недостатньо гарна, щоби привабити мене; наразі ж я не в тому настрої, щоби виручати молодих дівчат, погорджених іншими чоловіками.	6	Вона нічого собі, проте недостатньо красива щоби сподобатися мені, а я зараз не в тому гуморі щоби приділяти увагу панночкам, якими знехтували інші кавалери	13

66	She told the story, however, with great spirit among her friends; for she had a lively, playful disposition, which delighted in anything ridiculous.	10	Одначе своїм подругам вона розповіла цю історію надзвичайно поблажливо, бо була людиною жвавої та грайливої вдачі й тому їй тішило все сміховинне.	6	Втім, вона переповіла, не без гумору, цю історію своїм подругам, бо мала грайливу натуру і вміла втішатися кумедним.	13
67	Mrs. Bennet had seen her eldest daughter much admired by the Netherfield party.	10	Місіс Беннет побачила, що її найстарша дочка дуже сподобалася всій недерфілдській компанії.	7	Місіс Беннет бачила, що її старша донька викликає захоплення мешканців Незерфілду.	14
68	Jane was as much gratified by this as her mother could be, though in a quieter way.	10	Джейн раділа цьому не менше, ніж її мати, але не так емоційно.	7	Джейн була задоволена не менше, ніж її мати, хоча виявляла це набагато стриманіше.	14
69	Catherine and Lydia had been fortunate enough never to be without partners, which was all that they had yet learnt to care for at a ball.	10	Кетрін та Лідії теж поталанило: їх постійно запрошували танцювати, тому необхідність постійної наявності кавалерів поки що була тим основним враженням, яке склалося в них про цей бал.	7	А Кітті та Лідії пощастило не сидіти без кавалерів, а нічого більшого вони від балів і не чекали.	14- 15
70	For God's sake, say no more of his partners.	11	Прошу тебе, не перераховуй його партнерок.	7	Заради Бога, ні слова більше про його партнерок.	16
71	Here she was interrupted again. Mr. Bennet protested against any description of finery.	11	Тут її знову перебили: містер Беннет запротестував проти будь-якого опису прикрас.	7	Тут і знову обірвали. Містер Беннет і слухати не хотів про жодні оздобы.	16
72	And related, with much bitterness of spirit and some exaggeration, the shocking rudeness of Mr. Darcy.	11	...їй розповіла — з гіркотою в голосі і з деякими перебільшеннями — про вражаючу грубість містера Дарсі.	7	...і з великою уїдливістю, гіркотою і деякими перебільшеннями, вона повідомила йому про приголомшливу грубість містера Дарсі.	16
73	So high and so conceited that there was no enduring him!	11	Такий пихатий, такий марнославний — ну просто нестерпний! (про Дарсі)	8	Пихатий, зарозумілий, як його можна витримати?	16
74	I quite detest the man.	11	Я його просто терпіти не можу.	8	Як я ненавиджу цього молодика!	16
75	I did not expect such a compliment.	12	Я і не сподівалася на такий комплімент.	8	Я не сподівалася на таку увагу.	17
76	never heard you speak ill of a human	12	Ніколи в житті я не чула, щоб ти про	8	Ніколи не чула, щоб ти про когось	17

	being in your life.		когось говорила погано.		сказала бодай одне лихе слово.	
77	Elizabeth listened in silence, but was not convinced;	12	Елізабет мовчки вислухала, та почуте не переконало її.	8	Елізабет слухала, не перебиваючи, проте залишилися при своїй думці.	17
78	...had a fortune of twenty thousand pounds, were in the habit of spending more than they ought, and of associating with people of rank, and were therefore in every respect entitled to think well of themselves, and meanly of others.	13	...мали статок у двадцять тисяч фунтів і звичку жити на широку ногу; спілкувалися вони з людьми зі становищем, тому мали всі підстави бути гарної думки про себе та поганої — про інших. (про сестер Бінглі)	9	Успадкували двадцять тисяч фунтів, витрачали більше ніж слід було, спілкувалися з людьми знатними, тому вважали, що мають право думати про себе з повагою, а про інших – зі зневагою.	18
79	In understanding, Darcy was the superior. Bingley was by no means deficient, but Darcy was clever.	14	Своїми розумовими здібностями Дарсі переважав Бінглі. Не те щоб останній недобирав розуму, просто Дарсі був справді дуже тямущим.	9	В розумінні життя Дарсі стояв значно вище за нього. Бінглі нічого не бракувало, але Дарсі був дуже розумний.	19
80	He was at the same time haughty, reserved, and fastidious, and his manners, though well-bred, were not inviting.	14	Але водночас був зверхнім, стриманим, прискіпливо-примхливим, а його манери, попри їх витонченість, були не надто привітними.	9	Водночас він був гордовитий, стриманий, перебірливий, а манери його, хоча й свідчили про гарне виховання, не захочували до спілкування.	19
89	Darcy was continually giving offense.	14	Дарсі ж — усюди — постійно викликав у оточуючих роздратування.	9	На Дарсі безнастанно ображалися.	20
90	and, as to Miss Bennet, he could not conceive an angel more beautiful.	14	<u>що ж до міс Беннет, то він і не уявляв собі, що жінка може бути такою божественно вродливою.</u>	9-10	А щодо міс Джейн Беннет то він і уявити не міг вродливішого янгола.	20
91	Darcy, on the contrary, had seen a collection of people in whom there was little beauty and no fashion, for none of whom he had felt the smallest interest, and from none received either attention or pleasure.	14	Дарсі ж, навпаки, побачив зібрання людей не надто красивих, не по моді вдягнених, до яких він не відчув ніякого інтересу і від яких не отримав ні задоволення, ні виявів симпатії.	10	Дарсі навпаки, побачив збіговисько, позбавлене краси і вишуканості, причому жодна особа не викликала у нього найменшого інтересу, і від жодної він не отримав, ані зацікавленості, ані втіхи.	20
92	...pronounced her to be a sweet girl, and one whom they would not object	15	міс Беннет — гарненьке дівча, про яке вони були б не проти довідатися	10	Міс Джейн Беннет їм дуже сподобалася, і вони оголосили її	20

	to know more of.		більше.		чарівною панночкою, з якою воліли б познайомитися ближче.	
93	Within a short walk of Longbourn lived a family with whom the Bennets were particularly intimate.	16	Неподалік од Лонгберна мешкала родина, з якою Беннети підтримували особливо дружні стосунки.	10	Неподалік Лонгберна, на відстані яку легко було подолати пішки, мешкала одна родина з якою Бенетти близько приятелювали.	21
94	Sir William Lucas had been formerly in trade in Meryton, where he had made a tolerable (терпимий-довольно удовлетворительный) fortune, and risen to the honour of knighthood by an address to the king during his mayoralty.	16	Раніше сер Вільям Лукас займався торговельною діяльністю в Меритоні, де він і заробив чималенький статок і, під час свого перебування на посаді мера, удостоївся честі отримати дворянське звання <u>після відповідного звернення до короля.</u>	10	Сер Вільям Лукас раніше вів торгові справи у Меретоні, чим заробив сякий-такий статок і отримав титул баронета за указом короля, коли перебував на посаді Мера.	21
95	he had removed with his family to a house about a mile from Meryton, denominated from that period Lucas Lodge	16	він перебрався до маєтку, який був за милю від Меритона і який відтоді почав називатися Лукас-Лодж.	10	Перебрався усією сім'єю до будинку за милю від Меритона, який відтоді отримав горду назву Лукас-лодж.	21
96	Well, that is very decided indeed—that does seem as if—but, however, it may all come to noting, you know.	17	Оце так! Він дійсно висловився цілком конкретно.. і справді схоже, що... але ви ж прекрасно знаєте, що такі речі часто не закінчуються нічим.	11	Уявити тільки! Що ж це доволі відверто – і правда, здається, ніби...проте, можливо, це нічого не означає.	22
97	My overhearings were more to the purpose than yours, Eliza...	17	Те, що підслухала я, було більше до теми, ніж те, що підслухала ти, Елізо...	11	Мої підслуховування корисніші за твої, Елізо...	11
98	beg you would not put it into Lizzy's head to be vexed by his ill-treatment, for he is such a disagreeable man, that it would be quite a misfortune to be liked by him.	17	Благаю вас, не втовкмачуйте Ліззі в голову, що їй слід дратуватися через його нечемне поводження, бо він чоловік настільки неприємний, що сподобатися йому було б великим нещастям.	11	Благаю, не забивай Ліззі в голову, щоб вона переймалася його зневагою то такий осоружний чоловік що сподобатися йому було б нещастям.	22
99	Mrs. Long told me last night that he sat close to her for half-an-hour without once	17	Учора ввечері місіс Лонг розповіла мені, що він просидів поруч із нею	11	Місіс Лонг каже, що вчора ввечері він просидів біля неї з півгодини і	22- 23

	opening his lips.		півгодини і не обмовився і словом.		навіть рота не розтулив.	
100	His pride," said Miss Lucas, "does not offend me so much as pride often does, because there is an excuse for it. One cannot wonder that so very fine a young man, with family, fortune, everything in his favour, should think highly of himself. If I may so express it, he has a right to be proud.	18	Особисто в мене, — сказала міс Лукас, — його гординя не викликає такого протесту, як це зазвичай буває, тому що він має для неї певні підстави. Немає нічого дивного в тому, що такий витончений та елегантний молодик, на чийому боці всі переваги — і родовитість, і багатство, — має про себе дуже високу думку. Якщо можна так висловитися — він має право бути гордовитим.	11	Його гонор, сказала Шарлотта Лукас, не ображає мене так сильно, як буває, тому що для цього є підстави. Чого дивуватися, що такий гарний парубок шляхетного роду, багатий, обдарований, так високо себе несе. Якщо можна так висловитися, він має право на гонорівість.	23
100	I could easily forgive his pride, if he had not mortified mine.	18	я легко б вибачила його надмірну самоповагу, якби він не поставився зневажливо до самоповаги моєї.	11	Я б легко вибачила йому той гонор Якби він не зачепив моєї гідності.	23
102	Pride," observed Mary, who piqued herself upon the solidity of her reflections, "is a very common failing, I believe.	18	Гадаю, що гординя, — зазначила Мері, котра хизувалася своєю глибокодумністю і начитаністю, — є дуже розповсюдженою вадою.	11	Гонор, – виголосили Мері, яка пишалася ґрунтовністю своїх поглядів, – доволі розповсюджена вада на мою думку.	23
103	Vanity and pride are different things, though the words are often used synonymously. A person may be proud without being vain. Pride relates more to our opinion of ourselves, vanity to what we would have others think of us.	18	Марнославство і гордовитість — це різні речі, хоча слова ці часто вживають як синоніми. Людина може бути гордовитою, але не марнославною. Гордовитість більше стосується нашої власної думки про самих себе, марнославство ж стосується того, що ми хотіли б почути про себе від інших людей.	11-12	Марнослів'я і гідність— різні речі, хоча ці слова нерідко вживають як синоніми. Людина може бути гордою без марнославства. Гідність стосується нашої думки про самих себе, а марнослав'я, гонор це те, що ми хочемо щоб люди думали про нас.	24
104	...the mother was found to be intolerable	19	...мати видалася їм нестерпною (сестри Бінґлі про місіс Беннет)	12	...мати оголосили нестерпною...	25
105	It was equally evident that Jane was yielding to the preference which she had	19	Елізабет усвідомлювала, що Джейн усе сильніше піддається впливу тієї	12	Елізабет помітила, що Джейн віддає йому дедалі більшу перевагу, що	25

	begun to entertain for him from the first, and was in a way to be very much in love;		симпатії, яку відчула до нього із самого початку і яка незабаром може перетворитися на кохання;		проявилось від початку, і, власне, міцно в нього закохалася.	
106	She may lose the opportunity of fixing him;	20	<u>вона ризикує втратити можливість привернути його увагу до себе;</u>	12	Йй може не вдатися утримати його,	26
107	Bingley likes your sister undoubtedly; but he may never do more than like her, if she does not help him on.	20	Бінглі подобається твоя сестра; але він може так ніколи і не спромогтися на щось більше, якщо вона не буде його до цього заохочувати.	12	Твоя сестра подобається Бінглі, це безперечно, але, можливо, його симпатія так ніколи і не переросте у кохання, якщо Джейн йому не допоможе.	26
108	"Your plan is a good one," replied Elizabeth, "where nothing is in question but the desire of being well married,	20	<u>...добрий план, — відповіла Елізабет. — Але він годиться для того випадку, коли йдеться просто про бажання вдало вийти заміж;</u>	13	Твій план досконалий, – відізвалася Елізабет, якби йшлося тільки про вдалий шлюб;	26
109	if I were determined to get a rich husband, or any husband, I dare say I should adopt it	20	якби я забажала здобути собі багатого чоловіка чи просто чоловіка, то, може, я цим планом і скористалася б.	13	Коли б я налаштувалася вийти заміж за багатого я з ним обов'язково скористалася.	26
110	Happiness in marriage is entirely a matter of chance.	21	<u>Щастя в подружньому житті — справа абсолютно випадкова.</u>	13	Щастя у шлюбі справа випадку.	27
111	but it is not sound. You know it is not sound, and that you would never act in this way yourself."	21	Це просто несерйозно, і сама ти такими міркуваннями ніколи не керуватимешся, ти ж знаєш.	13	Ти сама знаєш що неправа, і сама ніколи б так не поводитися.	27
112	There is a fine old saying, which everybody here is of course familiar with: 'Keep your breath to cool your porridge'; and I shall keep mine to swell my song."	22	Є одна стара добра приказка, яку тут, звичайно ж, усі знають: "Краще промовчати, ніж щось невлад сказати"	14	Є одне старе прислів'я яке всі тут добре знають: «Ліпше менше говорити, а більше робити».	29
113	Mr. Darcy, with grave propriety, requested to be allowed the honour of her hand, but in vain. Elizabeth was determined; nor did Sir William at all shake her purpose by his attempt at persuasion.	24	Містер Дарсі, як і належить, із серйозним виглядом попросив дозволу мати честь повести її до танцю, але марно. Елізабет була невблаганною, і цю невблаганність не	16	Містер Дарсі зі статичною властивістю попросив честі повести у танці проте марно. Елізабет рішуче відмовилася і серу Вільяму так і не вдалося її переконати.	31

			зміг похитнути навіть сер Вільям, коли спробував умовити її.			
114	You will be having a charming mother-in-law, indeed; and, of course, she will always be at Pemberley with you.	25	Ви матимете просто чарівливу тещу; вона, звичайно ж, мешкатиме разом з вами в Пемберлі.	16	Ви, ніде правди діти, матимете просто чарівну тещу. Зрозуміло вона також переїде до вас у Пемберлі.	32
115	and as his composure convinced her that all was safe, her wit flowed long.	25	...а оскільки його спокійність переконала її у відсутності підстав для занепокоєння, то вона ще довго демонструвала свою дотепність.	16	А оскільки його душевна рівновага переконала її, що ніякої загрози не існує, дотепність її не знала угаву.	32
116	Mr. Bennet's property consisted almost entirely in an estate of two thousand a year, which, unfortunately for his daughters, was entailed, in default of heirs male, on a distant relation;	26	Багатство містера Беннета майже повністю складалося з маєтності, котра давала дві тисячі фунтів доходу на рік і котру, за відсутності спадкоємця по чоловічій лінії, — на превеликий жаль для його дочок — мав успадкувати як родове майно якийсь далекий родич;	17	Власність Містера Беннета майже повністю складалася з його маєтку який приносить дві тисячі фунтів на рік, але на біду його дочок, мав перейти, через брак прямих спадкоємців чоловічої статі, тобто за законами майорату, до одного далекого родича.	33
117	At present, indeed, they were well supplied both with news..	26	Однак наразі вони мали вдосталь і новин, і підстав для радісного збудження...	17	Зараз вони замалим не лускали від щасливих відомостей....	33
118	After listening one morning to their effusions on this subject, Mr. Bennet coolly observed: "From all that I can collect by your manner of talking, you must be two of the silliest girls in the country.	27	Вислухавши якось уранці чергові виливи захоплення на цю тему з боку своїх дочок, містер Беннет прохолодно зауважив: — Усе, що я можу збагнути з вашої манери розмовляти, це те, що ви — найдурніші дівчата в усій окрузі.	17	Вислухавши якось уранці їхні базікання на цю тему містер Беннет холодною зауважив: Наскільки я можу судити з вашої балаканини, ви, понад усякий сумнів, дві найдурніші дівчиці в усій окрузі.	34

119	I am astonished, my dear, – said Mrs. Bennet, – that you should be so ready to think your own children silly. If I wished to think slightly of anybody's children, it should not be of my own, however. –If my children are silly, I must hope to be always sensible of it.	27	— Мій любий, — звернулася до нього місіс Беннет, — мене вражає ваша готовність вважати власних дочок дурепами. Можна відзиватися зневажливо про чужих дітей, але не про своїх. — Якщо мої діти нетямущі, то я мушу про це знати і не забувати.	17	Мене дивує, любий мій, – втрутилася місіс Беннет, – що ви завжди готові ганити власних дітей. Якби я хотіла зневажати дітей то принаймні не своїх. – Якщо мої діти дурні у мене вистачає здорового глузду це помічати.	34
120	I must so far differ from you as to think our two youngest daughters uncommonly foolish.	27	...вони різняться так сильно, що я вважаю двох наших наймолодших дівчат дурепами, яких світ не бачив.	18	Моя оцінка наймолодших дочок вельми відрізняється від вашої, вони несосвітенно дурні.	34
121	for a whole day's tete-atete between two women can never end without a quarrel	28	цілоденний тет-а-тет двох жінок не може не завершитися сваркою	18	Цілий день проведений віч-на-віч двома жінками, закінчується сваркою.	35
122	Jane had not been gone long before it rained hard.	29	не встигла Джейн від'їхати далеко, як почався сильний дощ.	18	Не встигла Джейн від'їхати від дому як почалася злива	36
123	If your daughter should have a dangerous fit of illness—if she should die, it would be a comfort to know that it was all in pursuit of Mr. Bingley, and under your orders.	29	якщо у вашої дочки станеться небезпечний напад хвороби, якщо вона помре, то вам буде втіхою знати, що померла вона, домагаючись містера Бінглі та дотримуючись ваших вказівок.	19	Якщо ваша донька захворіє чи навіть помре, вам буде радісно усвідомлювати що сталося це у гонитві за містером Біглі, та згідно з вашими настановами.	37
124	I am not afraid of her dying.	29	Я зовсім не боюся, що вона помре	19	Я аніскілечки не боюся, що вона помре.	37
125	How can you be so silly," cried her Mother...	30	Не будь такою дурепою! — вигукнула її мати...	19	Облиш ці дурниці, зарепетувала її мати...	37
126	I shall be very fit to see Jane—which is all I want.	30	Мене не цікавить, як я виглядатиму, мене цікавить Джейн, і це — найголовніше.	19	Цілком прийнятний, щоб побачитися з Джейн, решта мене не обходить.	37
127	Exertion should always be in proportion to what is required.	30	Старанність завжди має бути пропорційною тому, до чого ти	19	Зусилля має бути пропорційне до необхідності.	38

			прагнеш.			
128	Elizabeth silently attended her.	31	Еліза просто мовчки доглядала за нею.	20	Елізабет мовчки поралася біля неї	39
129	She had very little notice from any	32	Всі інші її вже ледь помічали.	21	Ніхто не звертав на неї особливої уваги	40
130	She has nothing, in short, to recommend her, but being an excellent walker. I shall never forget her appearance this morning. She really looked almost wild.	33	Коротше кажучи, вона може похвалитися тільки тим, що вона — прекрасний ходок, і більше нічим. Ніколи не забуду, як вона виглядала сьогодні вранці. А виглядала просто якоюсь несамовитою.	21	Коротко кажучи її немає чим похвалитися хіба що здатністю швидко ходити пішки. Ніколи не забуду як вона тут з'явилася уранці, справжня дикунка.	41
131	I could hardly keep my countenance. Why must she be scampering about the country, because her sister had a cold? Her hair, so untidy, so blowsy!	33	Я ледь не розреготалась. Її прихід — така дурість! Це ж треба — мчати полем через те, що сестра застудилась! А її волосся — неохайне, розпатлане!	21	Я ледве втрималася від сміху. Чого було приходити до нас узагалі? Чого їй знадобилося гасати околицею навіть якщо її сестра і застудилась? А коси як розпатлалися, розкуйовдилися.	41
132	It seems to me to show an abominable sort of conceited independence, a most country-town indifference to decorum.	33	Як на мене, то в такий задерикувато-хвалькуватий спосіб вона хотіла продемонструвати свою самостійність і свою селяцьку байдужість до правил пристойності.	21	Здається вона хотіла продемонструвати свою огидну зарозумілу незалежність, провінційне нехтування благопристойністю.	41
133	...his sisters gave it their hearty assent, and indulged their mirth for some time at the expense of their dear friend's vulgar relations.	34	...її сестри радо з нею погодились і певний час весело втішалися з приводу простолюдних родичів своєї дорогоцінної подруги.	21	...її сестри від усього серця з ними погодились і повеселились трохи за рахунок вульгарної рідні своєї любої подруги.	42
134	Suspecting them to be playing high she declined it	34	...вона, здогадуючись, що гра йде по-крупному, відмовилася,...	22	Підозрюючи, що вони роблять високі ставки, вона відхилила запрошення,...	42-43
135	"Miss Eliza Bennet," said Miss Bingley, "despises cards. She is a great reader, and has no pleasure in anything else."	34	Міс Еліза Беннет, — сказала міс Бінглі, — карти терпіти не може. Книги для неї — все, інше ж її просто не цікавить.	22	Міс Елізабет Беннет, – заявила Керолайн Бінглі, – зневажає карти вона віддала читанню і нічого більше не приносить їй задоволення	43

136	I am an idle fellow, and though I have not many, I have more than I ever looked into."	35	я — парубок лінивий, і, маючи книжок небагато, читаю їх іще менше. (Бінглі про себе)	22	Я такий нікчема, маю їх небагато, та й ті ніколи не прочитаю.	43
137	"Elizabeth Bennet," said Miss Bingley, when the door was closed on her, "is one of those young ladies who seek to recommend themselves to the other sex by undervaluing their own; and with many men, I dare say, it succeeds. But, in my opinion, it is a paltry device, a very mean art."	37	це одна з тих дівчат, які пропонують себе представникам іншої статі шляхом приниження статі власної; мушу сказати, що з більшістю чоловіків такий номер проходить вдало. Але на мою думку, це — нікчемна хитрість, украй дешевий трюк. (про Елізабет)	24	Елізабет Беннет,— заявила Керолайн Бінглі,— коли зачинилися двері, належить до тих молодих осіб, які прагнуть виставитися перед протилежною статтю шляхом приниження власної, і мушу визнати, у багатьох чоловіків це має успіх, але на мою думку, це жалюгідний спосіб, доволі нищий трюк.	46
138	"there is a meanness in all the arts which ladies sometimes condescend to employ for captivation. Whatever bears affinity to cunning is despicable."	37	...хитрість присутня в усіх без винятку засобах, якими користуються жінки, щоб здобути собі чоловіка. Все, що має хоч яесь відношення до хитрощів, викликає огиду.	24	Нищість у всіх витівках, до яких подекуди вдаються дами у полюванні на чоловіків. Усе пов'язане з хитрощами – ганебне.	46
139	Bingley was quite uncomfortable; his sisters declared that they were miserable.	37	Бінглі місця собі не знаходив, а його сестри заявили, що вони почуваються вкрай нещасними.	24	Бінглі страшенно тривожився, а його сестри проголосили що вони у відчаї.	46
140	In spite of this amendment, however, she requested to have a note sent to Longbourn, desiring her mother to visit Jane, and form her own judgement of her situation.	38	Елізабет довелося надіслати до Лонгберна записку з побажанням, щоб її мати сама навідала Джейн і отримала власне уявлення про стан її здоров'я.	25	Попри це полегшення, вона все-таки попросила надіслати звістку до Лонгберна бажаючи щоб матір провідала Джейн і сама оцінила її стан.	47
141	With the greatest patience in the world, which is always the way with her, for she has, without exception, the sweetest temper I have ever met with	38	Вона завжди така, і я ніколи не зустрічала вдачі більш лагідної.	25	Вона страждає, хоча і з великим терпінням яке їй так властиве, бо воно має винятковий характер, найлагідніший у світі.	47
142	"Lizzy," cried her mother, "remember where you are, and do not run on in the wild manner that you are suffered to do	39	Ліззі, — вигукнула її мати, — не забувайся і не удавайся тут до вибриків, котрі тобі дозволяють	26	–Лізи, – вигукнула її мати,— не забувай де ти перебуваєш, і не поведяться у своїй нестримні менері,	48

	at home."		удома.		яку ми сяк-так терпимо вдома.	
143	"The country," said Darcy, "can in general supply but a few subjects for such a study.	40	— Загалом сільська місцевість неспроможна надати велике розмаїття суб'єктів такого дослідження, — зазначив Дарсі.	26	Провінція, — зауважив Дарсі, — загалом постачає не так уже багато типажів для спостережень.	49
144	Lydia was a stout, well-grown girl of fifteen, with a fine complexion and good humoured countenance; a favourite with her mother, whose affection had brought her into public at an early age. She had high animal spirits, and a sort natural self-confidence	42	Лідія була високою і впевненою в собі дівчиною міцної статури з добродушним виразом обличчя, що мало прекрасний колір. У своєї матері вона була улюбленицею і завдяки цьому ще у ранньому віці почала з'являтися у товаристві. Вона відзначалася надзвичайною життєрадісністю і природженим почуттям власної значущості, котре переросло в самовпевненість	28	Лідія була ставна, рослява дівчиця п'ятнадцятих років із гарними рум'янцем і добродушний виразом обличчя вона була улюбленицею матері завдяки потуранням якої почала з'являтися на світських зібраннях ще у зовсім юному віці. Лідія мала якусь тваринну енергію і вроджену самовпевненість	52
145	The supposition did not pain her. She liked him too little to care for his approbation.	48	Це припущення аж ніяк не збентежило її. Надто мало вона симпатизувала йому, щоб її турбувала наявність у нього симпатії до неї.	31	Це припущення не було для неї дошкульним. Він надто мало їй подобався щоб піклуватися про його схвалення	59
146	but I always delight in overthrowing those kind of schemes, and cheating a person of their premeditated contempt		Але я теж отримую задоволення, коли руйную подібні підступні задуми і позбавляю людину можливості повтішатися зневагою.	32	Я завжди залюбки руйную такі каверзи, і не дозволяю натішитися запланованим презирством	58-59
147	When I have a house of my own, I shall be miserable if I have not an excellent library."	51	Коли матиму власну домівку, я буду не я, коли не зберу собі пристойну бібліотеку.	34	Коли я заживу своїм домом не буду щаслива, поки не заведу собі до добірної бібліотеки.	62

148	"That is a failing indeed!" cried Elizabeth. "Implacable resentment is a shade in a character. — But you have chosen your fault well. I really cannot laugh at it. You are safe from me." "There is, I believe, in every disposition a tendency to some particular evil—a natural defect, which not even the best education can overcome."	54	— Це і справді недолік! — скрикнула Елізабет. — Безжальна і непримиренна уразливість дійсно є хибою вдачі. Що ж, ви дуже вдало обрали вашу ваду. Нічого смішного я в ній не бачу. Можете мене не боятися. — Мені здається, що будь-яка особистість має схильність до певної хиби, якоїсь природженої вади, котру не можуть подолати навіть добра освіта і виховання.	36	Оце і справді хиба! – вигукнула Елізабет, – невмолима злопам'ятність це недолік у характері, ви добрі окреслили свою владу я справді не можу сміятися з неї. Від мене ви себе убезпечили, кожен характер гадаю тяжіє для якогось певного недоліку, має якийсь вроджений дефект, що його і найкраще виховання не в змозі подолати.	65
149	They found Mary, as usual, deep in the study of thorough-bass and human nature; and had some extracts to admire, and some new observations of threadbare morality to listen to.	56-57	Сестри застали Мері заглибленою — як і зазвичай — у заняття музикою та у вивчення людської природи і мали нагоду поцінувати її нові виписки та вислухати деякі з її нових сентенцій стосовно падіння моральності.	37	Мері як завжди була заглиблена у вивчення цифрових базових партій і людської натури. Вона зіграла для них декілька опусів і примусила вислухати нові сенсації банального моралізаторства.	67
150	"It certainly is a most iniquitous affair," said Mr. Bennet.	59	— Така обставина дійсно є дуже несправедливою, — мовив містер Беннет.	38	—Це воістину надзвичайно ганебний закон, – погодився містер Беннет.	70
151	"No, that I am sure I shall not	59	Ні, я певна, що цього не станеться.	38	«Присягаюся, такого не буде»	70
152	The disagreement subsisting between yourself and my late honoured father always gave me much uneasiness	59	Суперечка між вами та моїм шановним покійним батьком завжди була для мене приводом для великого занепокоєння.	39	Суперечка що точилася між вами і моїм покійним високоповажний батечком, завжди викликала у мене почуття незручності.	71
153	I was kept back by my own doubts, fearing lest it might seem disrespectful to his memory for me to be on good terms with anyone with whom it had always pleased him to be at variance.	59	Я боявся, що добрі стосунки з тими людьми, з якими він завжди мав задоволення сваритися, були б наругою над пам'яттю про нього.	39	Я боявся, що можу видатися неправдивим до його пам'яті, якщо встановлюють добрі стосунки з тими кого він волів мати за супротивників.	71

154	I cannot be otherwise than concerned at being the means of injuring your amiable daughters	60	Мене не може не турбувати той факт, що для ваших дочок я є наче уособленням лиха	39	Я не можу не перейматися тим, що виступає знаряддям кривди для ваших чудових дочок	71
155	I remain, dear sir, with respectful compliments to your lady and daughters, your well-wisher and friend, "WILLIAM COLLINS"	60	Із щирими побажаннями добра вашій дружині та вашим донькам, ваш, шановний добродію, незмінний доброзичливець і друг Вільям Коллінз"	39	Залишаюся, шановний сер, з поштовими компліментами вашій дружині і дочкам, вашим доброзичливим другом Вільям Коллінз»	72
156	Elizabeth was chiefly struck by his extraordinary deference for Lady Catherine, and his kind intention of christening, marrying, and burying his parishioners whenever it were required.	61	Елізабет була вражена переважно його незвичайною поштивістю на адресу леді Кетрін і добросердим наміром хрестити, одружувати і відправляти похорони своїх парафіян будь-коли і будь-де.	39	Елізабет найбільше вразила його надмірна запопадливість до леді Кетрін, і його благий намір вінчати і ховати своїх парафіян, коли це знадобиться.	72
157	There is something very pompous in his style	61	В його стилі чимало пишномовності	40	Стиль його дуже помпезний.	72
158	There is a mixture of servility and selfimportance in his letter, which promises well.	61	Його лист — це суміш раболіпства і пихи, і це дає підстави сподіватися на краще.	40	Така суміш улесливості і самозакоханості у його листі обіцяє багато.	73
159	"In point of composition," said Mary, "the letter does not seem defective.	61	— З точки зору композиції, — зазначила Мері, — його лист не видається якимось недолугим.	40	—З огляду на композицію,— оголосила Мері, — його лист бездоганний.	73
160	You are very kind, I am sure; and I wish with all my heart it may prove so, for else they will be destitute enough. Things are settled so oddly.	62	— О, ви такі люб'язні, добродію, — всім своїм серцем я бажаю, щоб так воно й було, бо інакше їх чекатиме нужденне життя. Світ влаштований так несправедливо!	40	Ви дуже люб'язні, сер, дуже і я від щирого серця бажаю, щоб саме так і сталося бо вони і без того вже скривджені. Справа вирішена так дивовижне	73
161	It is a grievous affair to my poor girls, you must confess.	62	Погодьтеся, що для моїх дівчат ця обставина є дуже болісною і печальною.	40	Така сумна ситуація для моїх бідолашних дівчат, погодьтеся.	74
162	Not that I mean to find fault with you	62	Не думайте, що маю якісь претензії особисто до вас...	40	Не те щоб я звинувачувала вас...	74

163	his commendation of everything would have touched Mrs. Bennet's heart, but for the mortifying supposition of his viewing it all as his own future property.	62	Його захват, може, і вплинув би зворушливо на почуття місіс Беннет, якби не гніточе припущення, що оглядав він усе це як майбутній господар	41	Його компліменти зворушили б серце місіс Беннет, якби не вбивче припущення, що він оглядає свою майбутню власність.	74
164	But he was set right there by Mrs. Bennet, who assured him with some asperity that they were very well able to keep a good cook, and that her daughters had nothing to do in the kitchen.	62	Але тут його просвітила місіс Беннет, котра досить різким тоном пояснила йому, що вони цілком у змозі наймати добру куховарку і що її дівчатам на кухні робити нічого.	41	Але але тут його напоумила місіс Беннет, заявивши не без різкості, що вони цілком спроможні дозволити собі тримати добру куховарку, і її донька немає чого робити на кухні.	74
165	Mr. Bennet's expectations were fully answered. His cousin was as absurd as he had hoped, and he listened to him with the keenest enjoyment, maintaining at the same time the most resolute composure of countenance.	65	Очікування містера Беннета справилися цілком. Його двоюрідний брат виявився бовдуром — як він і сподівався. З величезним задоволенням він прислухався до його слів, але водночас зберігав якомога більш незворушний вираз обличчя.	42	Очікування містера Беннета справилися повною мірою. Його родич виявився саме таким дурноверхим як він і сподівався, тож слухаючи його він неймовірно розважався, хоча і зберігав при цьому дуже серйозний і стриманий вираз обличчя.	77
166	Mr. Collins was not a sensible man, and the deficiency of nature had been but little assisted by education or society	67	Містер Коллінз не був розумною людиною, і освіти та вихованню лише незначним чином вдалося приховати його природжену ваду.	43	Містер Коллінз не був розумною людиною, і цей вроджений недолік не виправили ні освіти ні оточення.	79
167	the respect which he felt for her high rank, and his veneration for her as his patroness	67	Пошана, яку він відчував до її високого становища, благоговіння перед нею як своєю покровителькою	43	Повага яку викликав у нього її високий титул, і шанування її як своєї патронеси....	79
168	Mr. Collins was to attend them, at the request of Mr. Bennet, who was most anxious to get rid of him, and have his library to himself;	68	Супроводжувати їх мав містер Коллінз, причому на прохання містера Беннета, бо тому надто вже кортіло якомога швидше його позбутись і розпоряджатись у своїй бібліотеці самому.	44	Містер Коллінз мав їх супроводжувати, – на прохання містера Беннета, який страшенно хотів його спекатися і залишитися самому в бібліотеці.	81
169	In pompous nothings on his side, and civil assents on that of his cousins	68	Містер Коллінз пишномовно промовляв різні благоглупства, його	44	Час на шляху до Меритона спливав у його багатослівних нісенітницях і	81

			кузини чемно з ними погоджувались		ввічливих притакуваннях кузин.	
170	As no objection was made to the young people's engagement with their aunt	72	Оскільки ніяких заперечень стосовно домовленості дівчат з їхньою тіткою висловлено не було	46	Оскільки ніхто не заперечував проти домовленостей між молодшою частиною родини з їхньою тітонькою	85
171	When this information was given, and they had all taken their seats, Mr. Collins was at leisure to look around him and admire	72	Після того, як прозвучало це повідомлення, і після того, як усі зайняли свої місця, містер Коллінз мав достатньо вільного часу, щоб обдивитися довкола і висловити своє захоплення побаченим.	46	Потому як усі гості порозсідалися, містер Коллінз мав нагоду добре роззернутися і усе похвалити.	85
172	I know little of the game at present," said he, "but I shall be glad to improve myself, for in my situation in life	73	— Поки що я погано розбираюсь у цій грі, — сказав він, — але з радістю поліпшуватиму своє вміння, бо мої життєві обставини...	47	— Я не дуже добре розуміються на цій грі, — виголосив він, — але буду радий удосконалитися, адже за мого становища в суспільстві...	87
173	Yes," replied Mr. Wickham; "his estate there is a noble one	74	— Так, — відповів Вікхем, — там у нього чудовий маєток	47	Так, — підтвердив Вікхем, — його власність там просто розкішна.	87
174	You will not find him more favourably spoken of by anyone.	75	Навряд чи ви зустрінете людину, котра б висловлювалася про нього більш позитивно, ніж я.	47	Ви не почуєте доброго слова про нього від жодної людини	88
175	Oh! no—it is not for me to be driven away by Mr. Darcy.	75	— Ніяким чином! Я — не та людина, яку присутність містера Дарсі змусить до від'їзду.	48	О ні! Не містеру Дарсі виганяти звідси мене.	88
176	Society, I own, is necessary to me. I have been a disappointed man, and my spirits will not bear solitude.	76	По правді кажучи, без товариства я не можу. Життя обійшлося зі мною жорстоко, і тому мої нерви не витримують самотності	49	Гарне товариство, мушу визнати, мені необхідне як повітря. Я зазнав чимало розчарувань, і душа моя не витримує самотності.	89
177	The church ought to have been my Profession...	76	Насправді ж мою професією мало бути служіння Богу...	49	Моїм покликанням мала бути церква.	89
178	Mr. Bingley, if he had been imposed on, would have much to suffer when the affair became public.	83	якщо містер Бінглі дійсно обманюється щодо містера Дарсі, то йому буде вкрай неприємно, коли про цю справу стане відомо широкому	54	Містер Бінглі, якщо йому не в'язали хибне уявлення, дуже страждатиме, коли вся ця історія вийде назовні.	97

			загалу.			
179	To the rest of the family they paid little attention; avoiding Mrs. Bennet as much as possible, saying not much to Elizabeth, and nothing at all to the others.	83	Решту членів родини вони увагою не балували, місіс Беннет уникали як могли, з Елізабет говорили мало, а з іншими не спілкувалися взагалі.	54	На решту сім'ї вони не звертали ніякої уваги, старанно уникали місіс Беннет, процідили два слова до Елізабет, і жодного до всіх інших.	97
180	And even Mary could assure her family that she had no disinclination for it.	84	І навіть Мері — і та запевняла свою родину, що не має нічого проти такого заходу.	54	І навіть Мері запевняла свою родину, що не відчуває до балу відрази.	98
181	The moment of her release from him was ecstasy.	87	У момент, коли він нарешті її відпустив, вона відчула неймовірну радість і полегшення.	56	Мить, коли вона від нього звільнилася, була миттю блаженства.	101
182	He walked away again immediately, and she was left to fret over her own want of presence of mind	87	Він негайно пішов, їй же не залишилося нічого, крім докорів на власну адресу через брак здорового глузду та рішучості	57	Він одразу ж відійшов, а вона страшенно розсердилася на себе саму за таку розгубленість.	101
183	Sometimes. One must speak a little, you know	87	—Так, інколи. Треба ж хоч щось казати	57	Більш-менш. Треба трошки потуркотіти, знаєте.	101
184	We are each of an unsocial, taciturn disposition, unwilling to speak, unless we expect to say something that will amaze the whole room, and be handed down to posterity with all the eclat of a proverb	88	Ми не любимо говорити, крім хіба що тих випадків, коли збираємося сказати щось таке, що ошелешить усіх присутніх і приказкою закарбується у пам'яті прийдешніх поколінь.	57	Ми не любимо розмовляти, якщо хіба не розраховуємо сказати таке, що вразить наше оточення, і передаватиметься прийдешнім поколінням в усьому афористичний блиску.	102-103
185	Mr. Wickham is blessed with such happy manners as may ensure his making friends—whether he may be equally capable of retaining them, is less certain	89	— Містер Вікхем на щастя наділений настільки приємними манерами, що легко знаходить собі друзів. Чи зможе він так само легко забезпечити тривалість їхніх дружніх почуттів — то вже інша справа	58	Містер Вікхем щасливо обдарований манерами, які дозволяють йому з легкістю знаходити друзів, – а от скільки він уміє їх утримувати, – це велике питання.	103
186	May I ask to what these questions	90	— Куди це ви хилите, дозвольте	59	Дозвольте спитати, до чого ведуть ці	105

	tend?		запитати?		розпитування.	
187	But perhaps you have been too pleasantly engaged to think of any third person; in which case you may be sure of my pardon."	92	Але, можливо, ти була надто приємно захоплена спілкуванням із містером Бінглі, щоб думати про когось іще... Якщо так — тоді вибач.	60	Чи ти була надто захоплена своїм щастям, щоб думати про когось третього, бо якщо так, – я тобі пробачаю.	107
188	This account then is what he has received from Mr. Darcy.	92	— Значить, своє враження про нього він отримав від містера Дарсі.	60	Тоді він просто повторює слова містера Дарсі.	107
189	To Elizabeth it appeared that, had her family made an agreement to expose themselves as much as they could during the evening, it would have been impossible for them to play their parts with more spirit or finer success	97	Елізабет подумалося, що коли б навіть члени її родини заздалегідь домовилися продемонструвати всі свої здібності протягом одного вечора, то все одно б їм не вдалося зробити це з більшим завзяттям та успіхом, ніж зараз	64	У Елізабет було враження, що якщо її родини навмисно змовилась виставити себе у найгіршому світлі, й тоді б їм не вдалося зіграти свою роль з більшим блиском і кращим успіхом.	113
190	Choose properly, choose a gentlewoman for my sake; and for your own, let her be an active, useful sort of person, not brought up high, but able to make a small income go a good way.	102	...знайдіть собі шляхетну жінку, щоб була вона діяльною та умілою господинею, щоб була вона привченою не задирати носа, а належним чином розпоряджатися вашими скромними доходами.	67	Знайдіть шляхетну жінку заради мене і задля самого себе, щоб вона була метка і корисна особа вихована без фенаберій(безглуздий вчиний, дивацтво) і здатна розпоряджатися мудро невеличкими статками.	118
191	I am therefore by no means discouraged by what you have just said..	103	я зовсім не розстроєний почутим..	68	Мене зовсім не бентежать ваші слова ..	119
192	Do not consider me now as an elegant female, intending to plague you, but as a rational creature, speaking the truth from her heart.	104	Не думайте, що я — якась розумна й хитра дівка, що хоче змусити вас страждати. Я — розважлива людина, котра говорить вам щиросерду правду.	69	Не уважайте мене зараз світською жінкою, яка налаштована вас мучити, Подивіться на мене як на розумну істоту, що говорить правду від щирого серця.	121
193	if he persisted inconsidering her repeated refusals as flattering encouragement, to apply to her father, whose negative might be uttered in such a manner as to be decisive, and whose behavior at least	105	Коли містер Коллінз буде вперто ставитися до її відмов як до улесливого заохочення, то вона звернеться до свого батька, котрий сформулює негативну відповідь у	69	Коли він і надалі вважатиме її повторні відмови втішними для свого самолюбства заохоченням, то звернеться до батька, а вже його заперечення прозвучать вагомо й	121

	could not be mistaken for the affectation and coquetry of an elegant female.		такий спосіб, що її нарешті зрозуміють належним чином і поведінку її не сприймуть помилково за властиві прекрасній статі манірність та кокетство.		остаточно. Його поведінку принаймні не можна буде розцінювати як примхи і кокетування шляхетної панни.	
194	she vows she will not have him, and if you do not make haste he will change his mind and not have her	107	Вона клянеться, що їй не потрібен такий чоловік, тож якщо ви не поквапитесь і не змусите її передумати, то передумає містер Коллінз і скаже, що йому не потрібна така дружина	69	Вона присягається, що не піде за нього, тож коли ми не поквапимося, він передумає і знайде собі іншу.	123
195	Between Elizabeth and Charlotte there was a restraint which kept them mutually silent on the subject;	124	У відносинах між Елізабет та Шарлоттою відчувалася певна стриманість, через яку вони обидві воліли не висловлюватися на тему запланованого шлюбу	81	Між Елізабет і Шарлоттою виникла певна напруга, через яку вони не зачіпали цю тему.	143